

Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Κατεύθυνση «Φορολογία & Ελεγκτική»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η συμβολή του Εσωτερικού Ελέγχου
στη Διοίκηση των Επιχειρήσεων: Η περίπτωση δύο
κατασκευαστικών εταιρειών**

ΜΠΑΓΟΥΡΔΗ ΞΑΚΟΥΣΤΗ – ΙΩΑΝΝΑ

Επιβλέπων: Αναπληρωτής Καθηγητής Ι. Φίλος

Ιούνιος 2015

Στην οικογένεια μου

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματοποιήθηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και συγκεκριμένα στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, κατεύθυνσης Φορολογίας & Ελεγκτικής.

Μέσα από τις επόμενες γραμμές, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου προς όλους εκείνους που συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη και αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη του επιβλέποντα καθηγητή μου κ. **Φίλου Ιωάννη** του οποίου οι γνώσεις που μου μετέδωσε μέσω της διδασκαλίας του, στάθηκαν η αφορμή για να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο αντικείμενο μελέτης. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες καθηγητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια των δύο ετών της φοίτησης μου.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον κύριο **Paul Tomas** (εσωτερικό ελεγκτή της κατασκευαστικής εταιρείας «C.C.C.») και τον κύριο **Γιώργο Νικολαΐδη** (επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου της κατασκευαστικής εταιρείας «Αρχιρόδον») για την άμεση ανταπόκριση τους στο ερευνητικό σκέλος της διπλωματικής μου εργασίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου που με στήριξε ηθικά τόσο στις προπτυχιακές όσο και στις μεταπτυχιακές σπουδές μου.

Περίληψη

Στη σημερινή πραγματικότητα η οποία χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και συνεχείς αλλαγές, γίνεται μία προσπάθεια ανάδειξης και ανάλυσης του εσωτερικού ελέγχου καθώς και της σημασίας που μπορεί να διαδραματίσει στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς. Αναλυτικότερα, εστίασαμε στον κλάδο των κατασκευαστικών εταιρειών που επλήγησαν σημαντικά από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και έγινε προσπάθεια να τονιστεί η συνεισφορά και ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου σε αυτές.

Η εργασία επικεντρώθηκε στη μελέτη περιπτώσεων δύο μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών γνωστές τόσο στο εξωτερικό όσο και στην εγχώρια αγορά και δόθηκε έμφαση στον ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος σε αυτές και κατά πόσο η οικονομική κρίση μπορεί να ενισχύσει ή μη τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου.

Τέλος, στοχευμένα εξετάσαμε (α) τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην καταπολέμηση της απάτης και της διαφθοράς, φαινόμενα τα οποία στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύουμε κάνουν όλο και περισσότερο εμφανή την παρουσία τους, και (β) σε ποιο βαθμό ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να τα εξαλείψει, ή τουλάχιστον να τα μειώσει.

Λέξεις κλειδιά: Ελεγκτική, Εσωτερικός Έλεγχος, Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, Κώδικας Δεοντολογίας, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Abstract

In today's reality, which is characterized by complexity and constant changes, an attempt takes place to elevate and analyze the term of internal audit and the impact that can possibly have on companies and organizations. This study was focused on the construction companies which were hit by the economic crisis in Greece and more specifically focused on the role of the internal audit on them.

Our work is expanded to two case studies, concerning two large construction companies, well known both abroad and in the domestic market. Moreover, an emphasis is given on the question if internal audit strengthened or not its role during the last economic crisis.

Finally, we examined (a) the contribution of the internal audit in combating fraud and corruption, traits which tend to make their presence felt during the economic crisis and (b) at which level such efforts of internal controls could contribute in decreasing or totally eradicating such occurrences.

Keywords: Audit, Internal audit, Internal Control System, Code of Ethics

Συντομογραφίες

Σ.Ο.Λ:	Σώμα Ορκωτών Λογιστών
ΠΑ:	Institute of Internal Auditor
Δ.Σ:	Διοικητικό Συμβούλιο
Γ.Σ:	Γενική Συνέλευση
ΦΕΚ:	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Δ.Ν.Τ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Α.Ε.Π:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Ε.Ε:	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Τ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
Ε.Γ.Λ.Σ:	Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο
AICPA:	American Institute of CPAs
Α.Ε:	Ανώνυμη Εταιρία
Σ.Ε.Ε:	Σύστημα Εσωτερικών Ελεγκτών
Δ.Λ.Π:	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
I.O.B.E:	Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών
Σ.Ε.Π.Α.Κ:	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Κατασκευών
PwC:	PricewaterhouseCoopers
C.O.S.O:	Committee of Sponsoring Organizations

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 ^ο	11
Αντικείμενο Διπλωματικής Εργασίας	11
1.1 Σκοπός και Αντικείμενο Διπλωματικής	11
1.2 Διάρθρωση Διπλωματικής Εργασίας.....	11
Κεφάλαιο 2 ^ο	13
Ελεγκτική	13
2.1 Διακρίσεις Ελέγχου	13
2.2 Ιστορική Εξέλιξη Ελεγκτικής	13
2.3 Νεότερη Ελλάδα και Ελεγκτική	14
2.4 Η κρίση στην Ελλάδα 2010-2013.....	17
2.4.1 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2010.....	17
2.4.1.1 Προβλέψεις- Κατευθύνσεις του Μνημονίου	17
2.4.1.2 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις.....	18
2.4.2 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2011	18
2.4.2.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις.....	19
2.4.3 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2012.....	19
2.4.3.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις.....	19
2.4.4 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2013.....	19
2.4.4.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις.....	19
2.5 Οικονομικές Καταστάσεις.....	20
2.5.1 Σε ποιους απευθύνονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.	21
2.5.2 Σκοποί της ανάλυσης.	21
Κεφάλαιο 3 ^ο	23
Εσωτερικός Έλεγχος	23
3.1 Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου	23

3.1.1 Οργάνωση Εσωτερικού Ελέγχου	24
3.1.2 Σκοποί και στόχοι υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου.....	26
3.1.3 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου:	27
3.1.4 Τεχνική Εσωτερικού Ελέγχου:.....	30
3.2 Ελεγκτικό έργο.....	32
3.3 Εσωτερικός Έλεγχος και Εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Εταιρίες.....	33
3.4 Ο Έλεγχος μέσα στις επιχειρήσεις	35
3.5 Επιτροπή Ελέγχου	36
3.6 Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.....	39
3.7 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	40
3.7.1 Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	42
3.7.2 Ο ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με το πλαίσιο COSO είναι ο ακόλουθος:	43
3.7.3 Συνιστώσες Εσωτερικού Ελέγχου	44
Κεφάλαιο 4 ^ο	45
Εσωτερικός Έλεγχος & Οικονομική Κρίση	45
4.1 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής σε περιόδους Οικονομικής κρίσης	45
4.2 Οι σύγχρονες Εξελίξεις και Προκλήσεις της Ελεγκτικής	45
4.3 Ο έλεγχος και η αποτροπή του οικονομικού και επιχειρησιακού εγκλήματος	47
4.4 Η σημασία της εκπαίδευσης των μελών.....	48
4.5 Αποδοχή Εσωτερικού Ελέγχου από τις επιχειρήσεις.....	49
4.5.1 Ο Εσωτερικός Έλεγχος απέναντι στη διαφθορά:	50
4.5.2 Ο Εσωτερικός Έλεγχος απέναντι στην απάτη:.....	51
4.6 Αναγκαιότητα Εσωτερικού Ελέγχου:.....	55
4.7 Αξιολόγηση εσωτερικού ελέγχου	55
4.7.1 Διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου	56
4.8 Προοπτικές Εσωτερικού Ελέγχου	59

4.8.1 Ετήσια Έρευνα της PwC για τον Εσωτερικό Έλεγχο	61
4.9 Κώδικας Δεοντολογίας	64
4.9.1 Κανόνες Συμπεριφοράς	66
Κεφάλαιο 5°	68
Κατασκευαστικός κλάδος	68
5.1 Κατασκευαστικός Κλάδος.....	68
5.1.1 Μελέτη IOBE και ΣΕΠΑΚ για τον Κατασκευαστικό κλάδο	68
5.1.2 Γενικά στοιχεία για τον κατασκευαστικό κλάδο.....	69
5.1.3 Συνεισφορά στην Οικονομία.....	71
5.1.4 Από την κρίση στην κατάρρευση των τεχνικών κατασκευών (2008-2010).....	73
5.2 ΔΛΠ 11 : ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ.....	75
5.2.1 Σκοπός-Πεδίο Εφαρμογής.....	75
5.2.2 Ορισμοί.....	76
5.2.3 Διαφορές βασικών λογιστικών αρχών με το ΔΛΠ 11	79
Κεφάλαιο 6°	81
Έρευνα - Εταιρείες που εξετάστηκαν.....	81
6.1 Consolidated Constructors Company (C.C.C)	81
6.1.1 Προφίλ της εταιρείας.....	81
6.2 Αρχιρόδον ΑΤΕ	84
6.2.1 Προφίλ της εταιρείας.....	84
6.2.2 Αξίες της εταιρείας.....	86
Κεφάλαιο 7°	88
Μεθοδολογία Ερωτηματολογίου.....	88
7.1 Μεθοδολογία Ερωτηματολογίου.....	88
7.2 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	89
7.3 Μέθοδος χορήγησης ερωτηματολογίου	90
7.4 Ανάλυση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου	91

7.4.1 Ανάλυση Γενικών Ερωτήσεων.....	91
7.4.2 Ανάλυση Ερωτήσεων Εσωτερικού Ελέγχου	91
7.4.3 Ανάλυση Ερωτήσεων Οικονομική Κρίση & Εσωτερικός Έλεγχος	95
Κεφάλαιο 8°	98
Αποτελέσματα-Συμπεράσματα Έρευνας.....	98
8.1 Συμπεράσματα Ερωτηματολογίου	98
8.2 Προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση- Προβλήματα έρευνας	100
8.3 Συνεισφορά της παρούσας διπλωματικής Εργασίας	100
Βιβλιογραφία.....	102
Ελληνική Βιβλιογραφία.....	102
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	103
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	103
Παραρτήματα	106
1.Κατηγορίες, Τάξεις, Όρια στις Κατασκευαστικές εταιρείες	106
2.Φορολόγηση Οικοδομικών Επιχειρήσεων μετά την 1/1/2014 με το ν.4172/2013	107
3.Εισόδημα τεχνικών επιχειρήσεων ν. 2238/1004 άρθρο 34	111
4. Προσδιορισμός ελάχιστου κόστους κατασκευής οικοδομών ν.2238/1994 άρθρο 35 ...	119
5. Προσδιορισμός ακαθάριστων εσόδων των εργολάβων, υπεργολάβων και γενικά επιτηδευματιών, που εκτελούν οποιαδήποτε επί μέρους εργασία σε ανεγειρόμενες οικοδομές ν.2238/1994 άρθρο 36.....	121
6. Ερωτηματολόγιο.....	123

Κεφάλαιο 1^ο

Αντικείμενο Διπλωματικής Εργασίας

1.1 Σκοπός και Αντικείμενο Διπλωματικής

Η οικονομική κρίση που έπληξε τόσο την παγκόσμια οικονομία όσο και τη χώρα μας έχει διαμορφώσει νέες συνθήκες και επιτάσσει την επαναξιολόγηση στρατηγικών και δεδομένων. Το περιβάλλον της Ελληνικής οικονομίας χαρακτηρίζεται από έλλειψη ρευστότητας, η εσωτερική αγορά έχει συρρικνωθεί σημαντικά και τα περιθώρια κέρδους έχουν ελαχιστοποιηθεί σε μια προσπάθεια να υποκινηθεί η κατανάλωση.

Ο εσωτερικός έλεγχος όπως καταγράφεται στα Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου καλείται να βοηθήσει την επιχείρηση ή τον οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του και οι διοικήσεις πρέπει να αντιληφθούν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι καθρέφτης. Η ουσιαστική προσέγγιση με ικανή στελέχωση θα επιστρέψει όφελος και θα συνεισφέρει ουσιαστικά στην επίτευξη των εταιρικών στόχων.

Ακόμη, ορατές είναι και συνέπειες της οικονομικής κρίσης στον κατασκευαστικό κλάδο ο οποίος έχει πληγεί σε μεγάλο βαθμό από αυτή και έχει προσδώσει στο προφίλ του κλάδου χαρακτηριστικά κατάρρευσης.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας διπλωματικής είναι να εντοπίσει τις αλλαγές που επέφερε η κρίση στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος διαβεβαιώνει για την καλή και ομαλή λειτουργία μίας επιχείρησης. Επιπλέον, στοχεύετε ο εντοπισμός της σημασίας του εσωτερικού ελέγχου για τις επιλεγμένες κατασκευαστικές εταιρείες και το κατά πόσο έχει ενισχυθεί ή όχι ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών. Με το ερωτηματολόγιο που απαντάται από τις επιλεγμένες κατασκευαστικές εταιρείες, διαπιστώνεται η σημασία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου στις κατασκευαστικές εταιρείες, ιδίως την τρέχουσα περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύει η χώρα μας και η συνεισφορά του στην επίτευξη των στόχων της επιχείρησης γενικότερα.

1.2 Διάρθρωση Διπλωματικής Εργασίας

Η διπλωματική εργασία, διαιρείται σε επτά κεφάλαια προκειμένου εξυπηρετήσει το σκοπό της δημιουργίας της.

Στο πρώτο κεφάλαιο, αναφέρεται ο σκοπός και το αντικείμενο της διπλωματικής με απώτερο σκοπό να γίνει αντιληπτό στους αναγνώστες οι στόχοι της έρευνας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται μία εισαγωγή στην ελεγκτική και πιο συγκεκριμένα στις διακρίσεις του εσωτερικού ελέγχου και στην ιστορική εξέλιξη του ελέγχου στην Ελλάδα και τον κόσμο. Ακόμη, υπάρχει αναφορά στην οικονομική κρίση της Ελλάδας και τα στάδια από τα οποία αυτή έχει περάσει μέχρι σήμερα και τέλος διευκρινίζεται η σημασία των οικονομικών καταστάσεων, από ποιους μελετώνται και γιατί είναι σημαντική η ορθή απεικόνιση αυτών.

Στο τρίτο κεφάλαιο, ορίζεται ο εσωτερικός έλεγχος και πιο συγκεκριμένα το ελεγκτικό έργο, η επιτροπή ελέγχου, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου αλλά κυρίως δίνεται μεγάλη προσοχή στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου μέσα στις επιχειρήσεις.

Το τέταρτο κεφάλαιο της διπλωματικής αυτής εργασίας, εστιάζει περισσότερο στο σκοπό της εργασίας μας και επικεντρώνεται στον εσωτερικό έλεγχο και τον ρόλο του μέσα στις επιχειρήσεις και στην οικονομική κρίση που διανύει η χώρα μας. Ιδιαίτερα, γίνεται λόγος για τον εσωτερικό έλεγχο απέναντι στη διαφθορά και τη διαπλοκή και γενικότερα την αποδοχή του από τις επιχειρήσεις την παρούσα χρονική περίοδο της οικονομικής ύφεσης καθώς και την αναγκαιότητα του. Επιπρόσθετα, δίνεται έμφαση στην ετήσια έρευνα που πραγματοποιεί μεγάλη ελεγκτική εταιρεία για τις προοπτικές που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στη χώρα μας και παγκοσμίως. Τέλος, παρουσιάζεται ο κώδικας δεοντολογίας και οι κανόνες συμπεριφοράς των εσωτερικών ελεγκτών.

Το πέμπτο κεφάλαιο δίνει έμφαση στον κατασκευαστικό κλάδο και στη συνεισφορά του στην ελληνική οικονομία. Ακόμη, γίνεται λόγος για το διεθνές λογιστικό πρότυπο (ΔΛΠ) 11 , το οποίο αναφέρεται σε συμβάσεις κατασκευαστικών έργων.

Το έκτο και προτελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής αυτής εργασίας, επικεντρώνεται στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δύο μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες, περιγράφεται το προφίλ αυτών και αναλύεται το ερωτηματολόγιο με τη μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία του, τον τρόπο χορήγησης τους στους ερωτώμενους και τα ερευνητικά του ζητήματα. Επίσης, αναλύονται εκτενώς οι απαντήσεις των ερωτώμενων και αποκτάται μία εικόνα για τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την έρευνα.

Τελειώνοντας, το έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνα τα οποία εξήλθαν από τις απαντήσεις των ερωτώμενων.

Κεφάλαιο 2^ο

Ελεγκτική

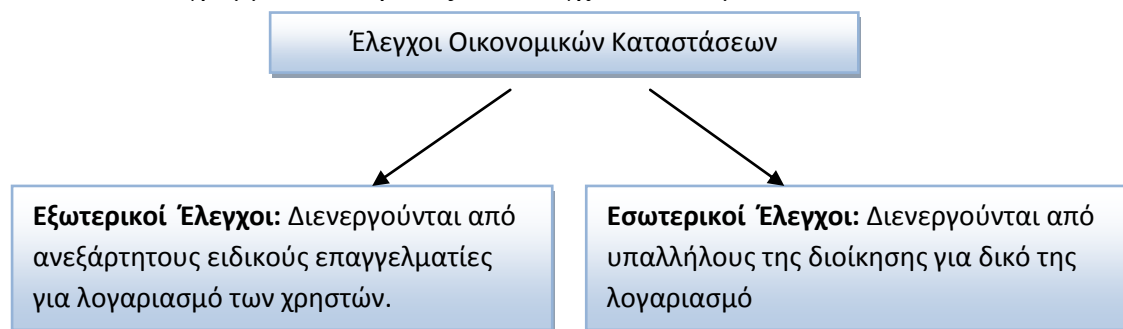
2.1 Διακρίσεις Ελέγχου

Ο έλεγχος που διενεργείται στις επιχειρήσεις διακρίνεται σε εξωτερικός και εσωτερικός.

Ο Εξωτερικός έλεγχος αναφέρεται στον έλεγχο που διενεργείται από έναν ανεξάρτητο ως προς την οικονομική οντότητα επαγγελματία. Αυτό σημαίνει πως δεν υπάρχει μεταξύ του επαγγελματία και της επιχείρησης οποιασδήποτε φύσης υπαλληλική σχέση και πληρείται το κριτήριο της ανεξαρτησίας.

Αντίθετα, εσωτερικό έλεγχο, διενεργούν επαγγελματίες οι οποίοι έχουν υπαλληλική σχέση με την οικονομική μονάδα και γίνεται για λογαριασμό της διοίκησης αυτής.

Διάγραμμα 1: Διακρίσεις των ελέγχων οικονομικών καταστάσεων

Πηγή: Σύγχρονη Ελεγκτική (Κωνσταντίνος Καραμάνης 2008)¹

2.2 Ιστορική Εξέλιξη Ελεγκτικής.²

Οι βασικοί κανόνες και πρακτικές της ελεγκτικής χρονολογούνται από τα παλαιότερα χρόνια της ιστορίας του οικονομικού βίου όπου παρουσιάστηκαν οι πρώτες ανταλλαγές υλικών μεταξύ ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Με την εισαγωγή του χρήματος ως μονάδος μέτρησης των αξιών και ως μέσου πραγματοποίησης των οικονομικών συναλλαγών, δημιουργήθηκε και η ανάγκη ελέγχου των οικονομικών συναλλαγών προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαφάνεια των πράξεων και ενεργειών.

¹ Σύγχρονη Ελεγκτική (Κωνσταντίνος Καραμάνης 2008)

² Ελεγκτική & εσωτερικός έλεγχος : μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων

Στην αρχαία Βαβυλώνα το 3000 π.Χ. εμφανίζονται οι πρώτες γραπτές μαρτυρίες για την ύπαρξη λογιστικών εκθέσεων με στοιχεία ελεγκτικών μαρτυριών ενώ στην αρχαία Αίγυπτο θεσπίστηκε το αξίωμα του «Επιστάτη» προκειμένου να διενεργεί το στοιχειώδη έλεγχο της συγκομιδής των σιτηρών και της απόδοσης των φόρων.

Στην αρχαία Ελλάδα, στην περίοδο 500-300 π.Χ συναντάται ο θεσμός του Ελεγκτή που σκοπό είχε την εξέταση των Οικονομικών του Κράτους. Συγκεκριμένα στην Αθήνα είχε δημιουργηθεί ο θεσμός των «Λογιστών» και των «Εύθυνων» οι οποίοι με προκαθορισμένη οργανωτική ιεραρχία είχαν ως κύριο μέλημα τους, τον έλεγχο της χρηστής διαχείρισης του πλούτου των πόλεων, των ναών και των Λογαριασμών Διαχείρισης των αξιωματούχων που αποχωρούσαν από τα δημόσια αξιώματα.

Ακόμη, ευθύνη των λογιστών ελεγκτών εκείνης της εποχής ήταν η δημοσιοποίηση των ελεγκτικών τους πορισμάτων και η καταδίκη ή απαλλαγή των διαχειριστών για απάτη, παραλείψεις και παραβατική συμπεριφορά. Ελεγκτικές αρμοδιότητες στην Αρχαία Ελλάδα διακατείχαν και οι «Εξεταστές», « Συνήγοροι», οι «Απόλογοι» στη Θάσο και οι «Αρχησκόποι» στη Φθιώτιδα.

Στο Βυζάντιο παρουσιάζεται ισχυροποίηση των λογιστών ελεγκτών εξαιτίας της σημαντικής παρέμβασης του κράτους στην οικονομική ζωή. Ευθύνη των λογιστών ελεγκτών ήταν η διακρίβωση της ακρίβειας των λογαριασμών του Δημοσίου και η σωστή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Ο όρος Ελεγκτές (Auditors) εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη Μεγάλη Βρετανία το 1825 σε σχετικό διάταγμα του Εδουάρδου του Α', το οποίο όριζε ότι όλοι οι διαχειριστές του δημόσιου χρήματος θα ελέγχονται από Auditors. Το 1862 με νόμο αναγνωρίζεται η ανάγκη για ακριβοδίκαιη χρηματοοικονομική πληροφόρηση μαζί με την ανάγκη για ανεξάρτητο έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων. Από της αρχές του 20^{ου} αιώνα την πρωτοπορία των εξελίξεων της Ελεγκτικής ανέλαβαν οι Η.Π.Α με αρκετές χώρες της Δυτικής Ευρώπης να ακολουθούν τις εξελίξεις.

2.3 Νεώτερη Ελλάδα και Ελεγκτική.³

Με το νόμο 5076/1931 γίνεται στην Ελλάδα η πρώτη προσπάθεια θεσμοθέτησης του Ελέγχου χωρίς όμως την λειτουργία του θεσμού των Ορκωτών Ελεγκτών. Στην προσπάθεια αναβάθμισης του Ελεγκτικού Έργου και Επαγγέλματος, το Κράτος

³ Ελεγκτική & εσωτερικός έλεγχος : μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων

ίδρυσε με το Ν.Δ 3329/1955 το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Λ). Σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο: «Ο σκοπός του Σ.Ο.Λ δεν περιορίζονταν μόνο στη συστηματική ελεγκτική διαδικασία των οικονομικών καταστάσεων των ανώνυμων εταιρειών, αλλά περιλάμβανε και τόσο την άσκηση διαχειριστικού ελέγχου της πάσης φύσεως οικονομικών οργανισμών της χώρας (άρθρο 1 Ν.Δ 3329/1955) όσο και τη μελέτη της λογιστικής οργανώσεων των επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων ή οργανισμών, ύστερα από αίτηση τους (άρθρο 2 του Ν.Δ 4107/1960). Πιο συγκεκριμένα, η χρησιμοποίηση των Ορκωτών Λογιστών ήταν υποχρεωτική για τον τακτικό έλεγχο (άρθρο 36 Νόμου 2190) ανώνυμων εταιρειών των οποίων οι μετοχές ήταν εισηγμένες στο χρηματιστήριο και εκείνων των οποίων το Μετοχικό Κεφάλαιο, καλύφθηκε με δημόσια εγγραφή.»

Το 1992 το Σ.Ο.Λ έπαψε να λειτουργεί με την θεσμική μορφή που είχε οριστεί αρχικά. Ωστόσο, συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της Ελεγκτικής στην Ελλάδα.

Το 1985 με την απόφαση 1457/7.6.85 του Πρωτοδικείου Αθηνών, ιδρύεται στην Ελλάδα το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών με σκοπό τη δημιουργία μίας κοινότητας επαγγελματιών και την ανάπτυξη του επαγγέλματος του εσωτερικού ελεγκτή. Πρόκειται για το μοναδικό διαπιστευμένο φορέα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών των Η.Π.Α. (Institute of Internal Auditors, ΙΙΑ) στην Ελλάδα.

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών αποτελείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και έχει ως μέλη του πτυχιούχους, κυρίως Οικονομικών Πανεπιστημίων, οι οποίοι εργάστηκαν ή εργάζονται σαν Εσωτερικοί Ελεγκτές σε επιχειρήσεις και οργανισμούς όλων των κλάδων.

Στην αναβάθμιση του Εσωτερικού Ελέγχου συνέβαλαν καθοριστικά οι ανακατατάξεις στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον, όπως η εισαγωγή των εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις των εταιρειών.

Το Δ.Σ της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με την απόφαση 5/204/14-11-2000 θέτει για πρώτη φορά ένα θεσμικό πλαίσιο για τον εσωτερικό έλεγχο. Σύμφωνα με το άρθρο 12 της ανωτέρω απόφασης: «κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα αποσκοπεί στη συνεχή παρακολούθηση της λειτουργίας της εταιρείας και θα έχει την ευθύνη να ενημερώνει εγγράφως, σε τακτά χρονικά

διαστήματα, το διοικητικό συμβούλιο για την εφαρμογή του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας της εταιρείας». Ακόμη στο ίδιο άρθρο αναφέρεται πως:

- 1) Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.
- 2) Επιβάλλεται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της εταιρείας να περιγράφονται οι αρμοδιότητες, η σύνθεση, ο τρόπος επικοινωνίας με τα λοιπά τμήματα της εταιρείας και οι όροι λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.
- 3) Οι βασικές αρμοδιότητες του τμήματος είναι καθορισμένες.

Με το Ν. 3016/2002 (ΦΕΚ Α' 110/17.5.2002), άρθρο 8 προσδιορίστηκαν οι αρμοδιότητες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα:

«...*Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου:*

i) Παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρίας, καθώς και της εν γένει νομοθεσίας που αφορά την εταιρία και ιδιαίτερα της νομοθεσίας των ανωνύμων εταιριών και της χρηματιστηριακής.

ii) Αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διευθυντικών στελεχών της εταιρίας με τα συμφέροντα της εταιρίας, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

iii) Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να ενημερώνουν εγγράφως, μια φορά τουλάχιστον κάθε ημερολογιακό τρίμηνο, το διοικητικό συμβούλιο για τον διενεργούμενο από αυτούς έλεγχο και να παρίστανται κατά τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων.

iv) Οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν, μετά από έγκριση του Δ.Σ. της εταιρίας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί εγγράφως από Εποπτικές Αρχές, συνεργάζονται με αυτές και διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτές ασκούν...»

2.4 Η κρίση στην Ελλάδα 2010-2013⁴

2.4.1 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2010

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της χρονιάς 2010 για την Ελλάδα, ήταν εκείνο που αφορούσε τις κλιμακούμενες πιέσεις στην αγορά ομολόγων και η δραματική αύξηση του κόστους δανεισμού. Για να προληφθεί περαιτέρω επιδείνωση της εμπιστοσύνης, η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε σε σημαντική αναθεώρηση των δημοσιονομικών στόχων της.

Η συνεχόμενη άνοδος του κόστους δανεισμού κατέστησε απαγορευτική τη νέα έκδοση ομολόγων, ενώ η αυξημένη αβεβαιότητα για τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές εξελίξεις οδήγησε σε αλληπάλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδος. Αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν στις 23/04/2010, η Ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει από τις χώρες της Ευρωζώνης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) χρηματοδοτική συνδρομή.

Το μνημόνιο οικονομικών και χρηματοοικονομικών πολιτικών και τα μέτρα που συνόδευαν το αίτημα της Ελληνικής κυβέρνησης ενσωματώθηκαν στο Ν. 3845/2012 και αποτέλεσαν την κατευθυντήρια γραμμή της οικονομικής πολιτικής που θα έπρεπε να ακολουθηθεί μέχρι το τέλος της συμφωνίας.

2.4.1.1 Προβλέψεις- Κατευθύνσεις του Μνημονίου

Το μνημόνιο προέβλεπε την παροχή δανείου ύψους 110 δις. Ευρώ από τα μέλη της ευρωζώνης και το ΔΝΤ, Το οποίο προοριζόταν για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της Ελληνικής οικονομίας και τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος.

Οι κυριότερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προβλέπονταν από το μνημόνιο⁴ ήταν :

- *Μεταρρυθμίσεις στην Αγορά Εργασίας*
- *Απελευθέρωση κλειστών επαγγελμάτων*
- *Αποκρατικοποιήσεις*
- *Απελευθέρωση των αγορών προϊόντων*

⁴ Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013 . Το χρονικό της μεγάλης κρίσης. Δημόσιες Παρεμβάσεις και θεσμικές δράσεις για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την υπέρβαση της κρίσης. Απρίλιος 2014

- Συγχωνεύσεις ή και διακοπή της λειτουργίας φορέων του Δημοσίου που δεν έχουν λόγο ύπαρξης
- Μεταρρυθμίσεις στο ασφαλιστικό σύστημα

Αναφορικά με το Δημόσιο χρέος, το Πρόγραμμα δεν προέβλεπε άμεσες ενέργειες.

2.4.1.2 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Μία συνοπτική εκτίμηση των αποτελεσμάτων του Μνημονίου για το 2010 ήταν:

- Χάθηκαν 180.000 θέσεις εργασίας και η ανεργία υπερέβη το 12% του εργατικού δυναμικού.
- Εντάθηκε η ύφεση: το ΑΕΠ μειώθηκε 4,5% επηρεασμένο από τη μείωση της εγχώριας ζήτησης.
- Οι μέσες ονομαστικές αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας υποχώρησαν κατά 5%
- Ο πληθωρισμός διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα.
- Το έλλειμμα περιορίστηκε ελαφρά
- Αυξήθηκαν οι φόροι αντί της μείωσης των περιττών δαπανών και σπαταλών.

2.4.2 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2011

Το Φεβρουάριο του 2011, η έκθεση αξιολόγησης της ΕΕ, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ διαπίστωσε υστέρηση εσόδων και υπέρβαση δαπανών σε φορείς εκτός της κεντρικής κυβέρνησης, ενώ επισήμανε την ανάγκη πρόσθετης περικοπής δαπανών της κεντρικής κυβέρνησης.

Στην Ευρωπαϊκή ένωση έγινε αντιληπτό ότι χρειαζόταν μία γενικότερη ρύθμιση για την ευρωζώνη. Έτσι στη σύνοδο κορυφής λήφθηκαν αποφάσεις, τόσο για περαιτέρω βοήθεια προς την Ελλάδα όσο και για μία γενικότερη ρύθμιση για τη στήριξη του ευρώ. Το νέο πρόγραμμα βοήθειας για την Ελλάδα προέβλεπε νέα δέσμη στήριξης, ύψους 130 δις. Καθώς και την εθελοντική ανταλλαγή ελληνικών ομολόγων που διακρατούσε ο ιδιωτικός τομέας με νέα ομόλογα, με παράλληλη περικοπή της ονομαστικής τους αξίας κατά 50% περίπου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, αυτό θα οδηγούσε σε μείωση του ελληνικού χρέους κατά 100 δις. Ευρώ περίπου.

2.4.2.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Τελικά, παρά τα μέτρα, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης το 2011 μειώθηκε μόνο κατά 1,3 εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ, δηλαδή σε επίπεδο που υπερέβαινε κατά πολύ το στόχο. Το πρωτογενές έλλειμμα μειώθηκε περισσότερο και περιορίστηκε σε 2,3 % του ΑΕΠ.

2.4.3 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2012

Ο σχηματισμός νέας κυβέρνησης συνεργασίας τον Ιούνιο του 2012 ανέκοψε την επιδείνωση του κλίματος και όλοι οι ποιοτικοί δείκτες άρχισαν σταδιακά να βελτιώνονται. Το πρόγραμμα όμως, μετά τις μεγάλες καθυστερήσεις, κινούνταν εκτός στόχων, ιδίως στο σκέλος των εσόδων. Πολύ μεγάλες καθυστερήσεις σημειώθηκαν επίσης ως προς την υλοποίηση του Προγράμματος και η απώλεια καταθέσεων επέκτειναν την ύφεση της οικονομίας, οξύνοντας το πρόβλημα της υστέρησης εσόδων και της ανεργίας.

2.4.3.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Μετά από διαβεβαιώσεις των ελληνικών αρχών ότι θα συνεχιστούν οι προσπάθειες για δημοσιονομική εξυγίανση και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, οι Ευρωπαϊκοί εταίροι δεσμεύτηκαν ότι θα λάβουν σταδιακά και άλλα ευνοϊκά μέτρα για τη συγκράτηση της δυναμικής χρέους, καθώς και ότι περαιτέρω μέτρα θα εξεταστούν όταν η Ελλάδα επιτύχει πρωτογενές πλεόνασμα, υπό την προϋπόθεση της υλοποίησης όλων των όρων του προγράμματος. Οι ανωτέρω εξελίξεις συνέβαλαν στη σταθεροποίηση της κατάστασης στα τέλη του 2012.

2.4.4 Εισαγωγή κρίσης για το Έτος 2013

Το 2013 η κατάσταση ήταν βελτιωμένη σε σχέση με το 2012 και κυρίως η οικονομία είχε εισέλθει σε τροχιά σταθεροποίησης και υπήρχαν οι προϋποθέσεις για να τερματίσει η ύφεση και να αρχίσει η ανάκαμψη το 2014.

2.4.4.1 Αποτελέσματα – Επιπτώσεις

Οι ευνοϊκότερες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στα τέλη του 2013 είναι οι παρακάτω:

- ✓ Καταγράφηκε πρωτογενές πλεόνασμα το 2013 μετά από μία μακρά περίοδο μεγάλων ελλειμμάτων
- ✓ Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε πρωτογενές πλεόνασμα.

- ✓ Η ύφεση ήταν ηπιότερη τόσο σε σχέση με το 2012 όσο και με το όσο υπολογιζόταν για το 2013 αρχικά.
- ✓ Βελτιώθηκαν στο εσωτερικό και εξωτερικό τα επίπεδα εμπιστοσύνης.
- ✓ Σημειώθηκε για πρώτη φορά έπειτα από 45 έτη, αρνητικός πληθωρισμός
- ✓ Προωθήθηκε η κεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλαξε ριζικά η διάρθρωση του τραπεζικού τομέα, με τη δημιουργία ανθεκτικότερων τραπεζών.

2.5 Οικονομικές Καταστάσεις

Οι οικονομικές καταστάσεις είναι πίνακες στους οποίους εμφανίζονται τα στοιχεία του ισολογισμού και ορισμένων άλλων λογαριασμών των οικονομικών μονάδων, κεφαλαιώδους σημασίας. Αποσκοπούν κυρίως στην πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων εκτός επιχείρησης (μετόχων, τραπεζών, πιστωτών κτλ.). Επειδή οι οικονομικές καταστάσεις δημοσιεύονται αρχικά για τους χρηματοδότες της οικονομικής μονάδας (μετόχους και πιστωτές), καλούνται και χρηματοοικονομικές καταστάσεις (financial statements) και η λογιστική, που ασχολείται με την κατάρτισή τους, χρηματοοικονομική λογιστική. Εκτός των παραπάνω οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενδιαφέρουν εξίσου και τους εντός της επιχείρησης μετόχους, προσωπικό κτλ.

Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό πρότυπο Νο 1 'Παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων', οι οικονομικές καταστάσεις είναι μια δομημένη οικονομική απεικόνιση, με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, της οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης και των συναλλαγών που έχουν αναληφθεί από αυτή. Επιδίωξη των γενικού σκοπού οικονομικών καταστάσεων είναι να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την οικονομική θέση, την απόδοση τις ταμιακές ροές και τις μεταβολές στην οικονομική θέση μιας επιχείρησης, που είναι χρήσιμες για ένα ευρύ κύκλο χρηστών για να λάβουν οικονομικές αποφάσεις.

Στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνονται οι σημερινοί και πιθανοί επενδυτές, οι εργαζόμενοι, οι δανειστές, οι προμηθευτές και άλλοι εμπορικοί πιστωτές, οι πελάτες, το κράτος και τα όργανά του και το κοινό.

Οι οικονομικές καταστάσεις που συντάσσονται στην Ελλάδα στο τέλος της χρήσης είναι:
1. Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης.
2. Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης.
3. Ο πίνακας μεταβολών ιδίων κεφαλαίων.
4. Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης.
5. Το προσάρτημα (σημειώσεις).

2.5.1 Σε ποιους απευθύνονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Οι οικονομικές καταστάσεις, που υποχρεωτικά δημοσιεύονται από τις επιχειρήσεις, ενδιαφέρουν πολλούς συναλλασσόμενους με την επιχείρηση τόσο εντός αυτής όσο και εκτός. Μπορούμε να διαχωρίσουμε τα άτομα, που χρησιμοποιούν την πληροφόρηση που μας δίνουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται, σε δύο μεγάλες ομάδες:

- Στους εντός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (internal decision makers) π.χ. διευθυντές, στελέχη, προσωπικό κτλ.
- Και τους εκτός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (external decision makers) π.χ. τράπεζες, δημόσιο, προμηθευτές κτλ.

Πρωτίστως οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις απευθύνονται στους εκτός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις, μια και οι εντός έχουν πρόσβαση σε ολόκληρο το φάσμα των δεδομένων της επιχείρησης.

Ανάλυση χρηματοοικονομικών καταστάσεων (analysis of financial statement) είναι η ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση της πληροφόρησης που περιέχεται σε αυτές τις καταστάσεις.

2.5.2 Σκοποί της ανάλυσης.⁵

- μέτρηση της προηγούμενης επίδοσης της επιχείρησης,
- μέτρηση της παρούσας κατάστασης της επιχείρησης,

⁵ (<http://repository.edulll.gr>)

- πρόβλεψη των μελλοντικών δυνατοτήτων της επιχείρησης για τη διατήρηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ των ακόλουθων αποφασιστικής σημασίας πλευρών της επιχείρησης:

- **Ρευστότητα (liquidity).**

Μια επιχείρηση έχει ρευστότητα, όταν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις υποχρεώσεις της καθώς αυτές γίνονται ληξιπρόθεσμες.

- **Σταθερότητα (stability).**

Η σταθερότητα μετριέται από την ικανότητα της επιχείρησης να πραγματοποιεί τις πληρωμές για τόκους και χρεολύσια πάνω στο υφιστάμενο ύψος των δανείων και τις πληρωμές που αντιστοιχούν στην κανονική διανομή μερίσματος στους μετόχους της.

- **Αποδοτικότητα (profitability).**

Αποδοτικότητα είναι η σχέση που υπάρχει μεταξύ του κέρδους που πραγματοποιεί η επιχείρηση και του κεφαλαίου που χρησιμοποιεί.

- **Δυνατότητα ανάπτυξης.**

Μετριέται με την επέκταση και ανάπτυξη σε νέες αγορές, το ποσοστό ανάπτυξης στις υπάρχουσες αγορές, το ποσοστό αύξησης στα κέρδη ανά μετοχή και το ύψος δαπανών

Κεφάλαιο 3^ο

Εσωτερικός Έλεγχος

3.1 Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου

Ο όρος του εσωτερικού ελέγχου αποτυπώνεται κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο από τα διάφορα ινστιτούτα, τους ελεγκτές και τους οικονομολόγους.

Σύμφωνα με το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (AICPA, 1983), ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί το σχέδιο οργάνωσης και όλες τις συντονισμένες προσπάθειες, μέθοδοι και μέτρα που υιοθετούνται εντός μιας επιχείρησης, για την διαφύλαξη και προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών στοιχείων, την προώθηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και την ενθάρρυνση της διατήρησης της προδιαγραμμένης επιχειρηματικής πολιτικής”⁶.

Σύμφωνα με τα περισσότερα εγχειρίδια ελεγκτικής, έλεγχος είναι η συγκέντρωση τεκμηρίων από τον ελεγκτή σχετικά με ορισμένες πληροφορίες, για να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των πληροφοριών αυτών και ορισμένων κριτηρίων και η έκφραση σχετικής γνώμης μέσω της έκθεσης ελέγχου. Ο ανωτέρω ορισμός περιλαμβάνει όχι μόνο το έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αλλά και άλλες κατηγορίες ελέγχων.

Τέλος και σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών⁷, ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη και αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς, υιοθετώντας μία συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης.

Σε κάθε περίπτωση, γίνεται αντιληπτή η σημασία του εσωτερικού ελέγχου, αν αναλογιστεί κανείς πως αξιολογεί της πληροφορίες της επιχείρησης, διαφυλάσσει την περιουσία της και βοηθάει στην επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της.

⁶ <http://www.aicpa.org/Pages/default.aspx>

⁷ www.hiia.gr

3.1.1 Οργάνωση Εσωτερικού Ελέγχου⁸

Η οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει το οργανόγραμμα της επιχείρησης, δηλαδή τη σχεδίαση της δομής, την ανάπτυξη των διαδικασιών και εντολών, την περιγραφή των θέσεων εργασίας, τις αρμοδιότητες των τμημάτων, τις μεθόδους και τις τεχνικές αλλά και τον τρόπο συντονισμού για την πραγματοποίηση ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος. Βασική προϋπόθεση για να εφαρμοστεί ο εσωτερικός έλεγχος σε μία επιχείρηση είναι να υπάρχουν καθορισμένες και καταγεγραμμένες διαδικασίες, οι οποίες θα αποτελέσουν το σύστημα αναφοράς για τη διεξαγωγή των ελέγχων.

Για να θεωρηθεί επιτυχημένη η οργάνωση και η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να ικανοποιούνται οι παρακάτω παράγοντες:

- Η φιλοσοφία των μελών της διοίκησης

Αποδυναμώνει ή ενισχύει το αίσθημα ευθύνης μεταξύ των στελεχών της επιχείρησης και αποθαρρύνει ή ενθαρρύνει την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας για την καλύτερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων της επιχείρησης.

- Το σύστημα οργάνωσης της επιχείρησης

Ένα ορθολογικό σύστημα οργάνωσης προσφέρει το απαραίτητο λειτουργικό πλαίσιο για το σωστό συντονισμό, προγραμματισμό και έλεγχο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Οργανωτικά σχήματα που επιτρέπουν το σαφή καταμερισμό εξουσίας, ευθυνών και των καθηκόντων μεταξύ των διαφόρων στελεχών της επιχείρησης ή ενθαρρύνουν τη συνεργασία όλων των τμημάτων, διευκολύνουν τη καθιέρωση και την επιτυχή εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.

- Οι μέθοδοι μεταβίβασης ευθυνών και εξουσίας

Όσο ευρύτερη είναι η μεταφορά και η ανάθεση αρμοδιοτήτων και καθηκόντων στα διάφορα επίπεδα ιεραρχίας, τόσο πιο αποτελεσματικά λειτουργεί η επιχείρηση.

- Οι μέθοδοι διοίκησης προσωπικού

Η στελέχωση των υπηρεσιών της επιχείρησης με πρόσωπα που τα διακρίνει η τιμιότητα, η ειλικρίνεια και η ικανότητα συμβάλλει θετικά στην άρτια οργάνωση και αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου. Ισχυρός εσωτερικός έλεγχος

⁸ Παπάς Αντώνης 1999, “Εισαγωγή στην Ελεγκτική.”

υπάρχει εκεί που η διοίκηση έχει αναγνωρίσει τη σπουδαιότητα του ανθρώπινου παράγοντα και έχει δημιουργήσει ένα πνεύμα αλληλοκατανόησης και εμπιστοσύνης ανάμεσα στο προσωπικό της.

➤ Το σύστημα διοικητικού εσωτερικού ελέγχου

Η πληρότητα και η εγκυρότητα των παραστατικών που χρησιμοποιεί η επιχείρηση προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αρτιότητα του εσωτερικού ελέγχου.

➤ Οι διατάξεις – επιταγές των σχετικών νόμων.

Η οργάνωση και η λειτουργία του κατάλληλου εσωτερικού ελέγχου βοηθά στην εξακρίβωση της συμμορφώσεως των επιχειρήσεων στις επιταγές των νόμων.

➤ Η σχέση κόστους – οφέλους που πρέπει να διέπει την οργάνωση και λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι επιθυμητό, όταν το κόστος οργάνωσης και λειτουργίας του δεν υπερβαίνει το όφελος που αναμένεται να προκύψει από την εφαρμογή του. Η υιοθέτηση του κριτηρίου αυτού για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου πρέπει να γίνεται με κάθε επιφύλαξη γιατί βασίζεται σε υποκειμενικά στοιχεία και εκτιμήσεις.

➤ Η επίπτωση που μπορεί να έχει η υιοθέτηση ορισμένων μέτρων εσωτερικού ελέγχου στην αποδοτικότητα της επιχείρησης.

➤ Η σχετική και όχι απόλυτη ικανοποίηση των σκοπών του εσωτερικού ελέγχου που έχει ορίσει η διοίκηση της επιχείρησης.

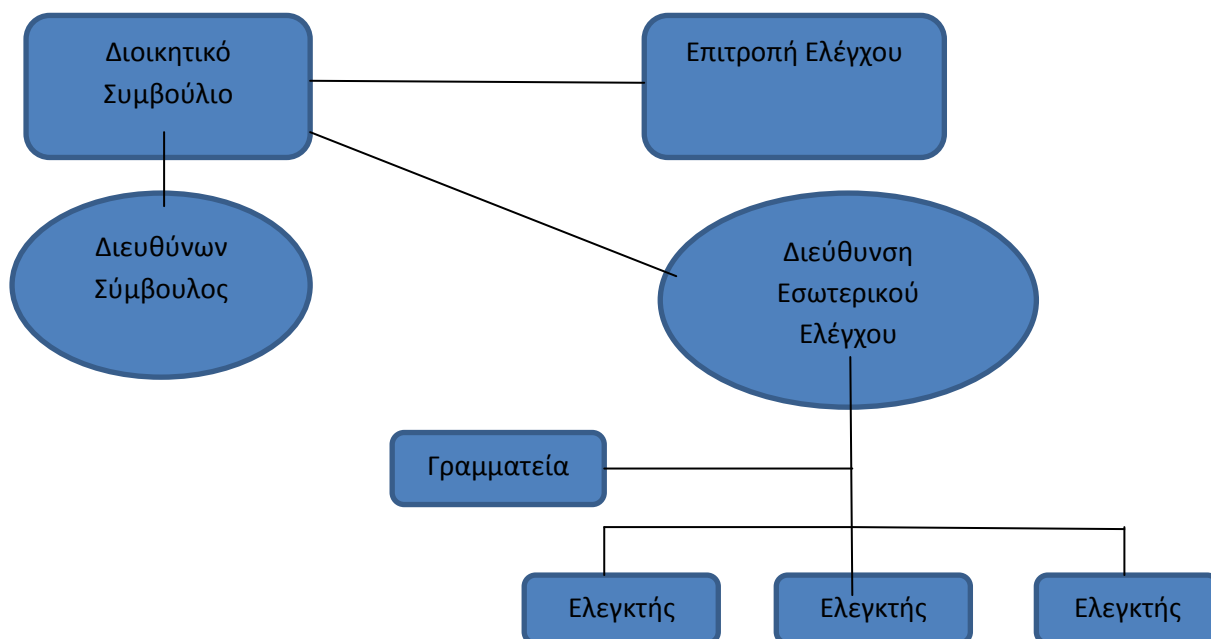
Οι πρώτοι έξι παράγοντες ανήκουν στο περιβάλλον της επιχείρησης που άπτεται του εσωτερικού ελέγχου.

Στην Ελλάδα, την υποχρεωτική ύπαρξη τμήματος εσωτερικού ελέγχου, για τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, καθιστά ο Ν.3016/2002, ο νόμος που αναφέρεται σε θέματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και ο οποίος με αυτόν τον τρόπο εκσυγχρονίζει το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Ο Ν.3016/2002 επέβαλε βασικές αρχές στη λειτουργία των εισηγμένων εταιριών, όσον αφορά τα θέματα σύνθεσης και λειτουργίας του διοικητικού συμβουλίου, εσωτερικού ελέγχου και εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας, στον οποίο εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, περιγράφονται μεταξύ άλλων η εσωτερική διάρθρωση των

υπηρεσιών της εταιρείας, ο καθορισμός των διαδικασιών, ο τρόπος αξιολόγησης και παρακολούθησης.⁹

Σύμφωνα με την Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, παρατίθεται παρακάτω το Οργανόγραμμα του Εσωτερικού Ελέγχου:

Πηγή: Παπαστάθης Παντελής, 2003.¹⁰

3.1.2 Σκοποί και στόχοι υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένων και επιστημονικά τεκμηριωμένων υπηρεσιών προς τη διοίκηση της επιχείρησης για την ορθή και αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της, παρέχοντας της αναλύσεις,

⁹ ΚΟΣΣΙΔΑΣ, Θεμιστοκλής, 2010. Το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της νομικής υπηρεσίας και των ελεγκτών της εταιρίας (εσωτερικών και εξωτερικών)

¹⁰ : Παπαστάθης Παντελής, 2003. Ο Σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις- Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του.

εκτιμήσεις, συστάσεις και παρατηρήσεις επί των λειτουργιών, συναλλαγών και δοσοληψιών της εταιρίας.

Αυτό φαίνεται στην εισαγωγή προτύπων του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, σύμφωνα με τα οποία αντικειμενικός σκοπός της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι: «η βοήθεια προς τα μέλη του οργανισμού στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους. Για το σκοπό αυτό η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου τους εφοδιάζει με αναλύσεις, αξιολογήσεις, συστάσεις, συμβουλές και πληροφορίες που αφορούν τις ελεγχόμενες δραστηριότητες». Στον σκοπό της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να συμπεριληφθεί και η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου σε λογικό κόστος. Συμπεραίνεται έτσι ότι ο βασικότερος στόχος της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι η διαμόρφωση του συστήματος διαδικασιών της επιχείρησης, σύστημα το οποίο αποσκοπεί στην οργάνωση των λογιστικών, οικονομικών, μηχανογραφικών, και λοιπών υπηρεσιών της επιχείρησης, στην κατάλληλη κατανομή των αρμοδιοτήτων και ευθυνών του προσωπικού της, στην προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, στη διασφάλιση της ακρίβειας, της αξιοπιστίας των λογιστικών εγγραφών και των βιβλίων της, καθώς και στην αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης, εξασφαλίζοντας τη μακροβιότητα της.

Τέλος, φροντίζει ώστε οι εργαζόμενοι και οι εξωτερικοί συνεργάτες να λειτουργούν και να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις αρχές, τους κανόνες, τις διαδικασίες που το απαρτίζουν. Τα αποτελέσματα και οι προτάσεις του ελέγχου γνωστοποιούνται στη διοίκηση της εταιρείας, η οποία τα αξιολογεί και εφόσον χρειάζεται, εκδίδει οδηγίες και αποφάσεις συμμόρφωσης ή βελτίωσης.

3.1.3 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου:^{11 12}

Ο εσωτερικός έλεγχος διακρίνεται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα πάντοτε με την λειτουργία που ελέγχεται. Έτσι έχουμε τους ελέγχους παραγωγής, τους οικονομικούς ή λογιστικούς ελέγχους οι οποίοι και αφορούν τον εσωτερικό έλεγχο περισσότερο τους διοικητικούς και τους λειτουργικούς. Σημειώνεται πως σε κάθε αντικείμενο ελέγχου μπορούν να αναμειχθούν και άλλα είδη ελέγχου ανάλογα με τη φύση της κάθε επιχείρησης:

¹¹ Παπαστάθης Παντελής, 2003. Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) στις επιχειρήσεις – οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του. Τόμος Α, Αθήνα: Εκδόσεις ΟΠΑΠ σελ. 37

¹² Παπαδάτου Θεοδώρα, 2005. Εσωτερικός και εξωτερικός Έλεγχος ανώνυμων εταιρειών.

Αναλυτικότερα οι κατηγορίες εσωτερικού ελέγχου είναι οι κάτωθι:

- Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits).

Οι έλεγχοι παραγωγής εξετάζουν την παραγωγική διαδικασία από το αρχικό στάδιο μέχρι το τελικό, καταγράφουν δηλαδή το βαθμό τήρησης των διαδικασιών της επιχείρησης σε όλο το φάσμα της παραγωγικής της δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα ο έλεγχος παραγωγής εξετάζει τις παραγόμενες ποσότητες και το κατά πόσο, ακολουθούν τις οδηγίες της διοίκησης, τη σωστή χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τα τμήματα είναι κατάλληλα στελεχωμένα και εκπαιδευμένα, το σωστό ανεφοδιασμό των πρώτων υλών στη διαδικασία παραγωγής, την τήρηση των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου για τα παραγόμενα προϊόντα, τη συσκευασία των προϊόντων, καθώς επίσης και τις διαδικασίες παράδοσης – παραλαβής.

- Οικονομικοί - Λογιστικοί έλεγχοι (Financial Audits).

Οι οικονομικοί έλεγχοι επαληθεύουν την ακρίβεια, εγκυρότητα, ειλικρίνεια και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων ως προς τη σωστή απεικόνιση των οικονομικών δραστηριοτήτων της επιχείρησης και της οικονομικής της κατάστασης, εξακριβώνουν τη νομιμότητα, την αποδοτικότητα και τη σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων. Οι οικονομικοί έλεγχοι οι οποίοι γίνονται με κάθε λεπτομέρεια επί των οικονομικών στοιχείων, των επιμέρους συναλλαγών και γενικότερα πάνω σε κάθε είδος οικονομικού γεγονότος, παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες στους μετόχους και στη διοίκηση για την λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Σκοπός τους είναι να εξετασθεί κάθε στοιχείο που δημιουργεί υποψία απάτης ή κατάχρησης και έχει καθήκον ο ελεγκτής να προχωρήσει στην έρευνα μέχρις ότου απαλλαγεί από τις τυχόν αμφιβολίες του. Θα πρέπει να σημειωθεί πως οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν συντάσσουν ισολογισμούς. Αντικείμενο της σύνταξης του ισολογισμού κάθε εταιρείας αφορά τον προϊστάμενο λογιστηρίου.

- Διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits).

Οι διοικητικοί έλεγχοι ασχολούνται με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της επιχείρησης και τη συμμόρφωση με τη στρατηγική και πολιτική της επιχείρησης και την τήρηση των διαφόρων διαδικασιών αυτής. Εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων με τις αποφάσεις της διοίκησης, καθώς επίσης και τους λόγους αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών. Ακόμα, εξετάζει αν αξιοποιείται κατάλληλα το ανθρώπινο δυναμικό, τις σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων, καθώς επίσης και την πολιτική κουλτούρας της επιχείρησης. Γενικά, οι διοικητικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και στην επίβλεψη των στόχων της επιχείρησης, αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης του προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το μικρότερο δυνατό κόστος και το βέλτιστο όφελος.

Οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν άμεσα το λειτουργικό, διοικητικό σκέλος όλων των ιεραρχικών επιπέδων δίνοντας δυνατότητα στη διοίκηση να έχει γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της επιχείρησης. Σε αντίθεση με τους οικονομικούς στόχους, οι λειτουργικοί στόχοι έχουν ευρύτερους οικονομικούς σκοπούς.

- Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits).

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Σκοπός των λειτουργικών ελέγχων είναι η διερεύνηση της λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος, καθώς και η βελτίωση ή ανάπτυξη νέων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Συγκεκριμένα ελέγχεται το κατά πόσο τηρείται το οργανόγραμμα, ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζονται οι νόμοι και οι διοικητικές αποφάσεις, το εάν οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις ανάλογες εξουσιοδοτήσεις, και τέλος, εάν οι επιμέρους τομείς της επιχείρησης λειτουργούν συνεργατικά και αποτελεσματικά. Συνοπτικά, αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας επιχείρησης, αναφερόμενοι στις

επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης.

3.1.4 Τεχνική Εσωτερικού Ελέγχου:¹³

Η διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να γίνεται βάση συστηματικής διαδικασίας, ώστε να καλύπτονται επαρκώς όλοι οι κίνδυνοι που περιλαμβάνονται μέσα σε ένα οργανισμό.

Παρακάτω παρουσιάζεται η μεθοδολογία και οι τεχνικές οι οποίες πρέπει να ακολουθούνται από τους εσωτερικούς ελεγκτές κατά την διενέργεια των εργασιών τους, προκειμένου να επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα στην εργασία τους.

Ο σχεδιασμός του κάθε ελεγκτικού έργου και η κατάρτιση σχετικού προγράμματος ελέγχου (Work Program) λειτουργούν σαν οδηγός για τα βήματα του ελέγχου που πρέπει να εκτελεστούν και παρέχει καθοδήγηση για τις ελεγκτικές διαδικασίες που θα χρησιμοποιηθούν. Συγκεκριμένα, αποτελεί μία σειρά από τεκμηριωμένες διαδικασίες ελέγχου (αναλυτικά βήματα ελέγχου), σχεδιασμένες ώστε να βοηθούν στη σωστή και μεθοδική διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου.

Η διαδικασία του σχεδιασμού του ελεγκτικού έργου αρχίζει συνήθως με την έκδοση σχετικής εντολής ελέγχου, η οποία ουσιαστικά αποτελεί και την αφετηρία της προετοιμασίας του ελεγκτικού έργου για τον ελεγκτή. Ακολουθώντας, αφού δοθεί η εντολή ελέγχου στον υπεύθυνο της ελεγχόμενης περιοχής , ξεκινά για τον ελεγκτή η διαδικασία συλλογής χρήσιμων πληροφοριών, οι οποίες είναι σχετικές με τις λειτουργίες, δραστηριότητες ή διαδικασίες που θα ελεγχθούν. Μετά την καθιέρωση των σημείων στα οποία θα επικεντρωθεί το ελεγκτικό έργο, ο ελεγκτής προχωρά στην εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος ελέγχου, και στη συνέχεια παρουσιάζει ,το πρόγραμμα αυτό σε γενικές γραμμές στον προϊστάμενο της ελεγχόμενης περιοχής, προκειμένου να καθορήσουν από κοινού την απαιτούμενη διαθεσιμότητα του προσωπικού, καθώς και το είδος των τεκμηρίων που θα χρειαστούν για την ομαλή διενέργεια του ελεγκτικού έργου.

¹³ SAWYER, Lawrence B. and DITTENHOFER, Mortimer A. 1996, Sawyer's Internal Auditing : The Practice of Modern Internal Auditing.

Πριν την έναρξη της διεξαγωγής του ελέγχου πρέπει να έχει γίνει ο κατάλληλος σχεδιασμός του, προκειμένου να επιτευχθούν όσο το δυνατόν καλύτερα και οικονομικότερα οι στόχοι του ελέγχου. Απαιτείται λοιπόν ο ελεγκτής να προβεί σε μια προκαταρκτική αξιολόγηση των δικλίδων ασφαλείας της περιοχής ελέγχου ώστε να καθορίσει με σαφήνεια το σκοπό και το εύρος του ελέγχου.

Αναλυτικότερα, τα βήματα διενέργειας ενός ελεγκτικού έργου είναι τα ακόλουθα:

- Έκδοση Εντολής Ελέγχου
- Αναγνώριση Κινδύνων και Ελεγκτικών Στόχων
- Μεθοδολογία Ελέγχου
- Εκπόνηση Αναλυτικού Προγράμματος Ελεγκτικού Έργου
- Συλλογή Πληροφοριών
- Δειγματοληψία
- Περιοχές Ελεγκτικής Κάλυψης
- Παρουσίαση Αναλυτικού Προγράμματος Ελεγκτικού Έργου
- Ετοιμασία Προγραμμάτων Ελέγχου
- Εκτέλεση Ελέγχου
- Συλλογή Τεκμηρίων Ελέγχου
- Απόκτηση Τεκμηρίων Ελέγχου
- Αξιολόγηση Τεκμηρίων Ελέγχου
- Εξαγωγή Συμπερασμάτων
- Παρουσίαση Ευρημάτων

3.2 Ελεγκτικό έργο.

Όπως προαναφέρθηκε και στον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου, πρωταρχικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να προσδιορίσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν πραγματική εικόνα της ελεγχόμενης επιχείρησης. Παρ' όλα αυτά, αρκετοί πιστεύουν πως σκοπός του ελεγκτή είναι η ανίχνευση πιθανής λογιστικής απάτης. Η πεποίθηση αυτή επεκτείνεται ακόμη και σε απάτη που δεν αποτυπώνεται στις οικονομικές καταστάσεις.

Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, αν ο Ελεγκτής έχει εντοπίσει μία απάτη πρέπει να κοινοποιεί τα θέματα άμεσα στο κατάλληλο επίπεδο διοίκησης, έτσι ώστε να γίνουν οι απαιτούμενες ενέργειες από εκείνους που έχουν την πρωταρχική ευθύνη πρόληψης και εντοπισμού απάτης. Αν στη απάτη εμπλέκεται μέλος της διοίκησης ή εργαζόμενοι με σημαντικούς ρόλους στις εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας, τότε ο ελεγκτής πρέπει να κοινοποιεί άμεσα τα θέματα αυτά σε ανώτερο επίπεδο εξουσίας και να συζητάει μαζί τους τη φύση, το χρόνο και την έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

Ένα από τα καθήκοντα του ελεγκτή είναι να κοινοποιεί στους υπευθύνους της διοίκησης ελλείψεις που έχει εντοπίσει στις εσωτερικές δικλίδες κατά τη διάρκεια του ελέγχου και που, κατά την επαγγελματική του κρίση, είναι αρκετά σημαντικές και αξίζουν αντίστοιχης προσοχής.

Οι έρευνες απάτης αποκαλύπτουν ότι οι βασικές αιτίες της οφείλονται στους μη κατάλληλους εσωτερικούς ελέγχους, στη συνέργια ανάμεσα σε υπαλλήλους και τρίτα μέρη καθώς και στη διοικητική υπέρβαση ελέγχων. Οι πιο συνηθισμένες απάτες από τη διοίκηση περιλαμβάνουν: την αγορά περιουσιακών στοιχείων για προσωπική χρήση, τη σύγκρουση συμφερόντων, τις ψευδείς οικονομικές δηλώσεις κ.α . Αν υπάρχουν υποψίες ότι ορισμένα μέλη της διοίκησης σχετίζονται με δόλιες δραστηριότητες, πρέπει να γίνεται περαιτέρω έρευνα για να ανευρεθούν περισσότερα στοιχεία για τις συνθήκες. Αν οι ελεγκτές δεν είναι ικανοί να επιβεβαιώσουν την απουσία απάτης, θα πρέπει να ενημερώσουν τα ανώτερα διοικητικά στελέχη.

Ουσιαστικά ένας έλεγχος μπορεί να καταλήξει σε ανίχνευση παράνομων πράξεων, αλλά δεν γίνεται να συμβαίνει πάντα αυτό, διότι :α) ο καθορισμός του κατά πόσο μια πράξη είναι παράνομη, εμπλέκει νομικά ζητήματα που μπορεί να είναι πέραν της ικανότητας και αρμοδιότητας του ελεγκτή και β) οι παράνομες πράξεις μπορεί να αφορούν τομείς των λειτουργιών της επιχείρησης που δεν έχουν σχέση με τις

οικονομικές καταστάσεις. Πρέπει, οπόσης, να αναγνωρισθεί και η δυνατότητα της επιχείρησης για απόκρυψη παράνομων πράξεων.

Πρέπει λοιπόν οι ελεγκτές να σχεδιάζουν τον έλεγχο κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να έχουν μια λογική προσδοκία ανίχνευσης παράνομων πράξεων. Στον σχεδιασμό ελέγχου, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τον κίνδυνο και για άλλες παράνομες πράξεις που θα μπορούσαν να έχουν θεμελιώδη επιρροή στις λειτουργίες της ελεγχόμενης επιχείρησης και παράλληλα να εκτιμήσουν το ρίσκο λανθασμένων δηλώσεων που μπορούν να προκύψουν από αυτές. Δεν είναι όμως υπεύθυνη για την έρευνα άλλων παράνομων πράξεων που δεν αναμένονται να καταλήξουν σε ουσιαστικά λανθασμένες δηλώσεις.

3.3 Εσωτερικός Έλεγχος και Εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Εταιρίες.

Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου αποτυπώνεται με τη ρύθμιση που προβλέπει την ύπαρξη εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας κατά το χρονικό διάστημα της αίτησης, προκειμένου να εισάγει μία εταιρεία μετοχές ή άλλες κινητές αξίες σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά.

Σημειώνεται πως ο ανωτέρω εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας, δεν αντικαθιστά το καταστατικό των ανωνύμων εταιρειών, αλλά εξειδικεύει και αποσαφηνίζει τις διατάξεις αυτού. Ακόμη, ο μέτοχος της εταιρείας δε δεσμεύεται από τον εσωτερικό κανονισμό παρά μόνο από το καταστατικό της εταιρείας. Παράλληλα το ΔΣ είναι αποκλειστικά αρμόδιο για τη σύνταξη του εσωτερικού κανονισμού. Επιπλέον, ένας κανονισμός λειτουργίας μπορεί να περιλαμβάνει και ζητήματα όπως: κανόνες λειτουργίας των επιμέρους επιτροπών της εταιρείας, του τμήματος μηχανογράφησης κ.α

Επιπλέον, προβλέπεται η οργάνωση και η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ως ουσιαστική προϋπόθεση για την εισαγωγή μετοχών σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά. Η διενέργεια εσωτερικού ελέγχου πραγματοποιείται από ειδική υπηρεσία της εταιρείας. Αυτό σημαίνει ότι αφενός τα αποκλειστικά καθήκοντα της υπηρεσίας αυτής είναι η άσκηση των του εσωτερικού ελέγχου και αφετέρου η υπηρεσία είναι διακριτή στο οργανόγραμμα της εταιρείας. Ταυτόχρονα οριοθετεί ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται

ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρείας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, με το σκεπτικό ίσως ότι το πρόσωπο που βρίσκεται καθημερινά μέσα στην εταιρεία γνωρίζει τα προβλήματα και είναι σε θέση να δώσει τις κατάλληλες λύσεις. Προκύπτει λοιπόν ότι ο νόμος 4860/2006 θέτει εγγυήσεις σχετικά με την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή, ρυθμίζοντας θέματα όπως: της καταλληλότητας από άποψη τυπικών και ουσιαστικών προσόντων γνώσης και εμπειρίας, της διοικητικής υπαγωγής σε μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ και του απευθείας προσδιορισμού της αμοιβής των εσωτερικών ελεγκτών από το ΔΣ. Ταυτόχρονα, ο εσωτερικός ελεγκτής δεν έχει συμβατική ευθύνη έναντι τρίτων προσώπων, αφού αμείβεται από την εταιρεία.

Ακολούθως, εσωτερικοί ελεγκτές δεν μπορούν να ορισθούν μέλη διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη ή συγγενείς αυτών μέχρι και του δευτέρου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας.

Η ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών αφορά και την ελευθερία κινήσεων. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν το δικαίωμα να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου και χαρτοφυλακίου της εταιρείας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρείας. Επίσης η διοίκηση της εταιρείας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για την διευκόλυνση του έργου τους. Συνεπώς, ο εσωτερικός έλεγχος ελέγχει πέρα από το αποτέλεσμα και τις ακολουθούμενες διαδικασίες, αφού σκοπό έχει τη διαπίστωση της ορθής εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Οι αρμοδιότητες του εσωτερικού ελεγκτή και συνεπώς τη υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι οι παρακάτω:

- Να παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρείας, όπως επίσης και της σχετικής νομοθεσίας που αφορά την ΑΕ και τις διατάξεις του χρηματιστηρίου,
- Να αναφέρει στο ΔΣ της εταιρείας τις περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διευθυντών στελεχών της εταιρείας με τα συμφέροντα της εταιρείας, όπως προκύπτουν μέσα από την άσκηση των καθηκόντων του.

- Να ενημερώνει εγγράφως, μία φορά τουλάχιστον το τρίμηνο, το ΔΣ για το διενεργούμενο από τον έλεγχο και να παραβρίσκεται στις ΓΣ των μετόχων.
- Να παρέχει, μετά από την έγκριση του ΔΣ της εταιρίας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί εγγράφως από εποπτικές αρχές, να συνεργάζεται και να διευκολύνει με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που ασκούνται από αυτές.

Προκύπτει λοιπόν ότι ο εσωτερικός ελεγκτής έχει τη δυνατότητα να υποβάλλει πορίσματα ελέγχου, χωρίς ωστόσο να προβαίνει σε υποδείξεις προς το ΔΣ της εταιρίας. Επίσης πρέπει να παρίσταται στη ΓΣ των μετόχων, χωρίς τη δυνατότητα να παρεμβαίνει. Συνεπώς η εποπτεία του έργου του εσωτερικού ελεγκτή ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της επιτροπής ελέγχου το οποίο και διασφαλίζει την ανεξαρτησία του ελεγκτή, αφού παραμένει κατά το δυνατόν ανεπηρέαστος από τα εκτελεστικά μέλη του ΔΣ της εταιρίας, ο ρόλος των οποίων αρχίζει με την κοινοποίηση των πορισμάτων ελέγχου.

3.4 Ο Έλεγχος μέσα στις επιχειρήσεις

Ο έλεγχος μέσα σε μία επιχείρηση έχει τεράστια σημασία, πόσο μάλλον όταν διανύει περιόδους κρίσεως. Τόσο η διεθνής όσο και η εγχώρια κρίση επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα του Ελέγχου. Οι ελεγκτές είχαν έγκαιρα επισημάνει τους κινδύνους από τα κάθε μορφής σύνθετα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που κατέκλυζαν τις διεθνείς αγορές. Στη χώρα μας πάλι, ήδη η πολιτεία έχει αντιληφθεί ότι οι κάθε μορφής παραβατικές ενέργειες που διαπιστώνονται το τελευταίο διάστημα στις Δημόσιες Επιχειρήσεις και τους Ασφαλιστικούς Οργανισμούς οφείλονται κατά μεγάλο βαθμό στην απουσία ελεγκτικών μηχανισμών και την μέχρι σήμερα υποτίμηση του ρόλου του ελεγκτή. Επομένως ο έλεγχος στην Ελλάδα θα αποτελέσει άμεση προτεραιότητα για τους φορείς της Δημόσιας Διοίκησης αλλά και ότι θα αναβαθμιστεί ουσιαστικά στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, όπου ήδη έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος τα τελευταία έτη.

3.5 Επιτροπή Ελέγχου¹⁴

Η επιτροπή ελέγχου είναι συμβουλευτικό όργανο του διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας για την άσκηση των καθηκόντων του, αναφορικά με την αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας του Εσωτερικού Ελέγχου της εταιρείας.

Το διοικητικό Συμβούλιο μέσω της επιτροπής ελέγχου αναπτύσσει άμεση και τακτική επαφή με τους τακτικούς ελεγκτές, προκειμένου να λαμβάνει τακτική ενημέρωση από τους τελευταίους σε σχέση με την ορθή λειτουργία του συστήματος ελέγχου.

Ο Κανονισμός Λειτουργίας της Επιτροπής Ελέγχου περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

1. Σκοπός της Επιτροπής Ελέγχου
2. Μέλη και θητεία της επιτροπής ελέγχου
3. Υπευθυνότητες της επιτροπής ελέγχου
4. Καθήκοντα και αρμοδιότητες επιτροπής ελέγχου
5. Λειτουργία της επιτροπής ελέγχου
6. Δικαιοδοσία της επιτροπής ελέγχου

Ο κανονισμός λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου αναλύεται παρακάτω:

Σκοπός της Επιτροπής Ελέγχου

Στόχος της συγκρότησης της επιτροπής ελέγχου είναι η υποστήριξη του ΔΣ στα καθήκοντα του σχετικά με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, τον εσωτερικό έλεγχο και την εποπτεία του τακτικού ελέγχου.

Επιπρόσθετα η Επιτροπή Ελέγχου έχει ως σκοπό:

1. Τη σχεδίαση της διαδικασίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
2. Την ανασκόπηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
3. Την παρακολούθηση και τον έλεγχο της ανεξαρτησίας, επάρκειας και αποτελεσματικότητας της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου της εταιρείας.

Μέλη και θητεία της επιτροπής ελέγχου

Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου ορίζονται από την Γενική Συνέλευση των μετόχων.

¹⁴ <http://www.fourlis.gr>

Η επιτροπή ελέγχου αποτελείται από 3 μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ τα οποία έχουν τις απαιτούμενες για το έργο γνώσεις και εμπειρίες. Πρόεδρος της Επιτροπής ελέγχου ορίζεται μη εκτελεστικό μέλος. Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου αποφασίζονται με απόφαση της γενικής Συνέλευσης των μετόχων και η θητεία τους είναι τριετής και μπορεί να ανανεωθεί απεριόριστα, ενώ παρατείνεται αυτόματα μέχρι και την πρώτη τακτική συνέλευση μετά τη λήξη της θητείας τους. Τέλος, τα μέλη της επιτροπής δεν πρέπει να κατέχουν παράλληλες θέσεις ή ιδιότητες ή να διενεργούν συναλλαγές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ασυμβίβαστες με τον σκοπό της Επιτροπής.

✚ Υπευθυνότητα της επιτροπής ελέγχου

Η επιτροπή ελέγχου:

1. Ενημερώνει τακτικά το Διοικητικό Συμβούλιο για τις δραστηριότητες της, τα θέματα που προκύπτουν για την ποιότητα και την ακεραιότητα των οικονομικών καταστάσεων, τη συμμόρφωση με νόμους, τον κώδικα Δεοντολογίας, κανονισμούς, τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, την απόδοση και ανεξαρτησία των τακτικών ελεγκτών και την απόδοση της Διεύθυνσης εσωτερικού Ελέγχου.
2. Λαμβάνει από τον τακτικό ελεγκτή έκθεση με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και ενημερώνει τον Πρόεδρο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο και το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας.
3. Επιβλέπει και προκαλεί ειδικές έρευνες.
4. Λαμβάνει από τον Διευθυντή Εσωτερικού Ελέγχου αναφορά σχετική με την πρόοδο των εργασιών της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου της εταιρείας και την παρουσιάζει στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας.
5. Αναλαμβάνει την εκτέλεση συναφών με το ρόλο της εργασιών που ζητούνται από το Διοικητικό Συμβούλιο
6. Ασκεί τις αρμοδιότητες της όπως παρουσιάζονται παρακάτω

✚ Λειτουργίες της επιτροπής ελέγχου

- ✓ Συνεδριάζει τακτικά, τουλάχιστον τέσσερις φορές ετησίως ή και έκτακτα, όποτε υπάρχει ανάγκη, τηρεί πρακτικά των συνεδριάσεων της και

υποβάλλει αναφορές στο Διοικητικό Συμβούλιο, εφόσον κρίνεται αναγκαίο.

- ✓ Τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, τίθενται στη διάθεση κάθε μέλους τουλάχιστον δέκα ημέρες πριν από τη συνεδρίαση.
- ✓ Η επιτροπή μπορεί να προσκαλέσει στις συνεδριάσεις της οποιοδήποτε στέλεχος της ή άλλο πρόσωπο που θεωρείται ότι έχει τη δυνατότητα να συνδράμει στην εκτέλεση του έργου της.
- ✓ Η επιτροπή Ελέγχου μπορεί να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων, και ως εκ τούτου θα πρέπει να της διατίθενται επαρκή κονδύλια για το σκοπό αυτό.

Καθήκοντα και Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ελέγχου

Η Επιτροπή Ελέγχου λειτουργεί ως ένα ανεξάρτητο και αντικειμενικό σώμα, το οποίο είναι υπεύθυνο για την επισκόπηση και αξιολόγηση των ελεγκτικών πρακτικών και της απόδοσης των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Βασική αποστολή της Επιτροπής είναι να βοηθά το Διοικητικό Συμβούλιο στην εκτέλεση των καθηκόντων του, επιβλέποντας τις διαδικασίες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, τις πολιτικές και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της Εταιρίας.

Η επιτροπή ελέγχου μεταξύ των άλλων :

1. Επιβλέπει τη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, συνεισφέρει στην αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των εσωτερικών ελεγκτών, των εξωτερικών ελεγκτών, της ανώτερης Διεύθυνσης και του Διοικητικού Συμβουλίου και παρακολουθεί τον τακτικό έλεγχο των ετήσιων και ενοποιημένων λογαριασμών και τις διαδικασίες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης της Εταιρίας.
2. Επιβλέπει την πρόσληψη, την απόδοση και την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών, εισηγείται στο Διοικητικό Συμβούλιο επί του ορισμού των εξωτερικών ελεγκτών, επιθεωρεί την απόδοση των εξωτερικών ελεγκτών και παρακολουθεί την παροχή επιπρόσθετων υπηρεσιών από το γραφείο των εξωτερικών ελεγκτών.
3. Παρακολουθεί και ελέγχει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας, παρακολουθεί τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο των λειτουργιών και των χρηματοοικονομικών της εταιρείας και εξασφαλίζει ότι

οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα και την πρόσβαση σε απαιτούμενες πληροφορίες, προκειμένου να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους.

4. Επιβλέπει την απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου και παρακολουθεί και επιθεωρεί την αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού Ελέγχου. Επιπλέον επισκοπεί και εγκρίνει το Ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου το οποίο προτείνεται από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, επιθεωρεί τις εκθέσεις που καταρτίζονται από τον Εσωτερικό Έλεγχο και εξουσιοδοτεί τον Εσωτερικό Έλεγχο να εξετάσει οποιοδήποτε ζήτημα το οποίο περιέχεται σε γνώση της και το οποίο εμπίπτει στη σφαίρα των καθηκόντων της.
5. Επισκοπεί το σύστημα διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας, επιθεωρεί τη μεθοδολογία της διαχείρισης κινδύνων η οποία χρησιμοποιείται στην εταιρεία και επανεξετάζει τους σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει η εταιρεία, το πρόγραμμα λήξης μέτρων για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων αυτών, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά τα μέτρα αυτά.

Δικαιοδοσία

Για την εκτέλεση των καθηκόντων της, η επιτροπή Ελέγχου αντλεί τη σχετική εξουσία της από το Νόμο, το παρόν Καταστατικό της Επιτροπής Ελέγχου, τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και το Διοικητικό Συμβούλιο. Επιπροσθέτως, η επιτροπή Ελέγχου έχει απεριόριστη πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία και πληροφορίες, που είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση της αποστολής της.

3.6 Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου¹⁵

Η Επαγγελματική Ένωση των Εσωτερικών Ελεγκτών των ΗΠΑ, δηλαδή το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA), όρισε την Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου ως μια ανεξάρτητη υπηρεσία αξιολόγησης, η οποία οργανώνεται και λειτουργεί μέσα σε έναν οργανισμό για να εξετάσει και να αξιολογήσει τις δραστηριότητές του, ως μια προσφερόμενη υπηρεσία στον οργανισμό αυτό.

¹⁵ K.H. Spencer, Pickett, 2003. The Internal Auditing Handbook

Έτσι, η Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου περιλαμβάνει τις δράσεις, οι οποίες υιοθετούνται από τη διοίκηση για να σχεδιαστεί, να οργανωθεί και να κατευθυνθεί η απόδοση ικανοποιητικών ενεργειών, που σκοπό έχουν να παρέχουν επαρκή ασφάλεια ότι θα επιτευχθούν οι σκοποί της.

Σκοπός της Υπηρεσίας του Εσωτερικού Ελέγχου είναι η παροχή υψηλού και ταυτόχρονα εξειδικευμένου επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση κάθε οργανισμού, η αξιολόγηση των πολιτικών, μέτρων και συστημάτων, στα οποία στηρίζει ο οργανισμός τη λειτουργία του, με πρώτο απ' όλα το ίδιο το σύστημα εσωτερικού ελέγχου

3.7 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου¹⁶

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα σύνολο συστημάτων και υποσυστημάτων που είναι χρήσιμα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά και καθοριστικά ένας οργανισμός. Μερικά από τα συστήματα αυτά είναι τα κάτωθι:

- Εγκεκριμένο οργανόγραμμα σε πλήρη ανάπτυξη και σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας, όπως και διάκριση των λειτουργιών σε κύριες και δευτερεύουσες.
- Μέσα από το οργανόγραμμα πρέπει να προτείνεται με σαφήνεια και να προσδιορίζεται η περιοχή ευθύνης ανά τομέα και τμήμα.
- Οργανωτικό πλαίσιο περιγραφής καθηκόντων και διαδικασιών. Περιγραφή καθηκόντων ανά τμήμα και ανάπτυξη διαδικασιών που να καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες των ιεραρχικών επιπέδων.
- Αποτύπωση των στρατηγικών σχεδιασμών και στόχων και πολιτική υλοποίησης αυτών βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και τρόπου δράσης, ώστε να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- Μακροχρόνιος και βραχυχρόνιος προγραμματισμός δράσης σε πλήρη ανάπτυξη, ανά δραστηριότητα, με αντίστοιχο απολογισμό και επισήμανση των αποκλίσεων, καθώς και αιτιολόγηση αυτών.
- Πλήρες και διαρκώς ενημερωμένο καταστατικό, όπου θα προσδιορίζονται και θα αποτυπώνονται με σαφήνεια το αντικείμενο εκμετάλλευσης, εργασίας και οι κύριοι σκοποί του οικονομικού φορέα.
- Πολιτική αγορών και προμηθειών σε όλες τις κατηγορίες και τα επίπεδα.

¹⁶ <http://www.sigmalive.com>

- Πολιτική πωλήσεων και τιμολόγηση εσωτερικού - εξωτερικού για όλα τα επίπεδα των πελατών.
- Διαδικασίες εισπράξεων και διαχείριση αυτών. Επίσης, διαχείριση των ίδιων και ξένων κεφαλαίων.
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου μετοχών και ομολόγων.
- Αξιόπιστο σύστημα M.I.B. με ευρύτητα επιχειρησιακού πνεύματος που θα συμβάλλει στην αναβάθμιση των επιδιωκόμενων στόχων.
- Κανονισμό ολοκληρωμένου κύκλου παραγωγικής διαδικασίας προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασίες διαχείρισης των αποθεμάτων.
- Σύστημα εξουσιοδότησης και εκχώρηση συγκεκριμένων εξουσιοδοτήσεων σε στελέχη για την εσωτερική λειτουργία, καθώς και το χειρισμό θεμάτων εκπροσώπησης της εταιρείας έναντι τρίτων.
- Διαδικασίες καθορισμού εξουσιοδοτημένων ορίων εγκρίσεως δαπανών.
- Κανόνες λειτουργίας του φορέα, αποκεντρωτικού χαρακτήρα, με την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας που να διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία.
- Αξιόπιστο μηχανογραφημένο σύστημα σωστά οργανωμένο, που να παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και να διασφαλίζει τα αρχεία.
- Στρατηγικές και πολιτικές επιλογές για τις επενδύσεις βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες με τις αναμενόμενες από αυτές αποδόσεις.
- Πολιτική λήψης δανείων για επενδύσεις και κεφάλαια κίνησης, όπως επίσης και αποπληρωμής αυτών.
- Διαδικασίες για φορολογική ενημέρωση, φορολογικές υποχρεώσεις, απόδοση φόρων και δικαιώματος φορολογικών απαλλαγών.
- Πολιτική πρόσληψης προσωπικού, μισθοδοσίας, κοινωνικών παροχών, αξιολόγησης, εκπαίδευσης και ανάπτυξης, αξιοποίησης και γενικότερα σωστής διαχείρισης του ανθρωπίνου δυναμικού.
- Διαχείριση μηχανολογικού εξοπλισμού και παγίων περιουσιακών στοιχείων, αλλά και λειτουργία και αποδοτικότητα αυτών.
- Ασφάλεια προσωπικού και περιουσιακών στοιχείων, όπου προσδιορίζονται με σαφήνεια τα μέσα και οι τρόποι προστασίας αυτών.
- Συστήματα ISO δηλαδή ελέγχου διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

- Σύστημα περιβαλλοντικής προστασίας E.M.A.S., προκειμένου να αποφευχθούν απρόβλεπτες συνέπειες στο εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, σύμφωνα με τις περιβαλλοντολογικές προδιαγραφές, ISO 14001.
- Εσωτερικό Έλεγχο , που αποτελεί μέρος του Σ.Ε.Ε. (Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου) που είναι αναγκαίος για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, όπως επίσης και των επιμέρους συστημάτων και λειτουργιών αυτού.
- Λοιπές δραστηριότητες που αναπτύσσει ο οργανισμός και έχουν σαν στόχο να εξασφαλίσουν την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και επιδιώξεων.

3.7.1 Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου¹⁷

Με τον όρο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (internal Controls) (ορισμός όπως έχει υιοθετήσει η Επιτροπή COSO 1992) εννοούμε το σύνολο των κανόνων που έχουν οριστεί από τον Οργανισμό/Επιχείρηση προκειμένου να εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των λειτουργιών, την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και την συμμόρφωση τους με την Νομοθεσία.

Το COSO (Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission) είναι μια πρωτοβουλία του Αμερικανικού ιδιωτικού τομέα με πρωταρχικό σκοπό τον προσδιορισμό παραγόντων που μπορούν να προκαλέσουν δόλιες χρηματοοικονομικές αναφορές, καθώς και τη σύσταση τρόπων μείωσης των γεγονότων αυτών. Οι οδηγίες του μοντέλου COSO έχουν ορίσει ένα κοινό πλαίσιο ορισμών για τους εσωτερικούς ελέγχους, τα πρότυπα και τα κριτήρια βάσει των οποίων οι οργανισμοί/εταιρείες αξιολογούν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που διαθέτουν.

¹⁷ <http://www.sigmalive.com>

Με βάση το πλαίσιο COSO ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να αξιολογείται λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες παραμέτρους:

1. Περιβάλλον ελέγχου - Πώς διαμορφώνονται οι αποφάσεις και οι πολιτικές μέσα στην επιχείρηση και πώς κατανέμεται η εξουσία
2. Εκτίμηση ρίσκων - Πώς η διεξαγωγή της κάθε διαδικασίας μπορεί να έχει οικονομικό αντίκτυπο (δηλαδή στους απολογισμούς/εκθέσεις)
3. Διαδικασίες ελέγχων - Που προλαμβάνουν τον κίνδυνο
4. Πληροφόρηση και επικοινωνία - Πώς ενημερώνονται όλοι για την πολιτική του Οργανισμού/Επιχείρησης και το σύστημα των ελέγχων
5. Παρακολούθηση – Αξιολόγηση των ελέγχων εάν λειτουργούν όπως αναμένεται

Τα κριτήρια του COSO δίνουν τις κατευθυντήριες οδηγίες όσον αφορά τον προγραμματισμό του έργου, θέσπιση στόχων σχετικά με την εξέταση, αξιολόγηση και προτεραιότητα του κάθε ελέγχου καθώς και τους τρόπους καταγραφής των αποτελεσμάτων.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος σύμφωνα με την Επιτροπή του COSO ορίζεται ως μια διαδικασία που επηρεάζεται από τα άτομα της οντότητας, η οποία είναι σχεδιασμένη για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Ο ορισμός είναι ευρύς και καλύπτει όλες τις πτυχές του ελέγχου ενός Οργανισμού/Επιχείρησης.

3.7.2 Ο ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με το πλαίσιο COSO είναι ο ακόλουθος:¹⁸

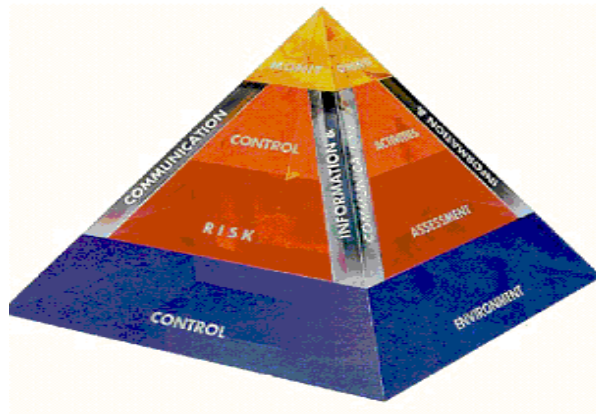
«Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία διεργασία η οποία διενεργείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, την Διεύθυνση και το λοιπό προσωπικό του Οργανισμού, σχεδιασμένη ώστε να παρέχει την λογική διαβεβαίωση αναφορικά με την επίτευξή των αντικειμενικών στόχων στις ακόλουθες κατηγορίες: 1. Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των λειτουργιών, 2. Αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών και 3. Συμμόρφωση με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.»

¹⁸ <http://www.sigmalive.com>

Σύμφωνα με το πλαίσιο COSO ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι μια διεργασία η οποία επηρεάζεται από τους ανθρώπους, δεν συνιστά μόνο πολιτικές εγχειρίδια και πρότυπα, αλλά ανθρώπους σε κάθε επίπεδο του Οργανισμού. Επιπλέον, να σημειωθεί ότι ο Εσωτερικός Ελεγκτής αναμένεται να παρέχει μόνο λογική και όχι απόλυτη διαβεβαίωση στη Διοίκηση της οντότητας και το Συμβούλιο. Επίσης, συνδέεται με την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων σε μια ή περισσότερες ξεχωριστές αλλά επικαλυπτόμενες κατηγορίες.

3.7.3 Συνιστώσες Εσωτερικού Ελέγχου¹⁹

Η συνιστώσες που παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα , δημιουργούν τη βάση ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου στην επιχείρηση.

Πηγή: [https:// www.coso.org](https://www.coso.org)

Στην COSO, αναφέρονται οι συνιστώσες από τις οποίες απαρτίζεται ο εσωτερικός έλεγχος. Τα στοιχεία εκείνα που βοηθούν στην καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία του είναι:

- Το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί η επιχείρηση
- η εκτίμηση του κινδύνου
- οι ελεγκτικές δραστηριότητες
- η πληροφόρηση και επικοινωνία
- η παρακολούθηση και ο έλεγχος

¹⁹ www.coso.org

Κεφάλαιο 4^ο

Εσωτερικός Έλεγχος & Οικονομική Κρίση

4.1 Ο Ρόλος της Ελεγκτικής σε περιόδους Οικονομικής κρίσης

Η κρίση αναμφισβήτητα θα ήταν δυσμενέστερη αν δεν υπήρχαν οι ελεγκτές, οι οποίοι βοήθησαν με το καθοριστικό τους έργο την εμπειρία πολλών ετών στην πρόωρη αντιμετώπιση καθώς και στην εξάλειψη πολλών φαινομένων διαφθοράς και απάτης που τα τελευταία χρόνια ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία. Ο σημαντικός ρόλος που κλήθηκε και έφερε εις πέρας ο ελεγκτής σε αυτή τη περίοδο δημοσιονομικής εξυγίανσης που διανύουμε, φαίνεται και από το γεγονός ότι σήμερα οι οργανισμοί, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, οι οποίοι λειτουργούν σε ένα περιβάλλον γεμάτο κινδύνους κάθε φύσεως που η διεύθυνση ενός οργανισμού καλείται να αντιμετωπίσει, να περιορίσει και να ασφαλίσει, μας καταδεικνύει εξίσου ότι η ύπαρξη ελέγχου καθίσταται απαραίτητη και αναγκαία καθώς επίσης και ότι η παρεμβατική του δράση ήταν αυτή που συνέβαλλε στον περιορισμό αυτών των φαινομένων.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αυξάνει το ενδιαφέρον των ερευνητών αναφορικά με τον εσωτερικό έλεγχο.

4.2 Οι σύγχρονες Εξελίξεις και Προκλήσεις της Ελεγκτικής

Οι σημαντικότερες εξελίξεις με τις οποίες βρίσκεται αντιμέτωπη η ελεγκτική στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα είναι:

- 1) Η Παγκοσμιοποίηση των Αγορών
- 2) Το κύμα δικαστικών διεκδικήσεων
- 3) Η προάσπιση της Ανεξαρτησίας των Ελεγκτών
- 4) Η ζήτηση νέων υπηρεσιών
- 5) Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων.
- 6) Ο έλεγχος και η αποτροπή του οικονομικού και επιχειρησιακού εγκλήματος

Αναλυτικότερα:

Η Παγκοσμιοποίηση των Αγορών:

Ο αυξανόμενος αριθμός επιχειρήσεων διευρύνει την παραγωγή και διανομή των προϊόντων και υπηρεσιών τους σε περιοχές εκτός των εθνικών συνόρων τους. Στην Ελλάδα, εκατοντάδες επιχειρήσεις έχουν επεκτείνει τις επιχειρησιακές και παραγωγικές τους δραστηριότητες σε χώρες της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Η παγκόσμια οικονομία μέσα στην οποία λειτουργούν οι επιχειρήσεις έχει γίνει τόσο σύνθετη και ανεξάρτητη, ώστε να είναι απαραίτητη η ανάπτυξη νέων ελεγκτικών προσεγγίσεων.

Τέλος, στο χώρο της ελεγκτικής έχει δημιουργηθεί ένα διαρκώς αυξανόμενο κίνημα για τη σύγκλιση των ελεγκτικών και λογιστικών προτύπων.

Δικαστικές Διεκδικήσεις:

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται αύξηση στις δικαστικές διεκδικήσεις κατά των Ελεγκτών. Μερικές από τις δικαστικές διεκδικήσεις αφορούν πλημμελή παροχή υπηρεσιών, λανθασμένη συμβουλευτική υποστήριξη κ.α. Αρκετοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι ένας λόγος για το διογκούμενο κύμα των δικαστικών αγωγών κατά των ελεγκτών είναι η αντίληψη ότι οι ελεγκτές διαθέτουν «βαθιά τσέπη» με συνέπεια οι ζημιούμενοι να προσδοκούν να καλύψουν ένα μέρος της ζημίας τους από ελεγκτές, στη γνώμη των οποίων στήριξαν τις αποφάσεις τους. Εκτιμάται ότι στις Η.Π.Α το κόστος των δικαστικών διεκδικήσεων για τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες αντιπροσωπεύει το 9% των συνολικών εσόδων τους. Στη χώρα μας, το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος παρέχει αρκετή προστασία στους ελεγκτές, αφού τα ανώτερα όρια των αποζημιώσεων που μπορούν να καταβληθούν από ελεγκτές, κρίνονται χαμηλά. Σημειώνεται όμως ότι θα πρέπει στο μέλλον οι ελεγκτές να μπορούν να αντιμετωπίζουν τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο σημαντικές οικονομικές διεκδικήσεις ανάλογες της σημαντικότητας του έργου τους.

Προάσπιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών:

Η ανεξαρτησία είναι ένα από τα βασικότερα στοιχεία για την αξιοπιστία, το κύρος και την επαγγελματική καταξίωση των ελεγκτών.

Ένα θέμα το οποίο σχετίζεται με την ανεξαρτησία των ελεγκτών έχει να κάνει με τις παράλληλες, μη ελεγκτικές υπηρεσίες που παρέχουν οι ελεγκτές στις ελεγχόμενες από τους ίδιους επιχειρήσεις. Αν τα έσοδα, από παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών

ενός ελεγκτή προς την ελεγχόμενη επιχείρηση, είναι σημαντικά τότε μπορεί να δημιουργηθεί μία οικονομική εξάρτηση του ελεγκτή από την ελεγχόμενη επιχείρηση με αποτέλεσμα τη διάβρωση της ανεξαρτησίας του.

Ένα άλλο θέμα, που σχετίζεται με την ανεξαρτησία των ελεγκτών, είναι η αγορά από τους ελεγκτές μετοχών των εταιρειών τις οποίες ελέγχουν. Στη χώρα μας, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης & Ελέγχου δεν έχουν ανακοινώσει ευρήματα τέτοιων φαινομένων τα οποία θα επηρέαζαν σε μεγάλο βαθμό την ανεξαρτησία των ελεγκτών.

Ζήτηση νέων υπηρεσιών:

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αυξημένη ζήτηση για παροχή υπηρεσιών από τους ελεγκτές πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων. Πολλοί χρήστες των εκθέσεων ελέγχου των ελεγκτών θεωρούν ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να παρέχουν πρόσθετη ενημέρωση με τις εκθέσεις τους όπως για παράδειγμα πληροφόρηση για την ποιότητα των κερδών της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Θα μπορούσε δηλαδή να περιλαμβάνει πληροφορίες για τους κινδύνους των περιουσιακών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης, για το εύλογο και ακριβοδίκαιο των λογιστικών εκτιμήσεων της σε σχέση με τις εναλλακτικές μεθόδους που θα μπορούσαν να είχαν επιλεγεί.

Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων:

Τα τελευταία χρόνια αρκετές ερευνητικές εργασίες στο χώρο της ελεγκτικής έχουν αποκαλύψει πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων από τις διοικήσεις τους. Οι ελεγκτές θα πρέπει να αντιμετωπίσουν δραστικά φαινόμενα απάτης που στόχο έχουν την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων από τη διοίκηση.

4.3 Ο έλεγχος και η αποτροπή του οικονομικού και επιχειρησιακού εγκλήματος

Οι επιχειρησιακές απάτες διακρίνονται σε :

- 1) Απάτες εις βάρος των συμφερόντων της επιχείρησης
- 2) Απάτες που ωφελούν την επιχείρηση

Οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης συμβαίνουν από άτομα ή φορείς εντός ή εκτός της επιχείρησης και μπορούν να διαπραχθούν από ένα ή λίγα μόνο άτομα. Για

παράδειγμα μπορεί μία τέτοια απάτη να συμβεί από ένα υπάλληλο ο οποίος προσκομίζει εικονικά τιμολόγια αγοράς και μεριμνά για την εξόφληση τους προς ίδιο όφελος.

Οι απάτες που ωφελούν την επιχείρηση συμβαίνουν κυρίως από την ανώτατη διοίκηση, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης με αστικές ή ποινικές αθέμιτες πράξεις. Τέτοιες απάτες μπορούν να συμβούν με απώτερο σκοπό τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της επιχείρησης και βεβαίως την παραπλάνηση των μετόχων, πιστωτών και εποπτικών αρχών.

4.4 Η σημασία της εκπαίδευσης των μελών.

Οι ισχύουσες δεοντολογικές αρχές εξετάζουν κυρίως επιχειρηματικά ζητήματα σε σχέση με την ελεγκτική, ενώ η ευθύνη εκτείνεται και στην τεχνική ικανότητα. Η ικανότητα είναι το προϊόν της εκπαίδευσης και της εμπειρίας.

Η εκπαίδευση αρχίζει με την προετοιμασία και την εισαγωγή στο επάγγελμα και εκτείνεται στη συνεχόμενη επαγγελματική εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της καριέρας του μέλους.

Η εμπειρία περιλαμβάνει την πρακτική εκπαίδευση και την αποδοχή των αυξημένων ευθυνών κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής του ελεγκτή. Τα επαγγελματικά σώματα απαιτούν από τα μέλη να διατηρούν το επίπεδο ικανότητας τους μέσα από την επαγγελματική τους καριέρα και να αναλαμβάνουν εργασία με την οποία είναι ικανοί.

Οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και των ελεγκτικών αναφορών διατηρούν υψηλές προσδοκίες από τους ελεγκτές. Αναμένουν οι ελεγκτές να παρέχουν διαβεβαίωση σχετικά με την απάτη, τις παρατυπίες, τις ενέργειες της διοίκησης καθώς και τη βιωσιμότητα της επιχείρησης. Όταν η ελεγχόμενη εταιρία αποτύχει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των χρηστών λόγω απάτης που δεν εντοπίστηκε έγκαιρα ή κακής διαχείρισης, υπάρχει η τάση να κατηγορούνται οι ελεγκτές ότι δεν ενημέρωσαν με τις εκθέσεις τους επαρκώς τους ενδιαφερομένους.

Φορείς του ελεγκτικού επαγγέλματος έχουν αναλάβει διάφορα μέτρα, όπως την εισαγωγή εκτεταμένων ελεγκτικών αναφορών, για να διαβεβαιώσουν ότι οι χρήστες είναι καλύτερα ενημερωμένοι και έχουν ρεαλιστικές προσδοκίες για την αξιοπιστία που παρέχεται από επιλεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

4.5 Αποδοχή Εσωτερικού Ελέγχου από τις επιχειρήσεις.

Είναι γενικά αποδεκτό πως με το άκουσμα της λέξης «έλεγχος», δημιουργείται μία φυσιολογική αρνητική αντίδραση. Συνεπώς, δημιουργείται ο προβληματισμός για το κατά πόσο στη σημερινή εποχή, ο Εσωτερικός έλεγχος, είναι αποδεκτός από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς.

Εκ των πραγμάτων, ο εσωτερικός έλεγχος, δημιουργεί στους ελεγχόμενους μία αμυντική στάση που δεν είναι λίγες οι φορές που δυσκολεύει το έργο των ελεγκτών αφαιρώντας κατά πολύ τη δυνατότητα να βοηθήσει αποτελεσματικά στο έργο των ίδιων των ελεγχόμενων αλλά και της διοίκησης.

Η σχέση μεταξύ του ελεγχόμενου και του ελεγκτή είναι συχνά ανήσυχη και ενοχλητική. Ο ελεγχόμενος μπορεί να κάνει δύσκολο το έργο του ελεγκτή, με το να εμπλέκεται συνέχεια στην εργασίας του. Σε κάθε περίπτωση αλληλοεπίδρασης ελεγχόμενου-ελεγκτή η πολιτιστική διάσταση προσθέτει συχνά ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα. Για παράδειγμα, σκοπός ενός ελεγκτή είναι να ελέγξει αν κάποιο σύστημα έχει ή δεν έχει τοποθετηθεί και εφαρμοστεί. Η επαλήθευση είναι η μόνη λύση για να είναι σίγουρος ο ελεγκτής και πολλές φορές δεν πείθεται αν δεν το δει με τα μάτια του για να σιγουρευτεί. Σε μερικούς πολιτισμούς αυτή η αντίδραση του ελεγκτή λαμβάνεται ως κάτι δυσάρεστο. Ακόμη, οι άνθρωποι σε άλλες χώρες όπως στη Γερμανία , έχουν έντονη υπερηφάνεια για την εργασία τους και δυσανασχετούν με οποιονδήποτε κάνει βελτιωτικές προτάσεις για αλλαγή. Τέτοιες συμπεριφορές εμποδίζουν τη διαδικασία λογιστικού ελέγχου.

Αρκετές φορές, οι συγκρούσεις μεταξύ ελεγκτή και ελεγχόμενου εμφανίζονται όταν για παράδειγμα, ο ελεγκτής ρωτά προκειμένου να εκμαιεύσει τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τον έλεγχο και δεν λαμβάνει απάντηση. Επιπλέον, μερικά από τα προβλήματα είναι οι σκόπιμες προσπάθειες για απόκρυψη στοιχείων, πράγμα που δημιουργεί πολλά λειτουργικά προβλήματα.

Μερίδιο ευθύνης στη μη αποδοχή του εσωτερικού ελέγχου έχουν οι ίδιοι οι εσωτερικοί ελεγκτές καθώς δεν φροντίζουν οι οποίοι πολλές φορές δεν φροντίζουν να χειρίζονται διακριτικά τα ελεγκτικά θέματα, τη εκτέλεση των καθηκόντων τους και να δημιουργούν κατάλληλο ελεγκτικό κλίμα. Επίσης, μερίδιο ευθύνης στη μη αποδοχή του εσωτερικού ελέγχου φέρει και η πολιτεία με την μη διαμόρφωση πολιτικής και ελεγκτικής κουλτούρας.

Σημειώνεται βέβαια πως παρά το αρνητικό κλίμα που παρατηρείται, οι τελευταίες αποφάσεις της επιτροπής κεφαλαιαγοράς που υποχρεώνουν τις εισηγμένες εταιρείες να διατηρούν τμήμα εσωτερικού ελέγχου, η προβολή του Εσωτερικού Ελέγχου από το ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών καθώς και οι αποφάσεις των τραπεζικών οργανισμών και ιδρυμάτων για υιοθέτηση του Εσωτερικού Ελέγχου, έχουν συμβάλλει δραστικά στη αποδοχή αυτού από τους ελεγχόμενους ως βοήθεια απέναντι στις ευθύνες που έχουν αναλάβει.

Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου, είναι να παρέχει τη βεβαιότητα ότι τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας προστατεύονται και δημιουργούνται αξιόπιστα οικονομικά στοιχεία για την ορθολογική διοίκηση της εταιρίας και για την ετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η επιτυχία, όμως, των στόχων του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να σχετίζεται στενά με το κόστος, που απαιτείται για την παροχή υπηρεσιών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει, δηλαδή, οι ωφέλειες, οι οποίες προκύπτουν από μία διαδικασία ελέγχου, να υπερβαίνουν το κόστος της υιοθέτησης της διαδικασίας αυτής.²⁰

4.5.1 Ο Εσωτερικός Έλεγχος απέναντι στη διαφθορά:²¹

Διαφθορά είναι η συστηματική παραβίαση όλων των ηθικών κανόνων κατά την άσκηση καθηκόντων ενός αξιωματικού, κρατικού λειτουργού ή υπάλληλου ιδιωτικής επιχείρησης.

Σε έρευνα που πραγματοποίησε η ελεγκτική εταιρεία Ernst & Young (2011) το 59% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η διεύθυνση μίας εταιρείας δεν θα διστάσει να κάνει κάτι που δεν είναι σωστό για την επίτευξη των στόχων της. Στην ίδια έρευνα ένα στους πέντε ερωτηθέντες ανέφερε ότι είναι αποδεκτή η ενεργητική δωροδοκία για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας. Σύμφωνα με τον οργανισμό Διεθνής Διαφάνεια (Transparency International) η διαφθορά επηρεάζει όλους τους τομείς της

²⁰ BRUCE M WOODWORTH, KAMAL E. SAID, 1996. Internal auditing in a multicultural environment: the Saudi Arabia experience.

²¹ Καπάρδη-Τσολάκης: Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις

οικονομίας από τους οποίους δεν θα μπορούσε να απουσιάζει ο τομέας των κατασκευών.

Γίνεται έτσι σαφής η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου ως ανεξάρτητη, αντικειμενική συμβουλευτική και διαβεβαιωτική αρχή.

4.5.2 Ο Εσωτερικός Έλεγχος απέναντι στην απάτη:²²

Η κοινή παρανόηση από τους οργανισμούς είναι ότι οι εσωτερικοί έλεγχοι κάνουν ότι και οι εξωτερικοί ανεξάρτητοι έλεγχοι αλλά με πιο γρήγορους ρυθμούς. Πολλοί οργανισμοί έχουν την τάση να απαιτούν ο εσωτερικός έλεγχος να επικεντρώνεται σε χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς, χρηματοπιστωτικά λογιστικά συστήματα και ελέγχους χρηματοοικονομικού κινδύνου, έτσι ώστε όλα να είναι σε καλή κατάσταση κατά την άφιξη των εξωτερικών ελεγκτών. Αυτό δεν αποτελεί τίποτα άλλο παρά το ήμισυ της αλήθειας, αφού υπάρχουν πολλοί οργανισμοί που αντιμετωπίζουν τον εσωτερικό έλεγχο ως μία απαίτηση συμμόρφωσης που χρειάζεται να τηρηθεί και τίποτα περισσότερο.

Οι οργανισμοί προσδοκούν ότι η διεξαγωγή εσωτερικών ελέγχων θα εντοπίσει τη διάπραξη απάτης χωρίς οποιαδήποτε προσδοκία ότι ενδεχομένως μία τέτοια διεξαγωγή εσωτερικών ελέγχων θα μπορούσε να αποτρέψει τη διάπραξη απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να ενεργήσει προληπτικά για όσο διάστημα έχει λάβει σχετική εξουσιοδότηση από τη διεύθυνση και να αναλάβει δεσμεύσεις πρόληψης διάπραξης απάτης.

Οι δεσμεύσεις πρόληψης διάπραξης απάτης αποτελούν μία ολοκληρωμένη ανάλυση των διαδικασιών των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου ενός οργανισμού και την αξιολόγηση της ετοιμότητας των εν λόγω διαδικασιών να βοηθήσουν στη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων. Οι δεσμεύσεις πρόληψης διάπραξης απάτης μειώνουν σε μεγάλο βαθμό τις ευκαιρίες για διάπραξη απάτης, αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων ενάντια στην απάτη και εκπαιδεύουν τους διευθυντές και τα διοικητικά στελέχη.

²² Καπάρδη-Γκολάκης: Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις

Όπως και να έχει, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα έχει την ποιότητα που θα ορίσουν η επιτροπή ελέγχου και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Ο εσωτερικός έλεγχος έχει να διαδραματίσει ένα ρόλο στην πρόληψη και την ανίχνευση της απάτης και μπορεί να λειτουργήσει ως η δεύτερη γραμμή άμυνας κατά της απάτης. Ένας εσωτερικός έλεγχος που είναι αποδοτικός και αποτελεσματικός στην ανίχνευση της απάτης μπορεί να λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγοντας για τη μη διάπραξη της απάτης.

Ιδανικά, μία οικονομική μονάδα ή ένας οργανισμός γενικότερα επιβάλλεται να ζητεί από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου να :

- Παρέχει εγγυήσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα των πολιτικών και διαδικασιών για την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διερεύνηση της απάτης
- Είναι σε διαρκή ετοιμότητα για τον κίνδυνο διάπραξης απάτης
- Διευκολύνει και να καθοδηγεί τη διεύθυνση στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της διαδικασίας για τη διαχείριση των κινδύνων διάπραξης απάτης
- Προωθεί την κατανόηση των κινδύνων διάπραξης απάτης
- Προωθεί τους κανόνες δεοντολογίας του διοικητικού συμβουλίου
- Διερευνά τα αίτια των περιστατικών απάτης

Οι περιοχές στις οποίες θα μπορούσε να εστιάσει ο εσωτερικός έλεγχος, θα μπορούσαν να ταξινομηθούν όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα:

Αγορές	Πωλήσεις	Απόθεμα	Μετρητά	Μισθοδοσία
1. Ψεύτικη Εταιρεία	3. Εικονικές πωλήσεις για αύξηση κερδών	7. Πληθωρισμός αποθεματικού	8. Κλοπή χρημάτων	10. Εικονικοί Υπάλληλοι
2. Χρηματικές Ανταποδώσεις στους προμηθευτές	4. Εκτροπή των κερδοφόρων πωλήσεων σε προσωπική εταιρεία		9. Πλασματικά έξοδα	
	5. Προεξόφληση των κερδοφόρων πωλήσεων σε προσωπική εταιρεία			
	6. Διεφθαρμένες πληρωμές για να κερδίσει τη δουλεία			

Για καθεμία από τις παραπάνω περιοχές στις οποίες θα μπορούσε να εστιάσει ο εσωτερικός έλεγχος, επιβάλλεται να:

- Αξιολογηθεί ως προς την πιθανότητα να συμβεί και ως προς τον αντίκτυπο του, εάν ο κίνδυνος διάπραξης απάτης εμφανιστεί
- Εξασκείται μία αξιολόγηση υφισταμένων διαδικασιών που ενδεχομένως να μειώνουν σε ανεκτά επίπεδα για τον οργανισμό την πιθανότητα να συμβεί ένας συγκεκριμένος κίνδυνος διάπραξης απάτης
- Εξετάζεται από τον εσωτερικό έλεγχο, εκεί όπου υφιστάμενες διαδικασίες/έλεγχοι δεν υπάρχουν όσον αφορά την αποτροπή διάπραξης απάτης, η σχεδίαση και εφαρμογή πρόσθετων διαδικασιών/ελέγχων με στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση της απάτης.

Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να λειτουργεί ως «πλοηγός» για να βοηθήσει τις οικονομικές μονάδες να αποσαφηνίσουν τις ευθύνες τους γύρω από την καταπολέμηση της απάτης και οφείλει να παρέχει εγγυήσεις όσον αφορά την τήρηση πλαισίου καταπολέμησης της απάτης και ειδικότερα:

1. Οργανωτική ηγεσία και κουλτούρα
2. Αξιολόγηση του κινδύνου για τη διεύθυνση
3. Πολιτικές καταπολέμησης της διάπραξης απάτης, διαδικασίες και ελέγχους
4. Επικοινωνία και κατάρτιση
5. Επιβολή νόμου και κινήτρων

6. Παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων και

7. Ανταπόκριση και βελτίωση

Επιπλέον, επιβάλλεται ο εσωτερικός έλεγχος να θεσπίσει μία διαδικασία για την αναγνώριση των «κόκκινων γραμμών» της απάτης και να χρησιμοποιεί τις τεχνικές ελέγχου με ηλεκτρονική βοήθεια με επιδεξιότητα. Τέλος, θα πρέπει να εισάγει συμφωνημένα πρωτόκολλα για τον τρόπο δράσης όταν υπάρχει η υποψία διάπραξης απάτης ή όταν εντοπιστεί απάτη.

Ποιος	Τι
Έχει η απάτη αναφερθεί εσωτερικά;	Μη μολύνετε τα αποδεικτικά στοιχεία της αλυσίδας
	Μην προειδοποιείται αδικαιολόγητα τον εγκληματία
	Να είστε ενήμεροι των νομικών περιορισμών
	Καλέστε εμπειρογνώμονες
	Διασφαλίστε ότι τα μαθήματα έχουν εμπεδωθεί και εφαρμοστεί ευρέως σε όλο τον οργανισμό

Στον κατασκευαστικό κλάδο η απάτη μπορεί να διαπραχθεί με:

1. Κλοπή πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή
2. Καταβολή χρημάτων σε εργάτη για ώρες που δεν εργάστηκε
3. Κλοπή εργαλείων και εξοπλισμού της εταιρείας
4. Καταβολή περισσότερων χρημάτων σε εργαζόμενο από εκείνα που ξόδεψε σε επαγγελματικά έξοδα
5. Κλοπή τελειωμένων προϊόντων
6. Κλοπή πολύτιμων μετάλλων.

4.6 Αναγκαιότητα Εσωτερικού Ελέγχου:²³

Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι τεράστια αν αναλογιστεί κανείς πως οπουδήποτε δραστηριοποιείται ο άνθρωπος, προκύπτουν ανθρώπινες αδυναμίες όπως αναβλητικότητα, αμέλεια, φοροδιαφυγή, απάτη κ.α .

Οι διοικήσεις των εταιρειών, είναι αδύνατο να πληροφορούνται άμεσα και αποτελεσματικά τους κινδύνους στους οποίους είναι δυνατό να υποπέσει η οικονομική μονάδα και για το λόγο αυτό οι εσωτερικοί ελεγκτές δρουν για λογαριασμό τους προστατεύοντας την επιχείρηση από πιθανές κακοτοπιές και λάθη.

Στη σημερινή πραγματικότητα η οποία χαρακτηρίζεται από την πολυπλοκότητα και τις συνεχείς αλλαγές, οι εσωτερικοί ελεγκτές πέρα των συμβουλευτικών υπηρεσιών που προσφέρουν καλούνται να αντιμετωπίσουν στο βαθμό που είναι δυνατό, τη διαφθορά, την ιδιοποίηση περιουσιακών στοιχείων, την παραποίηση οικονομικών καταστάσεων καθώς και την πρόληψη της απάτης.

Γενικότερα με τον όρο απάτη νοείται η ενσυνείδητη παραποίηση της αλήθειας, που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη και στην ευπιστία των άλλων και αποβλέπει σε οικονομικά κυρίως οφέλη, ήτοι απόσπαση χρημάτων ή ιδιοκτησίας ή άλλου οικονομικού οφέλους. Η απάτη συνιστά οικονομικό έγκλημα και έχει τεράστιο κόστος για την οικονομία.

4.7 Αξιολόγηση εσωτερικού ελέγχου²⁴

Από την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και από το βαθμό εμπιστοσύνης του ελεγκτή στο σύστημα επηρεάζεται η έκταση των ελέγχων τεκμηρίωσης. Ο ελεγκτής, θα πρέπει να εξακριβώσει κατά πόσο ο βαθμός αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου είναι τόσο υψηλός ώστε να αποτελεί εγγύηση για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων , την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και τη σωστή λογιστική οργάνωση.

²³ Καπάρδη-Τσολάκης: Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις

²⁴ Παπάς Α. Αντώνης, «Ελεγκτική», Αθήνα 1990

4.7.1 Διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου

Προκειμένου να γίνει αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει προηγουμένως ο εξωτερικός ελεγκτής να προβεί σε:

- Επιθεώρηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστώσει την ύπαρξη του.
- Προκαταρκτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου για να προσδιορίζει την επάρκεια τους και να εκτιμήσει την έκταση της συμβολής τους στη διαμόρφωση του προγράμματος του ελέγχου τεκμηρίωσης του.
- Επισκόπηση των νευραλγικών σημείων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστώσει την λειτουργία του.
- Συστηματικό έλεγχο πιστότητας της εφαρμογής των κυριότερων μέτρων εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστωθεί αν το προσωπικό της επιχείρησης ακολουθεί με συνέπεια τα μέτρα και τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου.

Με την εφαρμογή των παραπάνω διαδικασιών ο ελεγκτής συγκεντρώνει τις απαιτούμενες πληροφορίες για την οριστική αξιολόγηση των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου.

Συγκεκριμένα:

Κριτική Επισκόπηση

Ο ελεγκτής εξασφαλίζει μία γενική εικόνα των στοιχείων που αποτελούν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης καθώς και των βασικών στοιχείων της λειτουργίας του συστήματος με:

1. Τη μελέτη των πρακτικών των συνελεύσεων των μετόχων και των συνεδριάσεων του Δ.Σ, των οργανογραμμάτων, του κανονισμού του εσωτερικού ελέγχου, των διαφόρων εγχειριδίων και των φύλλων εργασίας προηγούμενων ελεγκτών και την εξέταση των λογιστικών σχεδίων της επιχείρησης.
2. Την παρακολούθηση της ροής της λογιστικοποίησης περιορισμένου αριθμού συναλλαγών.

Με τις παραπάνω διαδικασίες, ο ελεγκτής αποκτά προσωπική αντίληψη των μέτρων εσωτερικού ελέγχου που έχει σχεδιάσει η διοίκηση και που εφαρμόζει το προσωπικό της.

Με την άμεση παρακολούθηση των διαδικασιών λογιστικοποίησης των συναλλαγών, ο ελεγκτής ελέγχει τα πιο βασικά μέτρα εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζονται και αναγνωρίζει τα υπεύθυνα για την εφαρμογή τους άτομα. Ακόμη, ο ελεγκτής αντλεί πληροφορίες για την ύπαρξη και τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου με την βοήθεια ερωτηματολογίων, εκθέσεων και διαγραμμάτων ροής. Τις πληροφορίες αυτές τις καταχωρεί στα φύλλα εργασίας του.

Προκαταρκτική αξιολόγηση

Με την προκαταρκτική αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ο ελεγκτής επιδιώκει να εξακριβώσει αν τα μέτρα εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικά. Τα μέτρα εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικά όταν ο σχεδιασμός και η καθιέρωση τους παρέχουν εύλογη διαβεβαίωση ότι με την εφαρμογή τους προλαμβάνονται ή και εντοπίζονται εγκαίρως λάθη ή παραλείψεις που αφορούν συναλλαγές, καταχωρήσεις. Διαφύλαξη περιουσιακών στοιχείων κ.λ.π

Στο στάδιο της προκαταρκτικής αξιολόγησης ο ελεγκτής πρέπει να:

1. Αναγνωρίσει τα σημαντικά λάθη και τις παραλείψεις, που μπορεί να παρουσιαστούν κατά την λειτουργία της επιχειρήσεως.
2. Εξακριβώσει αν η διοίκηση της επιχείρησης έχει θεσπίσει τα σωστά μέτρα εσωτερικού ελέγχου.
3. Σχηματίσει μία εικόνα των μέτρων εσωτερικού ελέγχου που θα πρέπει να έχει υιοθετήσει η επιχείρηση για την πρόληψη και καταστολή των λαθών και παραλείψεων που είναι δυνατόν να γίνουν.
4. Διαπιστώσει αν το προσωπικό εφαρμόζει συστηματικά τα μέτρα που καθιέρωσε η διοίκηση.

Στην περίπτωση που ο ελεγκτής θεωρήσει ότι τα μέτρα του εσωτερικού ελέγχου είναι ανεπαρκή ή ότι απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου από τον ίδιο, αλλά είναι δαπανηρή, τότε κρίνει ότι ο

εσωτερικός έλεγχος δεν είναι αποτελεσματικός. Στην αντίθετη περίπτωση ο ελεγκτής θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός και μπορεί να συμβάλλει στην επιτυχία του ελεγκτικού του έργου. Τα συμπεράσματα αυτά οδηγούν τον ελεγκτή στη διενέργεια της οριστικής αξιολογήσεως της αποτελεσματικότητας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Αυτό επιτυγχάνεται με την άσκηση του ελέγχου πιστότητας εφαρμογής πάνω σε δείγμα μέτρων ελέγχου.

Έλεγχοι πιστότητας.

Με την διενέργεια του δειγματοληπτικού ελέγχου πιστότητας ο ελεγκτής προσπαθεί να διαπιστώσει κατά πόσο εφαρμόζονται τα μέτρα εσωτερικού ελέγχου που θέσπισε η επιχείρηση, με ποιόν τρόπο εφαρμόζονται τα μέτρα αυτά και ποιος είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή τους.

Συνήθως ελέγχει την αποτελεσματικότητα εκείνων των μέτρων που αφορούν:

1. Συναλλαγές, λογαριασμούς ή άλλα λογιστικά στοιχεία των οποίων ο ουσιαστικός έλεγχος δεν είναι εφικτός ή είναι οικονομικά ασύμφορος.
2. Διαχείριση και διαφύλαξη σημαντικών περιουσιακών στοιχείων.
3. Συναλλαγές που επαναλαμβάνονται συχνά κατά τη διάρκεια της χρήσεως.

Οι πιο αποδεκτές διαδικασίες ελέγχου πιστότητας είναι:

1. Η αναζήτηση μέσω προσωπικών συνεντεύξεων του ελεγκτή με το προσωπικό της επιχειρήσεως, πληροφοριών σχετικά με τα καθήκοντα του προσωπικού
2. Η επιτόπια παρακολούθηση της ασκήσεως των καθηκόντων του προσωπικού
3. Η επισκόπηση και κριτική ανάλυση των στοιχείων που τεκμηριώνουν την εφαρμογή των μέτρων εσωτερικού ελέγχου από το προσωπικό.

Ο έλεγχος πιστότητας διενεργείται από τον ελεγκτή πριν από το τέλος της χρ'ησεως της ελεγχόμενης επιχείρησης. Μπορεί να επαναλάβει την άσκηση του ελέγχου πιστότητας και μετά το τέλος της χρήσεως αν κρίνει ότι παρουσιάστηκαν σημαντικές μεταβολές στο επιχειρησιακό περιβάλλον που επηρέασαν την αποδοτικότητα του εσωτερικού ελέγχου στους τελευταίους μήνες της χρήσης.

Οριστική Αξιολόγηση

Ο ελεγκτής βασίζεται στα στοιχεία που συγκέντρωσε από την κριτική επισκόπηση, την προκαταρκτική αξιολόγηση και την άσκηση ελέγχου πιστότητας των μέτρων εσωτερικού ελέγχου, για να κρίνει οριστικά το βαθμό της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Κρίνει ως ανεπαρκές εκείνο το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που δεν διαθέτει τους απαραίτητους μηχανισμούς προλήψεως και καταστολής λαθών, ατασθαλιών, καταχρήσεων ή που διαθέτει χαλαρούς μηχανισμούς ελέγχου. Η ύπαρξη χαλαρού εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει αποφασιστικά τον προγραμματισμό της ελεγκτικής εργασίας, την έκταση και το βάθος του ελέγχου που θα διενεργήσει ο ίδιος ο εσωτερικός ελεγκτής στα στοιχεία του λογιστικού συστήματος. Μετά τον εντοπισμό σοβαρών αδυναμιών στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ο ελεγκτής συγκεντρώνει την προσοχή του στην άσκηση σχολαστικού ελέγχου τεκμηρίωσης που καλύπτει τους τομείς της επιχειρήσεως που εντοπίστηκαν οι αδυναμίες των μηχανισμών του εσωτερικού ελέγχου.

4.8 Προοπτικές Εσωτερικού Ελέγχου²⁵

Παλαιότερα ο εσωτερικός έλεγχος περιοριζόταν σε απλούς ελέγχους στηριζόμενους σε τυποποιημένα πρότυπα, ενώ πλέον τα πρότυπα αυτά έχουν τροποποιηθεί ριζικά, καθώς στην έρευνα που γίνεται από τον εσωτερικό έλεγχο περιλαμβάνεται και η διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου.

Στο μέλλον υποστηρίζεται ότι ο εσωτερικός έλεγχος θα παρουσιάσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θα έχει περαιτέρω εξέλιξη αφού ο κίνδυνος, η παγκοσμιοποίηση, η πληροφορία και η τεχνολογία αλλάζουν και εξελίσσονται με ταχύς ρυθμούς και αποτελούν τα κύρια στοιχεία της προόδου των σημερινών κοινωνιών.

Τα επόμενα έτη, η σημασία του ρόλου των εσωτερικών ελεγκτών που χρησιμοποιούν τις παλιές παραδοσιακές μεθόδους θα ελαττωθεί και αυτό φαίνεται στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων.

²⁵ PriceWaterHouseCoopers. Η παγκόσμια έρευνα εσωτερικού ελέγχου 2010 διεξήχθη το τέταρτο τρίμηνο του 2009 και περιλαμβάνει τις απαντήσεις περισσότερων από 2000 συμμετεχόντων από 55 χώρες.

Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι επιβαλλόμενες πλέον από τα πράγματα νέες δραστηριότητες που έχουν σχέση με τον κίνδυνο ενός οικονομικού οργανισμού, προκειμένου να υπάρχει αποφασιστική συμβολή τόσο στην ασφάλεια όσο και στη διαχείριση του κινδύνου. Τα ανωτέρω, αποτελούν τα κυρίαρχα συμπεράσματα της έρευνας της PwC που πραγματοποιήθηκε με απώτερο σκοπό να παρουσιάσει το προφίλ του εσωτερικού ελέγχου στο μέλλον.

Τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησε η PwC δείχνουν ότι στη σημερινή εποχή οι τέσσερις επικρατούσες τάσεις, δηλαδή η παγκοσμιοποίηση, οι αλλαγές στη διαχείριση του κινδύνου, οι εξελίξεις στην τεχνολογία, το ταλέντο και τα οργανωτικά ζητήματα, όπως και οι συνεχώς εναλλασσόμενοι ρόλοι των εσωτερικών ελεγκτών, θα έχουν μεγαλύτερη σημασία και επιρροή στον εσωτερικό έλεγχο τα επόμενα χρόνια. Με την κατανόηση των τάσεων και των συνεπειών τους από τους ίδιους τους εσωτερικούς ελεγκτές, τότε και μόνο τότε μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά τα ανώτερα στελέχη στο να εντοπίζουν τον κίνδυνο και να τον διαχειρίζονται.

Επιπρόσθετα, από την ίδια έρευνα προκύπτουν σημαντικές βελτιωτικές προτάσεις που θα αποτελέσουν τη βάση για τον εσωτερικό έλεγχο υψηλής απόδοσης για τα επόμενα χρόνια. Οι προτάσεις της έρευνας αφορούν στην:

1. Επίτευξη επαρκούς στρατηγικής δομής εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης.
2. Ανάπτυξη και συνεχή ενημέρωση του στρατηγικού σχεδίου που θα συντονίζεται με τους στόχους της επιχείρησης και τις προσδοκίες των μετόχων.
3. Συνεχή επικοινωνία με τους μετόχους για ενημέρωση, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και την ικανοποίησή τους από τον εσωτερικό έλεγχο.
4. Ευθυγράμμιση των στρατηγικών με τις ανάγκες της επιχείρησης και των μετόχων.

5. Υιοθέτηση μιας λογικής με επίκεντρο τον κίνδυνο που εστιάζεται κυρίως στους επιχειρηματικούς κινδύνους.
6. Υιοθέτηση ενός ενιαίου συστήματος ελέγχου, ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητες, τις οποίες ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να παρέχει.
7. Ανάπτυξη της τεχνολογίας, που θα βελτιώσει τις λειτουργίες του ελέγχου.
8. Ανάπτυξη της γνώσης και της εμπειρίας εσωτερικού ελέγχου.
9. Δέσμευση για συνεχή βελτίωση ποιότητας.
10. Σύνδεση της απόδοσης με τους στρατηγικούς στόχους.

Σήμερα, λοιπόν, τίθεται το ερώτημα που σχετίζεται μέλλον και αφορά το εάν δηλαδή ο εσωτερικός έλεγχος εξακολουθεί να λειτουργεί με βάση τη λογική του διαχειριστικού οικονομικού ελέγχου ή διεξάγεται για να προνοεί και να συμμετέχει στη διαχείριση του κινδύνου. Εάν ισχύει το δεύτερο, τότε πέρα από τις δραστηριότητες που ήδη πραγματοποιεί, θα βοηθήσει αφενός στην αλλαγή της νοοτροπίας που συνεχίζει ακόμη να υπάρχει σε πολλά στελέχη των επιχειρήσεων και αφετέρου στη βελτίωση της θέσης του στην αντιμετώπιση των δύσκολων συνθηκών του σημερινού οικονομικού περιβάλλοντος. Ένας τέτοιος σημαντικός ρόλος θα θέσει τον εσωτερικό έλεγχο σαν στοιχείο σύνδεσης με τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες και απαιτήσεις που αντιμετωπίζει η κάθε διοίκηση.

4.8.1 Ετήσια Έρευνα της PwC για τον Εσωτερικό Έλεγχο²⁶

Η ετήσια έρευνα της PricewaterhouseCoopers για τον Εσωτερικό Έλεγχο αναδεικνύει ότι σε ένα περιβάλλον που συνεχώς μεταβάλλεται οι δεξιότητες των Διευθύνσεων Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά, για να μπορούν να ελέγχουν αποτελεσματικά τις περιοχές υψηλού κινδύνου που διαμορφώνονται σήμερα στις επιχειρήσεις.

Πρόκειται για την 9η Παγκόσμια Ετήσια Έρευνα της PwC σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο, στην οποία συμμετείχαν πάνω από 1.700 στελέχη (Διευθυντές Εσωτερικού

²⁶ <http://www.dealnews.gr>

Ελέγχου, Διευθύνοντες Σύμβουλοι, Πρόεδροι Επιτροπών Ελέγχου, Διευθυντές Διαχείρισης Κινδύνων και άλλοι) σε 60 χώρες. Από την Ελλάδα συμμετείχαν 20 επιχειρήσεις, αντιπροσωπεύοντας όλους σχεδόν τους κλάδους της οικονομίας (τράπεζες, ασφάλειες, βιομηχανία, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, μεταφορές, εμπόριο, υγεία).

Όπως προκύπτει από την έρευνα, η αστάθεια στις αγορές, η αυξημένη περιπλοκότητα των επιχειρηματικών κινδύνων, καθώς και οι συνεχείς μεταβολές στο πολιτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον δημιουργούν όλο και περισσότερες ευκαιρίες στις Διευθύνσεις Εσωτερικού Ελέγχου να συνεισφέρουν στις επιχειρήσεις τους με έναν πραγματικά ουσιαστικό τρόπο.

Ωστόσο, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, οι δεξιότητες και ο τρόπος λειτουργίας πολλών Διευθύνσεων Εσωτερικού Ελέγχου δεν εξελίσσονται επαρκώς έτσι ώστε να συμβαδίζουν με αυτές τις αλλαγές, κινδυνεύοντας να περιθωριοποιηθούν, χάνοντας την αξία και τη σημασία τους για τις διοικήσεις των επιχειρήσεών τους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας της PwC καταδεικνύουν ότι οι επιτυχημένες Διευθύνσεις Εσωτερικού Ελέγχου διακρίνονται από τις υπόλοιπες σε 4 σημαντικούς τομείς:

- α) Διαθέτουν πιο ισχυρές βάσεις αναφορικά με τις ελεγκτικές τους δεξιότητες.
- β) Συνεργάζονται πιο αποδοτικά με άλλες παρεμφερείς μονάδες εντός της εταιρείας, όπως η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων, η Διεύθυνση Συμμόρφωσης ή η Διεύθυνση Ποιότητας.
- γ) Ενσωματώνουν πιο αποτελεσματικά τους αναδυόμενους κινδύνους στο ελεγκτικό τους πλάνο.
- δ) Συμμετέχουν ενεργά σε πρωτοβουλίες της Διοίκησης (π.χ. εισαγωγή νέων προϊόντων, νέα κεφαλαιουχικά έργα, συγχωνεύσεις και εξαγορές), παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες αναφορικά με την κάλυψη των σχετικών κινδύνων.

Τα κύρια βήματα, σύμφωνα με την έρευνα, που απαιτούνται από τα Διοικητικά Συμβούλια και τις Επιτροπές Ελέγχου, τις Διοικήσεις και τους Διευθυντές Εσωτερικού Ελέγχου, προκειμένου να ενισχυθεί η αξία που μπορεί και πρέπει να προσδώσει ο Εσωτερικός Έλεγχος στις επιχειρήσεις, είναι τα ακόλουθα:

Μέλη Διοικητικών Συμβουλίων και Επιτροπών Ελέγχου: Κάντε περισσότερες ερωτήσεις. Η παρακολούθηση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων αποτελεί βασική ευθύνη κάθε Επιτροπής Ελέγχου. Τα μέλη της όμως θα πρέπει να εξετάζουν διαρκώς αν οι ενέργειες του Εσωτερικού Ελέγχου ευθυγραμμίζονται με τους σημαντικότερους κινδύνους που απειλούν τη λειτουργία της επιχείρησης και αν η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου έχει καταστρώσει ένα σαφές στρατηγικό πλάνο για την ενίσχυση των δεξιοτήτων της, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις που διαμορφώνει αυτό ακριβώς το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον κινδύνων.

Μέλη Ανώτερης Διοίκησης: Έχετε μεγαλύτερες προσδοκίες. Η Διοίκηση θα πρέπει να απαιτεί την ύπαρξη μίας ισχυρής διεπιχειρησιακής διαδικασίας αξιολόγησης κινδύνων, η οποία θα επιτρέψει στα διοικητικά στελέχη, τον Εσωτερικό Έλεγχο και το Διοικητικό Συμβούλιο να έχουν μία ανοιχτή και παραγωγική επικοινωνία σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων. Η Διοίκηση θα πρέπει να αναμένει από τη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου να έχει ή να αποκτήσει άμεσα τις απαιτούμενες ικανότητες, προκειμένου να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην ελεγκτική κάλυψη των περιοχών υψηλότερου κινδύνου.

Διευθυντές Εσωτερικού Ελέγχου: Δώστε περισσότερα. Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να έχει ένα στρατηγικό όραμα που να ευθυγραμμίζεται με τις προσδοκίες του Διοικητικού Συμβουλίου και της Διοίκησης, περιλαμβανομένου ενός σχεδίου επένδυσης στους κατάλληλους πόρους για την υλοποίηση του ελεγκτικού έργου. Θα πρέπει επίσης να είναι έτοιμος να απαντήσει άμεσα ή ακόμη και να προκαλέσει ο ίδιος συζητήσεις με το Συμβούλιο και τη Διοίκηση αναφορικά με την απόδοση της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου και το αν η αξία που προσδίδει στην επιχείρηση είναι αυτή που αναμένεται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Σύμφωνα πάντα με την έρευνα της PwC, υπάρχουν σήμερα πολλές και απτές ευκαιρίες για τον Εσωτερικό Έλεγχο, προκειμένου να αποδείξει ότι η συμβολή του στην επιχείρηση μπορεί να είναι πολύτιμη. Για να γίνει όμως αυτό απαιτείται η ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών.

4.9 Κώδικας Δεοντολογίας²⁷

Ο Κώδικας Δεοντολογίας (Ηθικής) των εσωτερικών ελεγκτών υιοθετήθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΑ) στις 17/6/2000. Ο σκοπός του Κώδικα Δεοντολογίας του ΙΑ είναι να προάγει την κουλτούρα ηθικής στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου.

Ένας κώδικας δεοντολογίας είναι κατάλληλος και αναγκαίος για το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου, καθώς εδραιώνει την εμπιστοσύνη ως προς την αντικειμενικότητα διαβεβαίωσης θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας του ΙΑ εκτείνεται πέρα από τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, προκειμένου να συμπεριλάβει δύο θεμελιώδη συστατικά στοιχεία

1. Τις Αρχές που σχετίζονται με το επάγγελμα και την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου.
2. Τους Κανόνες Συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Αυτοί οι Κανόνες βοηθούν στην κατανόηση και μετατροπή των Αρχών σε πρακτική εφαρμογή και στοχεύουν στο να καθοδηγήσουν την ηθική συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Η έννοια «εσωτερικοί ελεγκτές» περιλαμβάνει τα μέλη του ΙΑ, τους κατόχους ή τους υποψηφίους για την απόκτηση επαγγελματικών πιστοποιήσεων και όλους όσους παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τον Ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου.

²⁷ <https://na.theiia.org>

Ο Κώδικας Δεοντολογίας ισχύει τόσο για τα άτομα, όσο και για τα νομικά πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου. Για τα μέλη του Ινστιτούτου και τους κατόχους ή υποψήφιους για τις επαγγελματικές πιστοποιήσεις του ΠΑ, οι παραβιάσεις του Κώδικα Δεοντολογίας θα αξιολογούνται και θα αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τους Εσωτερικούς Κανονισμούς και τις Διοικητικές Οδηγίες του Ινστιτούτου. Το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη συμπεριφορά δεν αναφέρεται στους Κανόνες Συμπεριφοράς, δεν την εμποδίζει από το να καθίσταται απαράδεκτη ή επαίσχυντη, και συνεπώς το μέλος, ο κάτοχος πιστοποίησης ή ο υποψήφιος μπορεί να είναι υπόλογος για πειθαρχική δίωξη.

Οι αρχές του κώδικα δεοντολογίας των εσωτερικών ελεγκτών είναι οι παρακάτω:

1. Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει έτσι τη βάση για στήριξη της κρίσης τους. Ο ελεγκτής οφείλει να είναι δίκαιος και έντιμος στην παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών και να αποφεύγει πράξεις όπως είναι για παράδειγμα εκείνες της λήψης δώρων που μπορεί να θεωρηθούν ότι ασκούν επιρροή στην επαγγελματική του κρίση.

2. Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι εσωτερικοί ελεγκτές προβαίνουν σε μια ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα, ή τα συμφέροντα άλλων, κατά το σχηματισμό των κρίσεων. Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να είναι αμερόληπτοι και να προστατεύουν την αντικειμενικότητα με την συμπεριφορά τους.

3. Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση για να γίνει κάτι τέτοιο.

4. Επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που απαιτούνται μέσω της διαρκούς επιμόρφωσης για την παροχή των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου με τη πρέπουσα ικανότητα και επιμέλεια.

4.9.1 Κανόνες Συμπεριφοράς

Στους κανόνες συμπεριφοράς που σχετίζονται με την ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών συγκαταλέγονται τα ακόλουθα:

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα εκτελούν την εργασία τους με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα.
- Θα τηρούν τους νόμους και θα προβαίνουν στις κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία και το επάγγελμα.
- Δεν θα εμπλέκονται συνειδητά, ως μέλη, σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ούτε θα εμπλέκονται σε πράξεις ατιμωτικές για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή ή για τον οργανισμό.
- Θα σέβονται και θα συμβάλλουν στους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

Στους κανόνες συμπεριφοράς που σχετίζονται με την αντικειμενικότητα των εσωτερικών ελεγκτών περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Δεν θα συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή θα συνάπτουν σχέσεις που ενδέχεται να βλάψουν ή να θεωρείται ότι βλάπτουν την αμερόληπτη εκτίμησή τους. Συμπεριλαμβάνονται οι δραστηριότητες ή οι σχέσεις εκείνες οι οποίες ενδέχεται να συγκρούονται με τα συμφέροντα του οργανισμού.
- Δεν θα αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει ή να θεωρείται ότι βλάπτει την επαγγελματική τους εκτίμηση.

- Θα κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται να παραποιήσουν, εάν δεν κοινοποιηθούν, την έκθεση των υπό έλεγχο δραστηριοτήτων.

Σχετικά με την εμπιστευτικότητα οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα είναι συνετοί στη χρήση και προστασία των πληροφοριών που αποκτούν κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους.
- Δεν θα χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

Τέλος, σχετικά με την επάρκεια οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία.
- Θα παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Θα βελτιώνουν συνεχώς την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους.

Κεφάλαιο 5^ο

Κατασκευαστικός κλάδος

5.1 Κατασκευαστικός Κλάδος

Ο κατασκευαστικός κλάδος της Ελλάδας έχει μία σημαντική θέση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, τουλάχιστον τα τελευταία 50 χρόνια. Από τους βασικότερους παράγοντες που συνέβαλλαν σε αυτό το γεγονός είναι: α) η ανάπτυξη του ελληνικού κράτους και της οικονομίας με αφετηρία τη δεκαετία του '60 και τις μεταγενέστερες, β) η ιδιαίτερη φιλοσοφία που έχει ο Έλληνας για τις επενδύσεις σε εκτάσεις γης, αλλά και σε ακίνητα, θεωρώντας ότι είναι οι πλέον αποδοτικές και γ) η ενθάρρυνση για ανάπτυξη των κατασκευών μέσα από τις διάφορες κατά καιρούς οικονομικές, φορολογικές, κοινωνικές πολιτικές που προωθούσε η εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας.²⁸ Συνεπώς, ο κατασκευαστικός κλάδος κατατάσσεται ανάμεσα στους πιο σημαντικούς που μετέχουν στην πορεία της ελληνικής οικονομίας και έχει άμεση συμμετοχή στην εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σε ποσοστά ανάμεσα του 11,9% έως 14,7% κατά το χρονικό διάστημα 1995-2001.

5.1.1 Μελέτη IOBE και ΣΕΠΑΚ για τον Κατασκευαστικό κλάδο²⁹

Σε μελέτη που πραγματοποίησε το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Επιχειρήσεων για την Ποιότητα και Ανάπτυξη των Κατασκευών (ΣΕΠΑΚ) παρατηρήθηκαν σημαντικές πιέσεις στην προστιθέμενη αξία και συνεισφορά του ευρύτερου τομέα των κατασκευών στο ΑΕΠ και συρρίκνωση του ανθρώπινου δυναμικού άνω του 51% .

Η μεγάλη φορολόγηση από την Πολιτεία και η πολυνομία, αποτελούν τους κύριους παράγοντες απαξίωσης του κλάδου και των ακινήτων

Ο κλάδος των κατασκευών στην Ελληνική οικονομία, εξακολουθεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, παρά την ισχυρή αρνητική επίδραση (μείωση έως και 80%) που είχε

²⁸ Αραβαντινός Α., 1997

²⁹ <http://www.imerisia.gr>

σε αυτόν η κρίση. Η προστιθέμενη αξία του ευρύτερου τομέα των Κατασκευών διαμορφώθηκε σε 8,1 δισ. ευρώ το 2013 (περίπου 4% του ΑΕΠ) από 22,5 δισ. ευρώ (11% του ΑΕΠ) το 2006. Μείωση που ανέρχεται δηλαδή στο 64%.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της μελέτης, σημαντική ήταν η επίπτωση της απαξίωσης του κλάδου και στην απασχόληση, η οποία περιλαμβάνει πλήθος ειδικοτήτων και επαγγελμάτων και μειώθηκε το 2013 σε 287 χιλ. άτομα (8,7% της συνολικής απασχόλησης) από 589 χιλ. άτομα το 2008 (13% της συνολικής απασχόλησης). Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι περισσότερο από το 30% της ύφεσης από το 2008 έως το 2013 συνδέεται με την πτώση των επενδύσεων στις κατασκευές.

5.1.2 Γενικά στοιχεία για τον κατασκευαστικό κλάδο.

Με τον όρο «κατασκευαστικός τομέας» ή «κατασκευαστικός κλάδος» εννοούμε το σύνολο των δημόσιων και ιδιωτικών κατασκευαστικών δραστηριοτήτων, είτε αφορούν στην κατασκευή οικοδομικών κτιρίων, έργων υποδομής και γενικότερα το σύνολο κάθε έργου δημοσίου συμφέροντος ή ιδιωτικού. Έτσι δύο βασικές αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται ο κατασκευαστικός κλάδος είναι αυτές του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Η συνολική κατασκευαστική δραστηριότητα της χώρας ως προς τη στατιστική της εικόνα υπάγεται στον ευρύτερο κλάδο, αυτό των κατασκευών. Σύμφωνα με την κωδικοποίηση Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE) στις κατασκευές περιλαμβάνονται διάφοροι κλάδοι και υποκλάδοι. Ορισμένοι από τους κλάδους αυτούς είναι ενδεικτικά οι παρακάτω³⁰:

45.1 Προετοιμασία εργοταξίου

45.11 Εκτέλεση Χωματουργικών εργασιών, κατεδάφιση κτιρίων.

45.12 Δοκιμαστικές Γεωτρήσεις.

45.2 Κατασκευή πλήρων κτιρίων και τεχνικών έργων ή μερών τους έργα πολιτικού μηχανικού.

³⁰ Δαγκαλίδης Α. , Μάιος 2009

45.21 Κατασκευή κτιρίων και τεχνικών έργων πολιτικού μηχανικού.

45.22 Κατασκευή επικαλύψεων και πλαισίων στέγης.

45.23 Κατασκευή αυτοκινητοδρόμων ,οδών, αεροδρομίων και αθλητικών εγκαταστάσεων.

45.24 Κατασκευή υδραυλικών και λιμενικών έργων.

45.25 Εκτέλεση λοιπών κατασκευαστικών εργασιών ειδικής φύσης.

45.3 Εγκαταστάσεις Παροχών σε κτίρια.

45.4 Αποπεράτωση κτιρίων.

45.41 Επιχρίσεις Κονιαμάτων.

45.5 Εκμίσθωση εξοπλισμού κατασκευών ή κατεδαφίσεων, μαζί με το χειριστή.

Ο κατασκευαστικός τομέας ως προς τη λειτουργία του διέπεται από ένα πλαίσιο, το οποίο είναι αρκετά σύγχρονο και συμπεριλαμβάνει μαζί με το ρυθμιστικό του κομμάτι και την παροχή κινήτρων για τη γενικότερη εξέλιξη, αναδιάρθρωση , αλλά και βελτίωση του κλάδου με τη μορφή συγχωνεύσεων κατασκευαστικών τεχνικών επιχειρήσεων , μείωση της διαπλοκής, αδιάβλητες διαδικασίες για την εκτέλεση μειοδοτικού διαγωνισμού. Πηγαίνοντας χρονολογικά από το 2001 και τη δημοσίευση του Ν.2940/2001, που αναφέρεται περί της σύστασης κοινοπραξιών από της εργοληπτικές εταιρείες του κλάδου, δημιουργείται ένας κύκλος συγχωνεύσεων των κατασκευαστικών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα τη σύσταση ισχυρών και βιώσιμων επιχειρηματικών σχημάτων. Γεγονός, που με τη σειρά του δημιούργησε νέες ανακατατάξεις στο εσωτερικό του ισχυρού αυτού κλάδου. Στη συνέχεια με την επιβολή του Ν.3263/2004 (Μειοδοτικό Σύστημα Ανάθεσης των δημοσίων έργων και άλλες διατάξεις), Ν.3310/2005 (Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων) και Ν.3316/2005 (Ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις), μπήκαν οι βάσεις για τη βελτίωση του συστήματος κάτω από το οποίο γίνονταν οι μελέτες και οι διαγωνισμοί ανάθεσης των δημόσιων έργων. Με την εφαρμογή των ανωτέρω νόμων ελαχιστοποιήθηκε ως ένα βαθμό η χρονοβόρα γραφειοκρατία, εφαρμόστηκε το

σύστημα των μειοδοτικών διαγωνισμών για την ανάθεση κάποιου έργου και ταυτόχρονα έγινε και η διασφάλιση ως προς τη διαφάνεια των απαιτούμενων διαδικασιών και γενικότερα άρχισε η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την κοινοτική νομοθεσία.

5.1.3 Συνεισφορά στην Οικονομία³¹

Η συνεισφορά του κατασκευαστικού κλάδου στην Ελλάδα είναι τεράστια, αν αναλογιστεί κανείς τη γενικότερη φιλοσοφική άποψη που έχουν διαμορφώσει οι Έλληνες πολίτες για τις επενδύσεις σε εκτάσεις γης, αλλά και σε ακίνητα θεωρώντας πως αποτελούν την πλέον αποδοτική επιλογή επένδυσης. Κατά συνέπεια, ο κατασκευαστικός κλάδος μπορεί να καταταγεί ανάμεσα στους πιο σημαντικούς κλάδους που συμβάλλουν στην πορεία της Ελληνικής Οικονομίας.

Παρά την τεράστια πτώση της κατασκευαστικής δραστηριότητας, η συνεισφορά του κλάδου στην ελληνική οικονομία παραμένει σημαντική. Λαμβάνοντας υπόψη και τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στην ευρύτερη οικονομία της χώρας, εκτιμάται ότι ο κλάδος συνεισέφερε το 2013 το 11% του ΑΕΠ και υποστήριξε άλλες 440,6 χιλ. θέσεις εργασίας στην υπόλοιπη οικονομία. Έτσι, για κάθε θέση που δημιουργείται στον κλάδο των κατασκευών στηρίζονται συνολικά 3 θέσεις εργασίας σε όλη την οικονομία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι με βάση στοιχεία του 2013, για κάθε 1 ευρώ που δαπανάται στον τομέα των κατασκευών, προστίθενται 1,8 ευρώ στο ΑΕΠ της χώρας, και τα 0,4 ευρώ καταλήγουν στα ταμεία του κράτους. Αντίστοιχα για κάθε 1 εκατ. ευρώ αξία που παράγουν οι κατασκευές, δημιουργούνται 39 θέσεις εργασίας στην ευρύτερη οικονομία, εκ των οποίων οι 13 θέσεις δημιουργούνται στον κλάδο κατασκευών.

Σημειώνεται ότι ο κλάδος των κατασκευών έφθασε στην κορύφωσή του το 2006, όπου συνέβαλε κατά 7,8% στο ΑΕΠ της χώρας, ενώ το 2011 η συμμετοχή του μειώθηκε μόλις στο 2,2%. Η συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση ανερχόταν σε 8,7% το 2008, έκτοτε όμως παρατηρείται συνεχής μείωση του ποσοστού συμμετοχής (5,6% το Β' Τρίμηνο του 2012). Σωρευτικά, την περίοδο 2008-2012 παρατηρούνται απώλειες 186 χιλ. θέσεων εργασίας.

³¹ <http://www.imerisia.gr>

Τα τελευταία χρόνια οι περικοπές στα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων και η μείωση στις δημοπρασίες δημοσίων έργων επέφεραν μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας δημοσίων έργων. Επιπλέον, η οικονομική ύφεση που πλήττει τη χώρα έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του εισοδήματος των νοικοκυριών, την αύξηση του αδιάθετου αποθέματος ακινήτων και τη μείωση των χορηγήσεων δανείων με αποτέλεσμα να πληγεί και ο τομέας κατασκευής ιδιωτικών έργων (κατοικίες, εμπορικά και βιομηχανικά ακίνητα κλπ). Συνέπεια των παραπάνω ήταν η δραστική επιβάρυνση των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων ιδιαίτερα την τριετία 2009-2011, γεγονός το οποίο δημιούργησε ανακατατάξεις στον κλάδο, όπως υποβαθμίσεις επιχειρήσεων σε χαμηλότερες τάξεις πτυχίων, πτωχεύσεις, παύση λειτουργίας ορισμένων εταιρειών και γενικότερα σταδιακή μείωση του αριθμού των εταιρειών 5^{ης}, 6^{ης} και 7^{ης} τάξης. Για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα στην εγχώρια αγορά, οι μεγαλύτερες (κυρίως) από τις εταιρείες του κλάδου, εκμεταλλευόμενες τη σημαντική τεχνογνωσία που έχουν αποκτήσει αναζητούν ευκαιρίες και εκτός των ελληνικών συνόρων.

Το μέγεθος αγοράς των τεχνικών εταιρειών 7ης-6ης-5ης τάξης (έσοδα μόνο από την κατασκευή αυτοτελώς εκτελούμενων έργων, στην Ελλάδα και το εξωτερικό) παρουσιάζει μείωση από το 2009 και συγκεκριμένα υποχώρησε κατά 7,8% το 2011/10. Η πτωτική πορεία συνεχίστηκε και το 2012 με εκτιμώμενο ποσοστό της τάξης του 36%. Οι εταιρείες 6^{ης} και 7^{ης} τάξης αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς (40% και 46% αντίστοιχα το 2011).

Εάν ληφθούν υπόψη τα έσοδα των επιχειρήσεων τόσο από την κατασκευή ιδίων έργων όσο και από κοινοπραξίες, εκτιμάται ότι η συνολική αγορά των τεχνικών εταιρειών 5ης, 6ης και 7ης τάξης μειώθηκε κατά 13,5% το 2011/2010. Στο συνολικό μέγεθος αγοράς (ίδια έργα και κοινοπραξίες) τα έσοδα από την κατασκευή ιδίων έργων αντιπροσωπεύουν το 58% του συνόλου και τα έσοδα από την κατασκευή έργων σε κοινοπρακτική βάση το 42%. Αξιοσημείωτο είναι τα έσοδα των συγκεκριμένων επιχειρήσεων από την κατασκευή έργων στο εξωτερικό αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό μερίδιο στο σύνολο της αγοράς (περίπου 36% το 2011).

Στην Ελλάδα ο κατασκευαστικός κλάδος θεωρείται ο κινητήριος μοχλός της ελληνικής οικονομίας. Το γεγονός αυτό προκύπτει από το ότι, όταν ο κλάδος βρισκόταν σε ανοδική πορεία και εξέλιξη, το ίδιο διάστημα και η οικονομία της χώρας αλλά και η γενικότερη πορεία βάδιζε με θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Αντίθετα σε όσες περιόδους η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε προβλήματα (φαινόμενο το οποίο συμβαίνει και στην τρέχουσα χρονική περίοδο), αυτό συνέβαινε όταν η ανάπτυξη του κλάδου κυμαινόταν σε χαμηλά επίπεδα και ο ρυθμός ανάπτυξης είτε ήταν αρνητικός η ακόμη και σταθερός. Ο ρόλος του τομέα στην ανάπτυξη της Ελλάδας ήταν, είναι και θα συνεχίσει να είναι πολύ σημαντικός, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη διασύνδεση και διαμεσολάβηση του σε πολλούς και συνάμα βασικούς κλάδους της χώρας, όπως είναι της τσιμεντοβιομηχανίας, μεταλλουργίας, ηλεκτρολογικού υλικού, ξύλου, μη μεταλλικών ορυκτών, προϊόντων από μέταλλο, του εμπορίου, των μεταφορών κ.τ.λ. Ακόμη, το σύστημα της οικονομίας δέχεται σημαντική επιρροή από την αγορά κατοικίας, καθώς οι υψηλές τιμές των κατοικιών επιδρούν στο πλούτο και την ψυχολογία των νοικοκυριών με αποτέλεσμα την ενίσχυση της καταναλωτικής τους ροπής.

5.1.4 Από την κρίση στην κατάρρευση των τεχνικών κατασκευών (2008-2010)³²

Η χρηματοπιστωτική κρίση και η κρίση υπερσυσσώρευσης της πραγματικής οικονομίας από το 2008 και μέχρι σήμερα επέφεραν μεγάλο πλήγμα στον κλάδο, προσδίδοντάς στην κρίση του χαρακτηριστικά κατάρρευσης.

Στο επίπεδο της απασχόλησης το 2009 καταγράφεται σημαντική πτώση σε σχέση με το 2008 κατά 7% (27.000 θέσεις εργασίας), ενώ στη διάρκεια του 2010 καταγράφεται νέα μείωση κατά 7,4% έναντι του 2009 (23.700 θέσεις εργασίας). Αθροιστικά επήλθε μείωση των θέσεων εργασίας στον κατασκευαστικό κλάδο στη διετία κατά 60.700.

Η συμμετοχή του κλάδου στην ετήσια διαμόρφωση του ΑΕΠ από το 8,5% που ήταν στο μεταίχμιο του 2000 πέφτει στο 5,3% στο 2009 για να μειωθεί ακόμη περισσότερο στο 3,9% στη διάρκεια του 2010.

³² <http://www.theseis.com>

Στο πεδίο των επιχειρηματικών επιδόσεων των εργοληπτικών επιχειρήσεων η πτώση του ποσοστού κερδοφορίας τους συνεχίζεται: Κατά το 2008 τέσσερις στις δέκα εταιρίες 7ης τάξης καταγράφουν ζημιές και εξίσου ζημιές καταγράφουν τέσσερις στις εννιά εταιρίες 6ης τάξης, ενώ και το μέσο ύψος ζημιών τους αυξάνει από τα 1,2 εκατομ. στα 4,5 εκατομ. ευρώ. Αλλά και το 2009 το 17% των εργοληπτικών εταιριών εμφανίζουν ζημιές, ενώ το 69% των επιχειρήσεων παρουσιάζει επιδείνωση του τζίρου και της κερδοφορίας τους.

Στα ιδιωτικά οικοδομικά έργα εμφανίζεται το 2008 μείωση κύκλου εργασιών έναντι του 2007 κατά 21,7%, το 2009 μείωση κατά 16,3% έναντι του 2008 και το 2010 μείωση κατά 16,8% έναντι του 2009. Στα έργα πολιτικού μηχανικού (δημόσιες κατασκευές) στη διάρκεια του 2010 ο δείκτης παραγωγής εμφανίζεται μειωμένος κατά 22,4% έναντι του 2009, ενώ οι ακαθάριστες επενδύσεις στις κατασκευές μειώνονται κατά 24,8% το 2010 έναντι του 2009.

Οι δανειακές επιβαρύνσεις των τεχνικών εταιριών παρουσιάζουν αντίστοιχη επιδείνωση στην τελευταία διετία: Έτσι κάθε εταιρία χρωστά το 2008 κατά μέσο όρο 17,4 εκατομ. ευρώ έναντι 10,5 το 2007, ενώ το 2009 κάθε εργοληπτική επιχείρηση 4ης - 7ης τάξης χρωστά 20,6 εκατομ. Ευρώ.

Μεγάλες πλέον τεχνικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού κλάδου οδηγούνται στη μέγγενη του τραπεζικού κεφαλαίου το οποίο και καθορίζει πλέον το μέλλον τους: Η ENTEXNOS εντάσσεται στο άρθρο 99 του Νόμου 3588 / 2007, καθώς και η ΑΦΟΙ ΜΕΣΟΧΩΡΙΤΗ προκειμένου να επιτύχουν ευνοϊκή ρύθμιση χρεών και κεφάλαια κίνησης. Το ίδιο και η ΕΔΡΑΣΗ - ΨΑΛΛΙΔΑΣ που ζητά τραπεζικό δάνειο κίνησης 15 εκατομ. ευρώ, ενώ η ΜΗΧΑΝΙΚΗ διαπραγματεύεται με τις τράπεζες ομολογιακό δάνειο 135 εκατομ., τη στιγμή που η ΑΤΤΙΚΑΤ, η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ και η ΑΕΓΕΚ ρευστοποιούν τις «χρυσές» συμμετοχές τους στα ιδιωτικοποιημένα έργα της Αττικής Οδού και της Γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου.

Αυτή η κρίση υπερσυσσώρευσης του κλάδου των κατασκευών προσλαμβάνει χαρακτηριστικά κατάρρευσης στον κλάδο.

Οι δανειακές υποχρεώσεις των εργοληπτικών επιχειρήσεων εκτινάσσονται στα ύψη αφενός λόγω της μεγάλης πτωτικής πορείας του ποσοστού κερδοφορίας τους, και

αφετέρου εξ αιτίας των μεγάλων καθυστερήσεων πληρωμών του κράτους προς αυτές, με αποτέλεσμα το κατασκευαστικό κεφάλαιο να περιέρχεται στον άμεσο έλεγχο του τραπεζικού συστήματος, πράγμα στο οποίο συνεργεί και το γεγονός των εξαιρετικά υψηλών εγγυητικών επιστολών που είναι υποχρεωμένο να καταθέτει, εφόσον οι χορηγούμενες στις δημοπρασίες εκπτώσεις είναι σήμερα πολύ μεγάλες. Ένα μεγάλο φάσμα μικρομεσαίων εργοληπτικών επιχειρήσεων οδηγείται σε μαζικές απολύσεις ή συνολική εκκαθάριση, ενώ το ίδιο συμβαίνει και στις περισσότερες κατασκευαστικές εταιρίες 6ης και 7ης Τάξης (ευρεία καταστροφή ζωντανής εργασίας και απαξίωση παγίου εξοπλισμού).

Πρόκειται δηλαδή για μια συνολική οικονομική και κοινωνική κατάσταση των τεχνικών κατασκευών που επιφέρει ευρεία καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων, από την οποία δεν διασώζονται παρά ελάχιστοι τομείς .

5.2 ΔΛΠ 11 : ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ³³

5.2.1 Σκοπός-Πεδίο Εφαρμογής

Στο πρότυπο αυτό αναφέρονται όλες οι συμβάσεις που αφορούν σε κατασκευαστικά έργα, στην παροχή υπηρεσιών ή σε έργα καταστροφής παγίων περιουσιακών στοιχείων και ουσιαστικά αναφέρεται στους λογιστικούς χειρισμούς που θα λάβουν χώρα στα βιβλία της κατασκευάστριας εταιρίας.

Το προτύπου αυτό έχει ως βασικό σκοπό την περιγραφή του λογιστικού χειρισμού των εσόδων και εξόδων που σχετίζονται με συμβάσεις αυτής της μορφής. Αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι οι συμβάσεις με τις οποίες ασχολείται το πρότυπο αυτό, είναι μεγάλης χρονικής διάρκειας ή καλύπτουν δύο ή και περισσότερες διαφορετικές οικονομικές χρήσεις. Συνεπώς, βασική μέριμνα του προτύπου είναι η ορθή κατανομή των εσόδων και εξόδων καθώς και των κερδών ή των ζημιών, που προκύπτουν από τις συμβάσεις αυτές, στην οικονομική χρήση που αντιστοιχούν.

³³ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ & ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΕΣ (Πρωτοψάλτης – Βρουστούρης)

5.2.2 Ορισμοί

Σύμβαση κατασκευής έργου: είναι μία σύμβαση που έχει συναφθεί ειδικά για την κατασκευή ενός περιουσιακού στοιχείου ή ενός συνδυασμού περιουσιακών στοιχείων, τα οποία είναι στενά συνδεδεμένα ή εξαρτώμενα, σε ότι αφορά σε αφορά το σχεδιασμό τους, την τεχνολογία και τη λειτουργία τους, ή τον τελικό σκοπό, ή τη χρήση τους. Οι συμβάσεις μπορεί να είναι σταθερής τιμής και προστιθέμενης αμοιβής.

Σταθερής τιμής: είναι μία σύμβαση κατασκευής έργου, κατά την οποία ο κατασκευαστής συμφωνεί σε μία συμβατική σταθερή τιμή ή σε ένα σταθερό ποσοστό κατά κατασκευαζόμενη μονάδα, που σε μερικές περιπτώσεις υπόκειται σε ρήτρες αναπροσαρμογής του κόστους.

Προστιθέμενης Αμοιβής: είναι μία σύμβαση κατασκευής έργου κατά την οποία ο κατασκευαστής εισπράττει το συμφωνημένο, ή αλλιώς καθορισμένο κόστος, πλέον ενός ποσοστού πάνω στο κόστος αυτό, ή μιας σταθερής αμοιβής.

Οι συμβάσεις κατασκευής έργων μπορεί να συνάπτονται για την κατασκευή ενός απλού έργου ή ενός πλήθους αυτών που είναι συνδεδεμένα ή εξαρτώμενα όπως για παράδειγμα ένα διυλιστήριο και περιλαμβάνουν συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών που συνδέονται άμεσα με την κατασκευή του έργου και συμβάσεις για την καθιέρωση ή αποκατάσταση στοιχείων και του περιβάλλοντος χώρου.

Στις περιπτώσεις που μία σύμβαση καλύπτει πλήθος περιουσιακών στοιχείων η κατασκευή του καθενός πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστή σύμβαση εφόσον:

- Έχουν υποβληθεί ξεχωριστές προτάσεις για κάθε περιουσιακό στοιχείο
- Κάθε περιουσιακό στοιχείο υπόκειται σε ιδιαίτερη διαπραγμάτευση και ο κατασκευαστής και ο πελάτης είναι σε θέση να αποδεχθούν ή απορρίψουν το τμήμα της σύμβασης που σχετίζεται με κάθε περιουσιακό στοιχείο.
- Οι δαπάνες και τα έσοδα από κάθε περιουσιακό στοιχείο μπορούν να εξατομικευτούν.

Συμβατικό έσοδο

Το συμβατικό έσοδο αποτελείται:

- Από το αρχικό ποσό του εσόδου που συμφωνήθηκε στη σύμβαση
- Από τις τροποποιήσεις στο συμβατικό έργο, τις αποζημιώσεις και τα κίνητρα κατά τη έκταση που πιθανολογείται ότι θα αποτελέσουν έσοδο και μπορούν να υπολογισθούν βάσιμα.

Τροποποίηση του συμβατικού έργου είναι μία οδηγία από τον πελάτη για μεταβολή στο έργο π.χ αλλαγή προδιαγραφών ή σχεδιασμού.

Αποζημίωση είναι το ποσό που ο κατασκευαστής επιδιώκει να εισπράξει από τον πελάτη ή άλλον τρίτον για κάλυψη δαπανών που δεν περιλαμβάνονται στη συμβατική τιμή π.χ καθυστερήσεις με ευθύνη του πελάτη από λάθη στις προδιαγραφές ή το σχεδιασμό

Κίνητρα είναι πρόσθετα ποσά πληρωτέα στον κατασκευαστή εφόσον καλύπτονται καθορισμένα πρότυπα εκτέλεση , π.χ έγκαιρα ολοκλήρωση του έργου μπορεί να προβλέπει πληρωμή κινήτρων.

Συμβατικό έσοδο

Το συμβατικό κόστος πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τις δαπάνες που αφορούν άμεσα τη συγκεκριμένη σύμβαση.
- Τις δαπάνες που είναι επιρριπτές στις συμβατικές δραστηριότητες και δεν μπορούν να επιμεριστούν στην σύμβαση κατασκευής.
- Όσες άλλες δαπάνες επιβαρύνουν ειδικά τον πελάτη, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης κατασκευής.

Οι δαπάνες που αφορούν άμεσα την σύμβαση πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Άμεσα εργατικά, συμπεριλαμβανομένης και της επίβλεψης.
- Κόστος υλικών που χρησιμοποιήθηκαν
- Αποσβέσεις μηχανημάτων και εγκαταστάσεων που χρησιμοποιήθηκαν στην εκτέλεση της σύμβασης.

- Δαπάνες μετακίνησης μηχανημάτων εξοπλισμού και υλικών στους χώρους κατασκευής.
- Δαπάνες μίσθωσης μηχανημάτων και εξοπλισμού.
- Δαπάνες σχεδιασμού και τεχνικής βοήθειας που συνδέονται άμεσα με την εκτέλεση της σύμβασης.
- Υπολογιστικό κόστος εργασιών επανόρθωσης και εγγυήσεων.
- Αποζημιώσεις τρίτων.

Τα έσοδα όπου πραγματοποιούνται από κατασκευαστικά έργα αποτελούνται από το αρχικό συμφωνηθέν με τη σύμβαση ποσό, συμπεριλαμβανομένου οποιοδήποτε ποσό προκύψει από μελλοντικές διαφοροποιήσεις της αρχικής σύμβασης, παραδείγματος χάρη, επέκταση του αρχικού έργου ή μείωση του μεγέθους του. Πιθανόν άλλα έσοδα που μπορεί να απορρέουν μέσα από συμβάσεις αυτής της μορφής, είναι τα λεγόμενα κίνητρα, δηλαδή πρόσθετα ποσά που θα δώσει ο εργοδότης στην παρασκευάστρια εταιρεία σε περίπτωση που το έργο ολοκληρωθεί συντομότερα από τον αναμενόμενο χρόνο. Αυτά τα έσοδα υπολογίζονται όταν το έργο ολοκληρωθεί ή σχεδόν ολοκληρωθεί. Ο περιορισμός αυτός αποβλέπει στον αξιόπιστο υπολογισμό του ποσού που πιθανόν να προκύψει μέσα από τα κίνητρα.

Το κατασκευαστικό κόστος ενός έργου θα πρέπει να περιέχει όλα τα άμεσα έξοδα που είναι συνδεδεμένα με το συγκεκριμένο έργο, έξοδα τα οποία είναι πιθανόν να προέρχονται μέσα από τους όρους του συμβολαίου, όπως επίσης και τα γενικά καταναμητέα έξοδα, όπως είναι οι άδειες ασκήσεως επαγγέλματος κατασκευαστή ή τα έξοδα που σχετίζονται με τη διαχείριση της επιχείρησης.

Τα έξοδα και τα έσοδα ενός έργου θα πρέπει να αναγνωρίζονται στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης για τον υπολογισμό του κέρδους, μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια. Αυτό είναι πραγματοποιήσιμο όταν το έργο βρίσκεται σε αρκετά προχωρημένο στάδιο ως προς την ολοκλήρωσή του. Σε οποιαδήποτε όμως περίπτωση περιέλθει στην αντίληψη της εταιρείας ότι ένα συγκεκριμένο έργο είναι πιθανόν να έχει σαν τελικό αποτέλεσμα

καθαρές ζημίες, τότε πρέπει να γίνει πρόβλεψη στα λογιστικά της βιβλία για ολόκληρο το αναμενόμενο ποσό της ζημίας που αναμένεται να προκύψει. Αυτό θα πρέπει να γίνει ανεξάρτητα από το στάδιο που βρίσκεται η υλοποίηση του έργου.

Τέλος τα αποθέματα των κατασκευαστριών εταιρειών, ως τελικό απόθεμα, υπολογίζονται οποιαδήποτε υλικά έχουν μεταφερθεί στο εργοτάξιο και πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την διεκπεραίωση των μελλοντικών εργασιών αλλά και τα έξοδα που θεωρούνται ως εργασία υπό εκτέλεση.

Τα κατασκευαστικά έργα θα πρέπει να διαχωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- **Σε αυτά που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο**, ως προς την ολοκλήρωση τους. Για τα έργα αυτά, στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να υπάρχουν πληροφορίες, όπως το ύψος των απολογιστικών εσόδων, η μέθοδος καθορισμού των απολογιστικών εσόδων και η μέθοδος καθορισμού του σταδίου ολοκλήρωσης του κατασκευαστικού έργου.
- **Στα κατασκευαστικά έργα που βρίσκονται ακόμη υπό εκτέλεση**. Για αυτά τα έργα θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων για το ύψος των πραγματοποιηθέντων εξόδων πλέον των αναλογούντων κερδών ή μείον τις αντίστοιχες ζημίες, για το ύψος των εισπραχθέντων ποσών και για το ύψος των παρακρατηθέντων ποσών.

5.2.3 Διαφορές βασικών λογιστικών αρχών με το ΔΛΠ 11

Σύμφωνα με τη γνωμάτευση Νο 257/1995 του ΕΣΥΛ, οι μακροχρόνιες συμβάσεις θα πρέπει να λογιστικοποιούνται είτε χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της τμηματικής περάτωσης του έργου είτε με βάση τη μέθοδο ολοκλήρωσης του έργου. Βέβαια η πιο συνηθισμένη μέθοδος λογιστικοποίησης είναι η αναγνώριση του εσόδου με βάση τις τιμολογήσεις, οι οποίες ακολουθούν τις αντίστοιχες πιστοποιήσεις. Το κόστος καταχωρείται στη χρήση στην οποία πραγματοποιείται, ενώ τυχόν μελλοντικές ζημίες δεν αναγνωρίζονται.

Γνωστοποιήσεις:

Η επιχείρηση πρέπει να γνωστοποιεί:

- Το ποσό του συμβατικού εσόδου που λογίστηκε στα έσοδα της χρήσεως.
- Τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό του συμβατικού εσόδου.
- Τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό του σταδίου ολοκλήρωσεως των σε εκτέλεση συμβάσεων
- Το ποσό των προκαταβολών που εισπράχθηκαν.
- Το ποσό των παρακρατήσεων , δηλαδή των ποσών που δεν καταβάλλονται μέχρις ότου ικανοποιηθούν οι όροι που αναφέρονται στη σύμβαση.
- Το μικτό ποσό που οφείλεται από τους πελάτες για συμβατικό έργο ως απαίτηση.
- Το μικτό ποσό που οφείλεται στους πελάτες για συμβατικό έργο ως υποχρέωση
- Κάθε ενδεχόμενη υποχρέωση ή απαίτηση.

Κεφάλαιο 6^ο

Έρευνα - Εταιρείες που εξετάστηκαν

Η έρευνα επικεντρώθηκε στη μελέτη περιπτώσεων δύο μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στην ξένη.

Παρακάτω αναλύεται το προφίλ των κατασκευαστικών εταιριών που μελετήθηκαν.

6.1 Consolidated Constructors Company (C.C.C)³⁴

6.1.1 Προφίλ της εταιρείας

Η εταιρεία C.C.C. ξεκίνησε το 1952 στο Λίβανο όταν τρεις ταλαντούχοι τότε νέοι επιχειρηματίες, ο Kamel Abdul-Rahman, ο Hasib Sabbagh, και ο Said Khoury, ένωσαν τις δυνάμεις τους για να δημιουργήσουν μία από τις πρώτες αραβικές κατασκευαστικές εταιρείες. Η εταιρεία ασχολείται τόσο με δημόσια όσο και με ιδιωτικά κατασκευαστικά έργα. Συγκεκριμένα αναλαμβάνει την κατασκευή κτιρίων, δρόμων, γεφυρών. Ακόμη, ασχολείται με την εγκατάσταση δικτύων και αγωγών καθώς και με την εγκατάσταση σταθμών πετρελαίου και αερίου.

Μετά από δεκαετίες ανάπτυξης, η CCC συνεχίζει να ασκεί το ίδιο στυλ της διαχείρισης που έχουν συσταθεί κατά την ίδρυσή της, ένα στυλ που βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη με τους πελάτες, την ευκολία της επικοινωνίας, και την ομαλή συνεργασία σε όλη τη διάρκεια και υπηρεσίες. Από το ταπεινό ξεκίνημα της εταιρείας, ο όμιλος CCC έχει επεκταθεί για να περιλάβει πολλές θυγατρικές, αυξάνοντας την περιφερειακή και τη διεθνή υπόσταση της CCC.

Σήμερα, CCC οδηγεί τη βιομηχανία στην υιοθέτηση της νέας τεχνολογίας για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των κατασκευών και την ενίσχυση των ελέγχων του έργου.

Περιοχές δραστηριοτήτων:

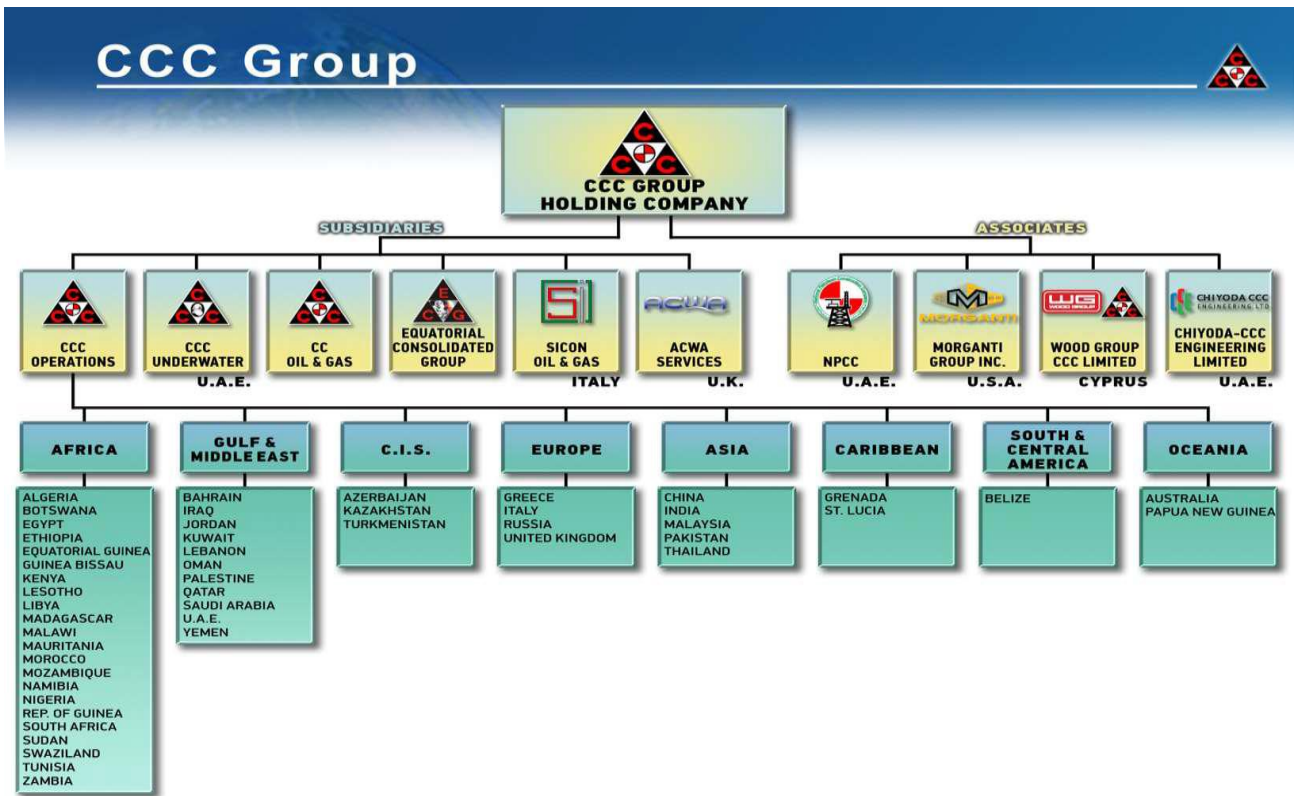
Η CCC έχει παραρτήματα σε σχεδόν όλο τον κόσμο. Αναλυτικότερα:

³⁴ <http://www.ccc.me/home.php>

- **Μέση Ανατολή:** Μπαχρέιν, Ιράκ, Ιορδανία, Κουβέιτ, Λίβανο, Ομάν, Παλαιστίνη, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Συρία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Υεμένη
- **Βόρεια Αφρική:** Αλγερία, Αίγυπτο, Λιβύη, Τυνησία, Μαρόκο, Σουδάν
- **Αφρική:** Μποτσουάνα, Αιθιοπία, Γουινέα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Τανζανία
- **Κεντρική Ασία και Άπω Ανατολή:** Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν και Κίνα
- **Ευρώπη:** Ελλάδα, Ιταλία, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο
- **Καραϊβική:** Γρενάδα, Αγία Λουκία
- **Ωκεανία:** Αυστραλία, Παπούα Νέα Γουινέα

Από το ξεκίνημά της το 1952, η CCC, έχει γίνει η μεγαλύτερη μηχανική και κατασκευαστική εταιρεία στη Μέση Ανατολή. Σήμερα CCC αγκαλιάζει τις φιλοδοξίες των πάνω από 130.000 εργαζομένων της , οι οποίοι προέρχονται από πάνω από ογδόντα εθνικότητες.

Σημειώνεται πως το 2002 η CCC κατατάχθηκε στην 13ή θέση από τις 225 μεγαλύτερες κατασκευαστικές εταιρείες στον κόσμο, ενώ το 2012 κατέλαβε την 17^η θέση με τις πωλήσεις της να ανέρχονται στα 3,3 εκατομμύρια δολάρια.

Πηγή: <http://www.ccc.me/home.php>

Μερικά από τα πλέον επιβλητικά κατασκευαστικά έργα της εταιρείας είναι:

1. Ολυμπιακό Στάδιο (Κατάρ)

2. Εμπορικό Κέντρο (Ντουμπάι)

3. Πανεπιστήμιο Γυναικών (Σαουδική Αραβία)

4. Ουρανοξύστης (Άμπου Ντάμπι)

5. Προεδρικό Παλάτι (Άμπου Ντάμπι)

6.2 Αρχιρόδον ΑΤΕ³⁵

6.2.1 Προφίλ της εταιρείας

Η κατασκευαστική εταιρεία Αρχιρόδον ιδρύθηκε το 1959 και καθοδηγούμενη από δύο εξέχοντες πρωτοπόρους στην κατασκευή τους κυρίους Κωνσταντόπουλο Θεόδωρο και Καρπίδα Κωνσταντίνο ξεκίνησαν με την κατασκευή λιμανιών.

Από τα πρώτα λιμάνια που κατασκευάστηκαν είναι εκείνα της Βεγγάζης στη Λιβύη (1961) και της Βηρυτού στο Λίβανο (1962)

Η επιτυχία της εταιρείας την οδήγησε σε μία συνεχόμενη ανοδική πορεία και τελικά στην καθιέρωση της το 1971 ως Αρχιρόδον Κατασκευές Α.Ε

Υπό τη σωστή καθοδήγηση της διοίκησης η οποία ήταν προσηλωμένη στον επαγγελματισμό του ανθρώπινου δυναμικού καθώς και στην ποιότητα και αξιοπιστία κατασκευών της, η εταιρεία αναπτυσσόταν όλο και περισσότερο ώστε τελικά επέκτεινε τις δραστηριότητες της αρχικά στη Σαουδική Αραβία και στη συνέχεια στη Βόρειο Αφρική και σε άλλες περιοχές της Μεσογείου.

Ανάμεσα στα πρώτα έργα των οποίων ανέλαβε την κατασκευή η εταιρεία Αρχιρόδον, ήταν εκείνα των πολλών εκατομμυρίων λιμάνια της Τζέντα και Νταμάμ αλλά και άλλα λιμάνια της Σαουδικής Αραβίας. Ακόμη στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, ανέλαβε πολλά και σημαντικά θαλάσσια έργα.

³⁵ <http://www.archirodon.net/>

Στη δεκαετία μεταξύ του 1980 και 1990 η κατασκευαστική εταιρεία Αρχιρόδον και ενώ διατηρεί τη φήμη της μία εκ των σημαντικότερων και κορυφαίων θαλάσσιων εργολάβων γενικώς , αναπτύσσετε περαιτέρω και αναλαμβάνει την κατασκευή και άλλων τομέων όπως είναι εκείνων των δρόμων, γεφυρών , σιδηροδρόμων, βιομηχανικών κατασκευών , ενέργειας, νερού και αποχέτευσης, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, των ηλεκτρομηχανικών και γεωτεχνικών έργων.

Ακόμη, μεταξύ των μεγάλων έργων που έχει αναλάβει η εταιρεία Αρχιρόδον είναι εκείνα της κατασκευής της θαλάσσιας προβλήτας για την εξόρυξη πετρελαίου , φυσικού αερίου και πετρελαιοχημικών στη Σαουδική Αραβία, το Ομάν, το Κατάρ και την Αίγυπτο. Επιπλέον, κατασκευάστηκαν οι τερματικοί σταθμοί εκφόρτωσης των κοντέινερ (container) και πραγματοποιήθηκαν λιμενικά έργα στο Ομάν, την Κύπρο, το Ντουμπαί, το Άμπου Ντάμπι και την Αίγυπτο. Τέλος, μεγάλες γέφυρες έχουν κατασκευαστεί στη Σαουδική Αραβία και το Μπαχρέιν .

Σήμερα, η εταιρεία Αρχιρόδον με τη μητρική της εταιρεία ARCHIRODON GROUP NV , η οποία βρίσκεται στην Ολλανδία από το 2000 , έχει κεντρικά γραφεία αλλά και υποκαταστήματα στη Σαουδική Αραβία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, την Ελβετία, το Κατάρ, το Ομάν, το Κουβέιτ, την Αίγυπτο, τη Λιβύη, το Μαρόκο, την Ελλάδα, Κύπρος, το Τουρκμενιστάν και το Καζακστάν.

Η εταιρεία Αρχιρόδον κατέχει ένα Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (IMS) , ισχυρό εργαλείο για την καθοδήγηση και την υποστήριξη όλου του προσωπικού της Αρχιρόδον στην καθημερινή τους εργασία. Το σύστημα IMS ενσωματώνει ένα μεγάλο μέρος από τη συσσωρευμένη εμπειρία της εταιρείας και την τεχνογνωσία, καλύπτει τις ανάγκες των επιχειρήσεων της Αρχιρόδον , είναι σύμφωνο με τα Διεθνή Πρότυπα ISO 9001, OHSAS 18001, ISO 14001, την τεχνική προδιαγραφή ISO / TS 29001 και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των πελατών της.

Η Αρχιρόδον είναι πιστοποιημένη από την TUV Nord από το 2002 σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9001, OHSAS 18001 και ISO 14001 για την ποιότητα, την υγεία, την ασφάλεια και την προστασία προς περιβάλλον . Το προσωπικό της εταιρείας πάνω από 16.000 σήμερα, περιλαμβάνει εξειδικευμένους μηχανικούς, επιχειρηματίες και ειδικευμένοι τεχνίτες.

Η αποστολή της εταιρείας Αρχιρόδον σήμερα είναι να διατηρήσει την πρωτοπόρο θέση της ως ένα αξιόπιστο και σεβαστό διεθνή ανάδοχο στον τομέα του σχεδιασμού, της μηχανικής, προμήθειας και κατασκευής, εκτελώντας τα πιο απαιτητικά έργα σε όλο τον κόσμο με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο.

6.2.2 Αξίες της εταιρείας.

Η εταιρεία Αρχιρόδον, υπερήφανη για τις εξαιρετικές της επιδόσεις στον τομέα των κατασκευών, βλέπει την επιτυχία της ως ένα αποτέλεσμα των αφοσιωμένων ανθρώπων της, οι οποίοι, με πίστη στην εταιρεία, αφοσίωση στα καθήκοντά τους, ενθουσιασμό στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, συντονισμένη ομαδική προσπάθεια και πάνω απ' όλα, τη σκληρή δουλειά και επιμονή, έχουν κατατάξει την εταιρεία αξιόπιστη απέναντι στις προσδοκίες του κάθε πελάτη.

Αξίες της εταιρείας είναι:

- Αξία στον πελάτη:
Στόχος μας είναι να προσθέσουμε αξία στο έργο του κάθε πελάτη, δουλεύοντας μεθοδικά, έγκαιρα και με την τήρηση των προδιαγραφών, με βάση την αμοιβαία εμπιστοσύνη και σεβασμό.
- Έμφαση στις βασικές επιχειρηματικές δραστηριότητές μας
- Φήμη:
Ένα καλό, σταθερό όνομα στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται, τη βοηθά να αναπτυχθεί περαιτέρω και να γίνει σεβαστή από όλους.
- Δημιουργία υποδειγματικής αξίας για τους μετόχους:
Προσπάθεια της εταιρείας είναι να δημιουργεί αξία για τους μετόχους της, μέσω της συνεχούς αύξησης των εσόδων και της κερδοφορίας και γενικώς μέσα από τις βασικές δραστηριότητές της σε όλο τον κόσμο.
- Σκληρή Δουλειά:
Η εταιρεία έχει δημιουργήσει τη φιλοσοφία της σκληρής δουλειάς, με στόχο να αποδείξει ότι μπορεί να γίνει καλύτερη κάθε μέρα
- Υπευθυνότητα και διαφάνεια:
Σε ό, τι κάνει η εταιρεία, προσπαθεί να είναι υπεύθυνη, προς εσωτερικό και

εξωτερικό περιβάλλον της και να συμμορφώνεται με τους αυστηρότερους κανόνες της διαφάνειας και της καλής επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Κεφάλαιο 7^ο

Μεθοδολογία Ερωτηματολογίου

7.1 Μεθοδολογία Ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο διακρίνεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος κατατάσσονται οι γενικές ερωτήσεις όπου γίνεται προσπάθεια να διαπιστωθεί το μέγεθος της επιχείρησης, ο αριθμός των ελεγκτών που εργάζονται σε αυτή καθώς και το πότε η εταιρεία ξεκίνησε την λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται τα ερωτήματα γύρω από τον εσωτερικό έλεγχο με απώτερο σκοπό να γίνει αντιληπτό το κατά πόσο η εταιρεία στηρίζεται στον εσωτερικό έλεγχο και το πόσο έχει κομβική σημασία το τμήμα αυτό ώστε να τηρούνται με ακρίβεια οι διαδικασίες της εταιρείας.

Τέλος, το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου έχει ερωτήσεις σχετικές με την οικονομική κρίση και τον εσωτερικό έλεγχο με στόχο να διαπιστωθεί πόσο η περίοδος οικονομικής κρίσης που διανύουμε, επηρέασε θετικά ή αρνητικά το τμήμα εσωτερικού ελέγχου που λειτουργεί μέσα στην επιχείρηση.

Η κατάρτιση του ερωτηματολογίου, λόγω των ιδιοτήτων που έχει, αποτελεί την πλέον κρίσιμη και λεπτή εργασία, για την επιτυχία μιας έρευνας και για το λόγο αυτό δόθηκε μεγάλη σημασία στο τύπο των ερωτήσεων ώστε στοχευμένα και με διακριτικότητα να απαντούν στο ερώτημα της εργασίας. Ακόμη, δόθηκε μεγάλη προσοχή στον αριθμό των ερωτήσεων προκειμένου να μην κουράσουν των ερωτώμενο και να του δώσουν την δυνατότητα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να συνεισφέρει στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Έτσι, το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε κυρίως ερωτήσεις κλειστού τύπου και πιο συγκεκριμένα ερωτήσεις βαθμονόμησης (πολύ, αρκετά, καθόλου κ.α) οι οποίες θεωρούνται σύντομες καθώς ο ερωτώμενος μπορεί να απαντήσει σε μόνο μία από τις υπάρχουσες κατηγορίες, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής όπου ο ερωτώμενος μπορεί να επιλέξει περισσότερες από μία απαντήσεις και λίγες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου όπου ο ερωτώμενος μπορεί να εκφράσει την γνώμη του ελεύθερα και χωρίς περιορισμούς.

Η σειρά των ερωτήσεων δεν είναι τυχαία αφού κατά την έναρξη του ερωτηματολογίου και πιο συγκεκριμένα με τις γενικές ερωτήσεις, γίνεται προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα από πλευράς του ερωτώμενου, ενώ με τις ερωτήσεις γύρω από τον εσωτερικό έλεγχο δημιουργείται ενδιαφέρον από τον ερωτώμενο γύρω από το αντικείμενο της έρευνας.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, δόθηκε προσοχή οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου να είναι όσο το λιγότερο φορτικές και χρονοβόρες γιατί ένα μεγάλο ερωτηματολόγιο είναι από εξαρχής αποθαρρυντικό. Συνεπώς το σύνολο των ερωτήσεων ήταν σαράντα (40) και στο σύνολο του αφορούσε ερωτήσεις κλειστού τύπου.

7.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της εργασίας είναι η διαπίστωση του κατά πόσο η οικονομική κρίση στη χώρα μας έχει επηρεάσει τον κατασκευαστικό κλάδο και κατ' επέκταση το τμήμα εσωτερικού ελέγχου που βρίσκεται και λειτουργεί εντός των κατασκευαστικών εταιρειών. Για το λόγο αυτό τα ερωτήματα που τέθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν τα κάτωθι:

- ✚ Πόσοι είναι οι εργαζόμενοι μέσα στην εταιρεία και πόσοι είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές. Το ερώτημα αυτό τέθηκε προκειμένου να γίνει η διαπίστωση για το εάν το πλήθος των εσωτερικών ελεγκτών είναι επαρκές σύμφωνα με το μέγεθος της επιχείρησης ή εάν λόγω της κρίσης, ο αριθμός των εσωτερικών ελεγκτών είναι μικρός.
- ✚ Πόσο σημαντική θεωρείται την ύπαρξη τμήματος εσωτερικού ελέγχου και πως εκείνος συμβάλλει στη λειτουργία της επιχείρησης. Το εν λόγω ερώτημα μας βοηθάει να καταλάβουμε τη συμβολή που έχει ο εσωτερικός έλεγχος μέσα στην οικονομική μονάδα την τρέχουσα χρονική στιγμή της οικονομικής ύφεσης και πόσο σημαντική θεωρείται η συμβολή του.
- ✚ Ποια η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και πόσα χρόνια εμπειρίας έχει κατά μέσο όρο η ομάδα εσωτερικού ελέγχου; Το συγκεκριμένο ζητούμενο αποσκοπούσε στη διαπίστωση του κατά πόσο η επιχείρηση στην προσπάθεια της να μειώσει τα κόστη της, προσλαμβάνει η διατηρεί μη έμπειρο προσωπικό με απουσία μεταπτυχιακών τίτλων και πιστοποιήσεων.
- ✚ Υπήρξε διαφωνία μεταξύ εσωτερικών ελεγκτών και διοίκησης για κάποιο ζήτημα που αφορούσε την επιχείρηση και υπήρξε αυτό ο λόγος για αντικατάσταση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου; Το ερευνητικό αυτό ερώτημα σχετίζεται με το κατά πόσο μπορεί η διοίκηση να χειραγωγήσει τον εσωτερικό έλεγχο προκειμένου να μην εμφανίσει κάποιο σημαντικό θέμα και

να σταθεί η οικονομική κρίση και η απομάκρυνση από την εταιρεία εμπόδιο στη σωστή διεξαγωγή της εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή.

- ✚ Ποιοι οι κίνδυνοι που συνθέτουν το περιβάλλον μίας κατασκευαστικής εταιρείας την τρέχουσα χρονική στιγμή και πως τους αντιμετωπίζει;
- ✚ Λαμβάνει βοήθεια η ομάδα εσωτερικού ελέγχου από εμπειρογνώμονες; Το ερώτημα αυτό συνδέεται και επιβεβαιώνει την επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών σε σχέση με το μέγεθος της επιχείρησης και επιπλέον επιβεβαιώνει και την επάρκεια των γνώσεων των εσωτερικών ελεγκτών.
- ✚ Αντιμετωπίζει η οικονομική μονάδα προβλήματα ρευστότητας και πόσο συνέβαλλε ο εσωτερικός έλεγχος στη βελτίωση αυτών των προβλημάτων; Με το εν λόγω ερώτημα γίνεται γνωστό το πόσο η επιχείρηση έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση και πόσο επί της ουσίας σημαντικό θεωρείται το έργο των εσωτερικών ελεγκτών για τη βιωσιμότητα και συνέχιση αυτής.
- ✚ Έχει εξοικονομήσει χρήματα η οικονομική μονάδα από της συμβουλές του εσωτερικού ελέγχου; Επί της ουσίας, στηρίζεται στο παραπάνω ερώτημα με σκοπό να αναδείξει τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου.
- ✚ Έχει διαπιστωθεί από τον εσωτερικό έλεγχο περίπτωση απάτης ή έχει προλάβει μία ανάλογη περίπτωση; Το συγκεκριμένο ερώτημα καταδεικνύει την αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύουμε και προβάλλει το ρόλο του.
- ✚ Διατέθηκαν οικονομικοί πόροι στην τρέχουσα οικονομική ύφεση για τον εσωτερικό έλεγχο ή ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν οι πόροι που διέθετε στο να επιτύχει άλλους στόχους της;
- ✚ Συμβάλλει ο εσωτερικός έλεγχος στην επίλυση προβλημάτων μέσα στην επιχείρηση και με ποίον τρόπο;

7.3 Μέθοδος χορήγησης ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο είναι έντυπο και χορηγήθηκε στους ερωτώμενους με ηλεκτρονική μορφή (e-mail). Οι ερωτώμενοι, σε περίπτωση που ήθελαν οποιαδήποτε διευκρινιστική ερώτηση, μπορούσαν να επικοινωνήσουν τηλεφωνικά και στη συνέχεια αφού το απαντούσαν μπορούσαν να το επιστρέψουν με όποιο τρόπο επιθυμούσαν, δηλαδή είτε ταχυδρομικώς, είτε με ηλεκτρονική μορφή (e-mail).

7.4 Ανάλυση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου

Στις παρακάτω γραμμές αναλύονται οι απαντήσεις που λήφθηκαν από τους ερωτώμενους των δύο μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών.

7.4.1 Ανάλυση Γενικών Ερωτήσεων

Ο αριθμός των εργαζόμενων και στις δύο εταιρείες με τις οποίες ασχοληθήκαμε είναι μεγαλύτερος από 200 άτομα. Πρόκειται, για αξιόλογες κατασκευαστικές εταιρείες με φήμη τόσο στην εγχώρια όσο και στην ξένη αγορά οι οποίες απασχολούν χιλιάδες άτομα και αριθμούν πολλά και αξιοσέβαστα κατασκευαστικά έργα. Ακόμη, τα πρόσωπα από τα οποία ασκείται η διοίκηση και στις δύο εταιρείες είναι περισσότερα από πέντε, πράγμα το οποίο δικαιολογείται για το μέγεθος τους και τη σωστή και αρμονική λειτουργία τους.

Εξαιτίας του μεγέθους των εταιρειών, ο αριθμός των εσωτερικών ελεγκτών που απασχολούν είναι γύρω στα πέντε άτομα. Ποιο συγκεκριμένα η εταιρεία Αρχιρόδον δήλωσε πως απασχολεί δύο έως πέντε ελεγκτές, ενώ η C.C.C κατασκευαστική περισσότερους από πέντε εσωτερικούς ελεγκτές. Το ανωτέρω γεγονός καταδεικνύει πως και οι δύο εταιρείες δίνουν μεγάλη σημασία στην ακολουθία των εσωτερικών τους διαδικασιών με αποτέλεσμα την απασχόληση αρκετών εσωτερικών ελεγκτών.

Η εταιρεία Αρχιρόδον ιδρύθηκε το 1959 και διαθέτει σύστημα εσωτερικού ελέγχου τα τελευταία 15 χρόνια ενώ η κατασκευαστική εταιρεία C.C.C διαθέτει σύστημα εσωτερικού ελέγχου σχεδόν από την ίδρυση της , δηλαδή από το 1973. Σημειώνεται πως η εταιρεία C.C.C ιδρύθηκε το 1952.

Τέλος, υπάρχει και από τις δύο κατασκευαστικές εταιρείες καταστατικό το οποίο περιλαμβάνει τη λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή ορίζει επακριβώς ποιος είναι ο σκοπός του τμήματος, τη δικαιοδοσία του, τις ευθύνες του καθώς επίσης είναι εγκεκριμένο και από το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας.

7.4.2 Ανάλυση Ερωτήσεων Εσωτερικού Ελέγχου

Η σημασία και ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται και από τις δύο εταιρείες πολύ σημαντικός καθώς πιστεύουν πως προσθέτει αξία, βελτιώνει τις λειτουργίες της επιχείρησης και κρίνεται απαραίτητος στην επίτευξη των στόχων και της διαχείρισης των κινδύνων της. Χαρακτηριστικά ο εσωτερικός ελεγκτής της μία εκ των δύο

κατασκευαστικών εταιρειών, σημείωσε πως θεωρεί τον εσωτερικό έλεγχο, όχι μόνο για την επιχείρηση στην οποία εργάζεται αλλά και για όλες τις επιχειρήσεις, το νευραλγικό σύστημα των εταιρειών. Χωρίς εσωτερικό έλεγχο, είναι αδύνατο να τηρηθούν οι διαδικασίες και να ασκηθεί αποτελεσματικός έλεγχος, ενώ έχει να παρατηρήσει στον κατασκευαστικό κλάδο στον οποίο απασχολείται πως όταν οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν αρκετό χρονικό διάστημα να επισκεφθούν ένα έργο, τότε παρατηρούνται παρατυπίες.

Στο ερώτημα που τέθηκε προς τους εσωτερικούς ελεγκτές των δύο κατασκευαστικών εταιρειών σχετικά με τον τρόπο που ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στη λειτουργία της οικονομικής μονάδας, ο εσωτερικός ελεγκτής της εταιρείας C.C.C απάντησε πως ο εσωτερικός έλεγχος παίζει συμβουλευτικό ρόλο στην εταιρεία και δεν προτείνει λύσεις καθώς υπάρχουν εγχειρίδια (manuals) τα οποία ορίζουν τα βήματα- λύσεις που πρέπει να ακολουθούνται για κάθε ζήτημα της εταιρείας που προκύπτει. Αντίθετα, ο εσωτερικός ελεγκτής της εταιρείας Αρχιρόδον, θεωρεί πως ο εσωτερικός έλεγχος:

- Προτείνει λύσεις
- Παίζει συμβουλευτικό ρόλο
- Συμβάλλει στην καλή επικοινωνία με όλα τα τμήματα, διοικητικά επίπεδα και εργοτάξια με αποτέλεσμα την ταχύτερη ανεύρεση προβλημάτων & καταγραφή αυτών στις εκθέσεις ελέγχου.
- Παρέχει εκτεταμένες συμβουλευτικές δραστηριότητες σε διάφορα τμήματα.
- Δημιουργικά συμβάλλει στην εισήγηση ή προσαρμογή εφικτών μετατροπών στην οργάνωση, όπως για παράδειγμα στα Ηλεκτρονικά Συστήματα- Προγράμματα και στα εργονομικά θέματα.
- Προσδιορίζει και εισηγείται για τη βελτίωση του κόστους εν γένει.
- Ο εσωτερικός έλεγχος κατέχει καλή γνώση της οργάνωσης, συμπεριλαμβανομένου και της κουλτούρας της εταιρείας, την βοηθά στη άμεση πρόσβαση σε περιοχές ελέγχου που εγκυμονούν ρίσκα και τέλος,
- Παρέχει βασικές γνώσεις στα ελεγχόμενα τμήματα, προκειμένου να δίνουν έμφαση στον εντοπισμό των κινδύνων και στα ρίσκα που αντιμετωπίζουν.

Ενώ ο οικονομικός διευθυντής της ίδιας εταιρείας πρόσθεσε από τη δική του οπτική γωνία πως ο εσωτερικός έλεγχος:

- Αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για τους εργαζομένους
- Δημιουργεί την αίσθηση του ελέγχου στους εργαζομένους
- Επισημαίνει κινδύνους που υπάρχουν ή ελλοχεύουν εντός ή εκτός της εταιρείας
- Ελέγχει την νομιμότητα των πράξεων της εταιρίας στο συγκεκριμένο περιβάλλον που δραστηριοποιείται
- Είναι ποιο αναγκαίος ειδικά σε δραστηριότητες της επιχείρησης σε απομακρυσμένα μέρη
- Βοηθά την κεντρική διοίκηση και τις περιφερειακές διοικήσεις να λαμβάνουν ομοιόμορφες αποφάσεις σε παρόμοια θέματα
- Μεταφέρει γνώση (λόγω της γενικής πρόσβασης που έχει) και τεχνογνωσία (λόγω ενημέρωσης των νέων προγραμμάτων που τίθενται σε εφαρμογή)
- Πληροφορεί την κεντρική διοίκηση για ασάφειες που υπάρχουν σε οδηγίες και ζητά την βελτίωσή τους

Στο ερώτημα που τέθηκε προς τις εταιρείες σχετικά με τις αρμοδιότητες του ελέγχου και αν αυτές είναι δηλαδή σαφώς ορισμένες, η κατασκευαστική εταιρεία Αρχιρόδον διατύπωσε πως η αρμοδιότητες της είναι σαφώς ορισμένες από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, τον Οικονομικό Διευθυντή και την Επιτροπή Ελέγχου ενώ για την εταιρεία C.C.C, οι αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου είναι ορισμένες μόνο από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και τον Οικονομικό Διευθυντή.

Σε επόμενο ερώτημα, οι εσωτερικοί ελεγκτές της εταιρείας Αρχιρόδον, υποβάλλουν τις εκθέσεις τους στην Επιτροπή Ελέγχου και στον Οικονομικό Διευθυντή, ενώ οι εσωτερικοί ελεγκτές της εταιρείας C.C.C υποβάλλουν τις εκθέσεις τους, στον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και εκείνος με τη σειρά του τις αποστέλλει στους αρμόδιους στα κατασκευαστικά έργα της εταιρείας προκειμένου να ενημερωθούν οι αρμόδιοι και να λάβουν διορθωτικά μέτρα.

Στο ερώτημα που τέθηκε στις κατασκευαστικές εταιρείες και αφορούσε την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου, κρίθηκε και από τις δύο πολύ καλή και ότι έχει ακόμη περιθώρια βελτίωσης τα οποία θα καλυφθούν με την εμπειρία, τα επιμορφωτικά σεμινάρια, της πιστοποιήσεις και τους μεταπτυχιακούς τίτλους.

Πολύ σημαντικό ήταν το ερώτημα προς τις κατασκευαστικές εταιρείες για τα χρόνια εμπειρίας του εσωτερικού ελέγχου όπου οι εσωτερικοί ελεγκτές και των δύο εταιρειών έχουν εμπειρία περισσότερη από δέκα έτη.

Στη συνέχεια, στο ερώτημα σχετικά με το εάν υπήρξε διαφωνία κατά το παρελθόν μεταξύ διοίκησης και ελεγκτών για την κοινοποίηση ενός θέματος και αν η διαφωνία αυτή αποτέλεσε την αιτία για την αντικατάσταση του τμήματος των εσωτερικών ελεγκτών, ο εσωτερικός ελεγκτής της εταιρείας Αρχιρόδον διατύπωσε πως δεν γνωρίζει κάποια σχετική διαφωνία και πως σίγουρα αν υπήρχε δεν θα αποτελούσε αιτία για την αντικατάσταση του τμήματος των εσωτερικών ελεγκτών. Από την άλλη, στην εταιρεία C.C.C υπήρξε διαφωνία κατά το παρελθόν μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης αλλά δεν αποτέλεσε αυτή αιτία για την αντικατάσταση του τμήματος των εσωτερικών ελεγκτών. Επιπλέον, σημειώθηκε πως σε γενικές γραμμές, αν υπάρξει κάποιο ζήτημα και κυρίως περίπτωση απάτης, οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν το κοινοποιούν αλλά το γνωρίζουν με special report στη διοίκηση προκειμένου να λάβει τα απαραίτητα μέτρα. Η κοινοποίηση κάποιου τόσο σοβαρού ζητήματος μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στην όποια εταιρεία σε σχέση με τις αρμόδιες φορολογικές Αρχές.

Σύμφωνα με τους εσωτερικούς ελεγκτές και των δύο κατασκευαστικών εταιρειών, δεν έχει πέσει στην αντίληψη τους κάποια ενδεχόμενη καταστρατήγηση των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου από μέλος της διοίκησης. Οι δικλίδες ασφαλείας που υπάρχουν από άποψη αποτελεσματικότητας κρίνονται πολύ καλές, ενώ ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται ότι εξάγει αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις.

Τέλος, σύμφωνα με την εταιρεία C.C.C οι εσωτερικοί ελεγκτές, έχουν εντοπίσει και διορθώσει ζητήματα που εντοπίστηκαν σε ελέγχους και επίσης υπάρχουν στην εταιρεία φιλοσοφίες που επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου όπως φιλοσοφίες που αφορούν τις ηθικές αξίες και την κοινωνική ευθύνη απέναντι στο περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την εταιρεία Αρχιρόδον, οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν εντοπίσει και διορθώσει ζητήματα σε ελέγχους και επίσης υπάρχουν στην εταιρεία φιλοσοφίες που επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου όπως φιλοσοφίες που αφορούν τις ηθικές αξίες και την κοινωνική ευθύνη απέναντι στο περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό. Επιπλέον, η

διοίκηση της εταιρείας, συμβουλευέται αρκετά τους εσωτερικούς ελεγκτές για τους τρόπους με τους οποίους θα επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει. Ομοίως και για την εταιρεία C.C.C

7.4.3 Ανάλυση Ερωτήσεων Οικονομική Κρίση & Εσωτερικός Έλεγχος

Σε ερώτηση που τέθηκε προς τις εταιρείες σχετικά με τους κινδύνους που συνθέτουν το περιβάλλον της επιχείρησης, η εταιρεία Αρχιρόδον υποστήριξε πως οι κίνδυνοι της συνδέονται με:

- α) Τη Συνεχή αλλαγή του οικονομικού περιβάλλοντος και την ανάγκη προσαρμογής που είναι δύσκολη δεδομένων των αντιστάσεων εντός της εταιρίας
- β) Συνθήκες αναταραχών στις χώρες που δραστηριοποιείται η εταιρεία, και γενικά γεωπολιτικές αλλαγές
- γ) Διεθνής Ανταγωνισμός (Κίνα, Κορέα, Τουρκία)
- δ) Αύξηση απαιτήσεων των πελατών και ρυθμιστικών αρχών που πολλές φορές συγκρούονται
- ε) Να μην οικειοποιηθεί τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην αγορά
- στ) Τιμές πετρελαίου

Τους παραπάνω κινδύνους η εταιρεία Αρχιρόδον προσπαθεί να τους αντιμετωπίσει με κάθε τρόπο, πράγμα που σημαίνει με την αποφυγή τους, τη μείωση τους, την αντιστάθμιση τους και ορισμένες φορές μη έχοντας άλλη επιλογή, με την αποδοχή τους.

Οι κίνδυνοι που συνθέτουν το περιβάλλον της εταιρείας C.C.C είναι κυρίως κίνδυνοι που αφορούν το budget της εταιρεία και γενικότερα κίνδυνοι σχετικά με το ενεργητικό της τους οποίους η εταιρεία προσπαθεί με κάθε τρόπο να τους αποφύγει.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές και των δύο κατασκευαστικών εταιρειών, δεν λαμβάνουν βοήθεια από εμπειρογνώμονες ενώ το τμήμα εσωτερικού ελέγχου δεν αποτελείται από κάποιο από πρόσωπο το οποίο να εργάζεται παράλληλα και στο τμήμα Λογιστηρίου ή στο Τεχνικό Τμήμα ή στην Οικονομική Διεύθυνση. Σύμφωνα με την εταιρεία C.C.C η μόνη βοήθεια που λαμβάνει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου έρχεται από ένα άτομο το οποίο εργάζεται στα πληροφοριακά συστήματα της εταιρείας και βοηθάει τους ελεγκτές παρέχοντας τους όποια λογιστική πληροφορία χρειάζονται και η οποία εξάγεται μέσα από τους υπολογιστές, και σε όποια μορφή εκείνοι ζητούν προκειμένου να είναι εύκολα επεξεργάσιμη από αυτούς.

Ακόμη, σε ερώτηση σχετικά με την επάρκεια του προσωπικού της εταιρείας προκειμένου να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των κινδύνων της εταιρείας, κρίνεται και από τις δύο εταιρείες επαρκές το προσωπικό της εταιρείας παρότι και οι δύο εταιρείες αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα ρευστότητας.

Επιπλέον, και σε αντίθεση με την εταιρεία C.C.C η οποία θεωρεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν συμβάλλει στην βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας, η εταιρεία Αρχιρόδον πιστεύει ότι συμβάλλει παράλληλα με τον κλασικό έλεγχο, στην αποτελεσματική Συμβουλευτική των Τμημάτων.

Για την εταιρεία C.C.C τα αποτελέσματα της, στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύουμε έχουν υπάρξει ζημιολόγα παρότι δεν έχει παρατηρηθεί μεγάλη μείωση των πωλήσεων της. Επιπρόσθετα η εταιρεία, έχει εξοικονομήσει λίγα χρήματα εξαιτίας των συμβουλών που παρέχει ο εσωτερικός έλεγχος.

Από την άλλη πλευρά, τα αποτελέσματα της εταιρείας Αρχιρόδον, στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύουμε δεν έχουν υπάρξει ζημιολόγα ούτε υπάρχει μείωση των πωλήσεων της. Όμως και σε αυτή την περίπτωση, θεωρείται ότι έχουν εξοικονομήσει λίγα χρήματα εξαιτίας των συμβουλών που παρέχει ο εσωτερικός έλεγχος.

Στη συνέχεια, ο εσωτερικός ελεγκτής της εταιρείας C.C.C μας ενημέρωσε πως έχει διαπιστωθεί από τους ελεγκτές στοιχείο απάτης από πρόσωπο της οικονομικής μονάδας καθώς και ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει προλάβει περίπτωση απάτης.

Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας Αρχιρόδον δηλώνει πως δεν έχει διαπιστωθεί από τους ελεγκτές στοιχείο απάτης από πρόσωπο της οικονομικής μονάδας αλλά ο εσωτερικός έλεγχος έχει προλάβει περίπτωση απάτης μέσα στην εταιρεία.

Επόμενο ερώτημα αφορούσε την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου στην εταιρεία, όπου για τη μεν εταιρεία C.C.C έχει υπάρξει αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, αρκετοί πόροι από τους οποίους διατέθηκαν στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου ενώ τα κόστη της εταιρείας μειώθηκαν λίγο και δεν υπήρξε καμία σχετική μείωση των πόρων περί εσωτερικού ελέγχου.

Η κατασκευαστική εταιρεία Αρχιρόδον, δεν προέβη τα τελευταία έτη στα οποία υπάρχει οικονομική κρίση στη χώρα μας σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, ενώ τα κόστη της εταιρείας και σε αυτή την περίπτωση δεν μειώθηκαν καθόλου.

Επίσης, σύμφωνα με το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας Αρχιρόδον, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει πολύ στη επίλυση οικονομικών προβλημάτων μέσα στην περίοδο οικονομικής ύφεσης που διανύουμε καθώς :

- α) Παρέχει βοήθεια στα τμήματα με τις συμβουλές που παρέχει
- β) Συστήνει εκπαίδευση (με συγκεκριμένες προτάσεις) εκεί που χρειάζεται
- γ) Πληροφορεί την διοίκηση για κινδύνους από τυχόν έλλειψη ή μη ικανού προσωπικού και στελέχωση

Για το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας C.C.C, τα προβλήματα μέσα στην κρίση σχετίζονται με τα έργα που αναλαμβάνει η επιχείρηση για κατασκευές. Ο εσωτερικός έλεγχος δεν έχει κάποιο ρόλο μέσα σε αυτό και συνεπώς δεν θεωρείται ότι συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων της εταιρείας την τρέχουσα χρονική περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Τελειώνοντας, τέθηκε το ερώτημα και προς τις δύο κατασκευαστικές εταιρείες που σχετίζεται με κάποιο γεγονός το οποίο επέφερε θετικά αποτελέσματα στην επιχείρηση έπειτα από αντιμετώπιση από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου.

Πιστεύεται από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας Αρχιρόδον πως ένα θετικό αποτέλεσμα επέρχεται όταν κατά τον έλεγχο των νέων διαδικασιών που εφαρμόζονται στην εταιρεία , υπάρχουν αποκλίσεις και ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει συμβουλευτικές δραστηριότητες και γίνονται διορθώσεις επί τόπου και άμεσα από τους ελεγχόμενους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ταχύτερη διόρθωση των αποκλίσεων.

Από την άλλη πλευρά, το τμήμα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας C.C.C θεωρεί ότι τα θετικά αποτελέσματα επέρχονται από τον εσωτερικό έλεγχο όταν εξοικονομεί χρήματα στη διοίκηση. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα κατά τον εντοπισμό ενδεχόμενων απατών κατά της εταιρείας. Για το λόγο αυτό και φτιάχεται από τους εσωτερικούς ελεγκτές της εταιρείας σε τακτά χρονικά διαστήματα ένα φύλλο αξιολόγησης στο οποίο αναφέρεται στη διοίκηση τα χρήματα που έχασε και δεν μπορούν κατά κάποιο τρόπο να επιστραφούν στην εταιρεία και τα χρήματα που της εξοικονόμησε ο εσωτερικός έλεγχος και συνεπώς δεν χρειάστηκε να τα καταβάλλει.

Σημειώνεται πως και από τις δύο εταιρείες το ερωτηματολόγιο χαρακτηρίστηκε ενδιαφέρον και εποικοδομητικό.

Κεφάλαιο 8^ο

Αποτελέσματα-Συμπεράσματα Έρευνας

8.1 Συμπεράσματα Ερωτηματολογίου

Έπειτα από τη συλλογή και μελέτη των ερωτηματολογίων, από δύο μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες, μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο (πράγμα που υποδηλώνει τι μη υποχρέωση τους για τη διατήρηση τμήματος εσωτερικού ελέγχου) και με δεδομένες τις δύσκολες οικονομικές καταστάσεις που διανύει η χώρα μας την παρούσα χρονική στιγμή, θα αναμέναμε τη συρρίκνωση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου αν όχι τη διακοπή της λειτουργίας του σε αυτές. Κάτι τέτοιο όμως, μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε δεν προέκυψε αλλά αντιθέτως αναδείχθηκε η σημαντικότητα του εσωτερικού ελέγχου για τον κατασκευαστικό κλάδο.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές μέσα από όσα εξάγαμε από το ερωτηματολόγιο έχουν αντιληφθεί τη μεγάλη σημαντικότητα του έργου τους και το παρουσίασαν ως ακολούθως:

1. Παίζουν συμβουλευτικό ρόλο
2. Συμβάλλουν στην καλή επικοινωνία με όλα τα τμήματα
3. Προσδιορίζουν τα κόστη της εταιρείας και προτείνουν λύσεις για τη βελτίωση-μείωση τους
4. Προσδιορίζουν τις περιοχές με αυξημένο ρίσκο της επιχείρησης
5. Προτείνουν τρόπους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ρίσκα της επιχείρησης
6. Είναι απαραίτητοι ειδικά σε δραστηριότητες της επιχείρησης σε απομακρυσμένα μέρη, κάτι που συμβαίνει συχνά στις κατασκευαστικές εταιρείες καθώς τα έργα τους μπορεί να βρίσκονται σε οποιαδήποτε περιοχή
7. Βοηθούν τη κεντρική διοίκηση να λάβει αποφάσεις
8. Συμβάλλουν στον εντοπισμό περιπτώσεων απάτης ή αποτροπής αυτών και εξοικονομούν χρήματα στην εταιρεία.
9. Προσθέτουν αξία στις λειτουργίες της επιχείρησης

Από την άλλη πλευρά, οι διοικήσεις των εταιρειών φαίνεται πως έχουν αναγνωρίσει τα ρίσκα του περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν και έτσι έχουν αντιληφθεί τη

σημαντικότητα του εσωτερικού ελέγχου μέσα στην οικονομική κρίση. Αυτό καταδεικνύεται από το ότι οι διοικήσεις:

1. Εγκρίνουν και ορίζουν με σαφήνεια τις αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου χωρίς να εμπλέκονται σε αυτές.
2. Διατηρούν πολύ καλή ποιότητα στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου και αυτό φαίνεται από :
 - α) Την πολύχρονη εμπειρία των ελεγκτών τους,
 - β) Δεν χρησιμοποιούν εμπειρογνώμονες, που καταδεικνύει ότι οι ελεγκτές τους έχουν την απαραίτητη εκπαίδευση-ενημέρωση για να ανταποκριθούν σε οποιοδήποτε ζήτημα προκύψει
 - γ) Δεν χρησιμοποιούν ανθρώπους από άλλα τμήματα της επιχείρησης ως ελεγκτές προκειμένου να εξοικονομήσουν χρήματα.
3. Δεν καταστρατηγούν τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου αλλά λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις εκθέσεις ελέγχου τους.
4. Προκειμένου να εξοικονομήσουν πόρους, δε μείωσαν το προσωπικό του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, αντιθέτως μάλιστα διέθεσαν πόρους σε αυτό και προσέλαβαν νέους ελεγκτές.
5. Αναγνωρίζουν τη συμβολή του ελέγχου σε ζητήματα που σχετίζονται γύρω από περιπτώσεις απάτης.
6. Αναγνωρίζουν τα θετικά αποτελέσματα που επιφέρει ο εσωτερικός έλεγχος στο σύνολο της επιχείρησης καθώς πέρα από τη σωστή τήρηση των διαδικασιών αυτής, συμβάλλει στη βελτίωση της οικονομικής της κατάστασης και της γενικότερης ρευστότητας της επιχείρησης.

Με δεδομένο τα παραπάνω ευρήματα που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, φαίνεται πως στον ιστορικό κατασκευαστικό κλάδο της χώρας μας, ο οποίος έχει πληγεί πολύ από την οικονομική ύφεση που διανύουμε, ο εσωτερικός έλεγχος συνεχίζει να παίζει καθοριστικό ρόλο. Τέλος, η σημασία του εσωτερικού ελέγχου, ξεπερνά τα την απλή έκδοση νόμων από το κράτος και

εφαρμογή αυτών, αλλά στηρίζεται σε σημαντικότερα και πιο στέρεα θεμέλια όπως είναι εκείνα της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας με απώτερο σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού και τη συνέχιση της πορείας του.

8.2 Προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση- Προβλήματα έρευνας

Περαιτέρω έρευνα πάνω στο θέμα μας θα μπορούσε να αποτελέσει η διερεύνηση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου σε περισσότερες κατασκευαστικές εταιρείες έτσι ώστε να διατυπωθεί η συλλογική αντίληψη που έχει διαμορφώσει ο κατασκευαστικός κλάδος για το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, με τη μελέτη μεγαλύτερου πληθυσμού κατασκευαστικών εταιρειών θα ήταν δυνατή μία πιο εμπειριστατωμένη τεκμηρίωση των συμπερασμάτων.

Ακόμη, ενδιαφέρον θα ήταν να γίνει μία διερεύνηση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου σε εταιρείες εισηγμένες στο χρηματιστήριο προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα απαραίτητο εργαλείο για αυτές, ή ένα «αναγκαίο κακό» το οποίο έχει οριστεί εκ νόμου.

Τέλος, αξιόλογα συμπεράσματα θα προέκυπταν από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων μας με τα αποτελέσματα μίας ίδιας έρευνας αλλά σε διαφορετικό κλάδο από αυτόν που ασχοληθήκαμε, όπως είναι για παράδειγμα σε επιλεγμένες μεγάλες εμπορικές οικονομικές μονάδες.

Οι δυσκολίες που αντιμετώπισε η έρευνα μας σχετίζονται με το πλήθος των εταιρειών οι οποίες εξετάστηκαν. Δυστυχώς, εξαιτίας του φόρτου εργασίας αρκετών εσωτερικών ελεγκτών δεν κατέστη εφικτή η συλλογή άλλων ερωτηματολογίων από κατασκευαστικές εταιρείες με αποτέλεσμα να επιλεγθούν δύο για την εφαρμογή της έρευνας μας. Παρ' όλα αυτά, τα συμπεράσματα που εξάγαμε από την έρευνα είναι εξίσου σημαντικά και συνθέτουν την εικόνα του εσωτερικού ελέγχου σε περίοδο οικονομικής κρίσης.

8.3 Συνεισφορά της παρούσας διπλωματικής Εργασίας

Η διερεύνηση της σημασίας του εσωτερικού ελέγχου στις ανωτέρω δύο επιλεγμένες κατασκευαστικές εταιρείες την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ανέδειξε την αναγκαιότητα για τις εταιρείες που δεν έχουν τμήματα εσωτερικών ελεγκτών (καθώς

ο νόμος δεν τους το επιβάλλει), να θέσουν τις βάσεις για την εφαρμογή του, προσδοκώντας βελτιωμένες αποδόσεις και καλύτερα αποτελέσματα.

Επίσης, για τις εταιρείες που διαθέτουν τμήματα εσωτερικών ελεγκτών απαιτείται η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας του εν λόγω τμήματος και κατ' επέκταση η παροχή ολοένα και περισσότερων πόρων προκειμένου να βελτιωθεί η συνολική λειτουργία της επιχείρησης και οι διαδικασίες μέσα σε αυτή, να εναρμονιστούν καλύτερα τα διάφορα τμήματα μεταξύ τους και να δημιουργηθεί μία συνοχή με καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Καραμάνης Κ. (2008) Σύγχρονη Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Εκδόσεις ΟΠΑ
2. Καζαντζής Χ. (2006.) Ελεγκτική & εσωτερικός έλεγχος : μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων
3. Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013. (2014) Το χρονικό της μεγάλης κρίσης. Δημόσιες Παρεμβάσεις και θεσμικές δράσεις για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την υπέρβαση της κρίσης.
4. Παπαστάθης Π. (2003) Ο Σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ, Τόμος Α' σελ.79 & 37
5. Κοσσιδάς Θ. (2010) Το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της νομικής υπηρεσίας και των ελεγκτών της εταιρίας (εσωτερικών και εξωτερικών). Αθήνα: 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δικηγόρων Νομικών Υπηρεσιών
6. Παπαδάτου Θ. (2005). Εσωτερικός και εξωτερικός Έλεγχος ανώνυμων εταιρειών: Εφαρμογές, Πρακτικά θέματα. 2^η Έκδοση Σάκκουλας, σελ.36
7. Δαγκαλίδης Α. (2009) Κλαδική μελέτη: κατασκευαστικός τομέας. Έκδοση: Τράπεζα Πειραιώς
8. Καπάρδη-Τσολάκης. Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις
9. Αραβαντινός Α. (1997) Πολεοδομικός σχεδιασμός για μία βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου. Εκδόσεις Συμμετρία
10. Παπάς Α. (1999) Εισαγωγή στην Ελεγκτική. Εκδόσεις Γ.Μπένου σελ.113
11. PriceWaterHouseCoopers. (2010) Internal audit professionals face a future rich in opportunity: PriceWaterHouseCoopers. 2010 State of the Internal Audit Professional Study. Η παγκόσμια έρευνα εσωτερικού ελέγχου 2010 διεξήχθη το τέταρτο τρίμηνο του 2009 και περιλαμβάνει τις απαντήσεις περισσότερων από 2000 συμμετεχόντων από 55 χώρες.
12. Νεγκάκης Χ. – Ταχυνάκης Π. (2013). Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού ελέγχου : σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Εκδόσεις Διπλογραφία

13. Λουμιώτης Β. (2006) Αρχές και μέθοδοι ελεγκτικής, Έκδοση 2ή, Αθήνα 2006
14. Ξανθάκης Μ., Τσιπούρη Α. και Σπανός Α. (2006) Εταιρική Διακυβέρνηση. Έννοια και Μέθοδοι Αξιολόγησης, Εκδόσεις Παπαζήση
15. Τσακλαγκάνος Α. (1997) Ελεγκτική. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε
16. Φακός Δ. (2004) Ο εσωτερικός Έλεγχος των Επιχειρήσεων, Δ.ΕΠ.Ε.Κ.Ε.Π

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

1. SAWYER, Lawrence B. and DITTENHOFER, Mortimer A. 1996, Sawyer's Internal Auditing : The Practice of Modern Internal Auditing. 4th Edition. Altamonde Springs, FL: The Institute of Internal Auditors.
2. K.H. Spencer, Pickett, (2003). The Internal Auditing Handbook. 2nd Edition . John Wiley & Sons Ltd.
3. BRUCE M WOODWORTH, KAMAL E. SAID, (1996). Internal auditing in a multicultural environment: the Saudi Arabia experience. Managerial Auditing Journal Vol.11, No 2
4. OECD (1999), Principles of Corporate Governance
5. Shleifer A. and Vishny R. ,A Survey of Corporate Governance, Journal of Finance, 52 (2), pp. 737-784
6. Jambers Selin and Vilentem (1997), Internal Auditing, Picknam Publishing
7. Emile Woolf (1997), Auditing Today, Prentice Hall Sixth Edition

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. <http://www.fourlis.gr>
2. <http://www.sigmalive.com>
3. <http://repository.edulll.gr>
4. <http://sate.gr/nea/Catalogos2012.pdf>
5. <http://www.imerisia.gr>
6. <https://www.google.gr>

7. <http://epixeirisi.gr>
8. <http://www.forologikanea.gr>
9. <http://www.taxheaven.gr>
10. <https://na.theiia.org>
11. <http://www.dealnews.gr>
12. <http://www.theseis.com>
13. <http://www.ccc.me/home.php>
14. <http://www.archirodon.net/>
15. <http://www.kathimerini.gr>
16. <http://www.patris.gr>
17. <http://www.insurancedaily.gr>
18. <http://www.akioe.gr>
19. <http://www.andreaskoutoupis.blogspot.gr>
20. <http://www.pwc.com>
21. <http://ac.els-cdn.com>
22. <http://www.franzhoermann.com>
23. <http://www.euro2day.gr>
24. <http://www.kpmg.com>
25. <http://www.hiia.gr>
26. <http://www.security-audit-internal-audit.com>
27. <http://www.internal-auditor.com>
28. <http://www.coso.org>

29. <http://www.naftemporiki.gr>

30. <http://www.irmi.com>

31. <http://www.itaudit.org>

Παραρτήματα

1.Κατηγορίες, Τάξεις, Όρια στις Κατασκευαστικές εταιρείες³⁶

Σύμφωνα με την Ελληνική Νομοθεσία περί των Δημοσίων Έργων κάθε επιχείρηση ταξινομείται για κάθε κύρια κατηγορία έργων στις τάξεις από Α1 έως και 7η και από Α1 – 4η για κάθε μία από τις λοιπές κατηγορίες εργασιών.

Οι κύριες κατηγορίες έργων είναι η Οδοποιία (ΟΔ.), τα Οικοδομικά (ΟΙΚ.), τα Υδραυλικά (ΥΔΡ.), τα Λιμενικά (ΛΙΜ.), τα Ηλεκτρομηχανολογικά (Η/Μ), τα Βιομηχανικά Ενεργειακά (Β/Ε), ενώ οι λοιπές κατηγορίες έργων που επιλέχθηκε να παρουσιαστούν στην παρούσα έκδοση είναι τα Έργα Πρασίνου (ΠΡΑΣ.), τα Έργα Γεωτρήσεων (ΓΕΩΤΡ.), τα Πλωτά Έργα & Εγκαταστάσεις Ναυπηγείων (ΠΛ.) και τα Έργα Καθαρισμού & Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών & Αερίων Αποβλήτων (ΒΙΟΛ.).

Η ταξινόμηση κάθε επιχείρησης στις διάφορες τάξεις εξαρτάται από την εμπειρία αυτής στην επιτυχή κατασκευή έργων στην κάθε κατηγορία, από την οικονομική της διάρθρωση, από την στελέχωσή της και την εν γένει επιχειρηματική της παρουσία στον τεχνικό κλάδο κατά τα πιο πρόσφατα έτη.

Κατά την Ελληνική Νομοθεσία η κατάταξη των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στο ΜΕΕΠ, ανά κατηγορία και τάξη, σημαίνει ότι η επιχείρηση έχει δικαίωμα συμμετοχής σε δημοπρασίες αντίστοιχης κατηγορίας και προϋπολογισμού. Τα ανώτατα και κατώτατα όρια προϋπολογισμού καθώς και τα ανώτατα όρια ανεκτέλεστου σε € ανά τάξη ΜΕΕΠ έχουν ως κατωτέρω:

³⁶ <http://sate.gr>

Τάξη	Ανώτατα όρια	Όριο προϋπολογισμού έργων - σε €			Ανώτατο όριο ανεκτέλεστου
		Κατώτατα όρια (Εκτός νομού έδρας)	Κατώτατα όρια (Εντός νομού και σε έναν δεύτερο)	Αναβαθμισμένο όριο κοινοπραξιών	
A1	90.000	-	-	142.500	270.000
A2	300.000	-	-	412.500	900.000
1ή	740.000	-	-	937.500	2.250.000
2ή	1.500.000	175.000	87.500	2.062.500	4.500.000
3ή	3.750.000	500.000	250.000	4.687.500	11.250.000
4ή	7.500.000	1.400.000	700.000	11.125.000	22.500.000
5ή	22.000.000	3.500.000	1.750.000	27.500.000	66.000.000
6ή	44.000.000	10.500.000	5.250.000	60.000.000	132.000.000
7ή	χωρίς ανώτατο όριο	35.000.000	35.000.000		Ειδικές Διατάξεις

2.Φορολόγηση Οικοδομικών Επιχειρήσεων μετά την 1/1/2014 με το ν.4172/2013³⁷

Φορολόγηση με λογιστικό προσδιορισμό (έσοδα μείον έξοδα)-κατάργηση του τεκμαρτού τρόπου φορολόγησης

Η κοσμογονία των αλλαγών που συντελέστηκαν στο φορολογικό σύστημα δεν άφησε ανεπηρέαστες τις οικοδομικές επιχειρήσεις.

Ο τρόπος φορολόγησης των οικοδομικών επιχειρήσεων άλλαξε από την 1/1/2014 .Πριν την εφαρμογή του νέου Κ.Φ.Ε. (ν. 4172/2013), τα κέρδη των οικοδομικών επιχειρήσεων φορολογούντο με τεκμαρτό τρόπο επί των πωλήσεων. Η κατ' εξαίρεση αυτή φορολόγηση έχει καταργηθεί και, πλέον, οι οικοδομικές επιχειρήσεις με απλογραφικά βιβλία, φορολογούνται με λογιστικό προσδιορισμό (έσοδα – έξοδα).

Οικοδομικές άδειες από 1/1/2006 και μετά

Στο άρθρο 72 παρ.24 του ν.4172/2013 ορίζεται ότι « οι διατάξεις του Κώδικα για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα των οικοδομικών επιχειρήσεων εφαρμόζονται για ακίνητα για τα οποία η άδεια κατασκευής έχει εκδοθεί από την 1.1.2006 και μετά».

Προσοχή στα άρθρα 21-28 του ν.4172/2013

³⁷ <http://www.forologikanea.gr>

Στο άρθρο 47 παρ.4 του ν.4172/2013 ορίζεται ότι « Για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες που τηρούν απλογραφικά βιβλία εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 21 έως και 28 του Κεφαλαίου Γ' του Μέρους Δεύτερου του ν.4172/2013». Δηλαδή εντάσσονται στους κανόνες φορολόγησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του νέου Κώδικα φορολογίας.

Η ένταξη των οικοδομικών επιχειρήσεων στα απλογραφικά βιβλία

Από την 1/1/2013 και οι οικοδομικές επιχειρήσεις εντάσσονται στα απλογραφικά βιβλία εάν το προηγούμενο έτος ο κύκλος εργασιών ήταν μικρότερος από 1.500.000€. Εφόσον λοιπόν κατά το έτος 2014 ο κύκλος εργασιών τους ξεπέρασε το ποσό των 1.500.000€, θα αναγκασθούν να τηρήσουν διπλογραφικά βιβλία από το έτος 2015. Η απογραφή που κάνουν οι οικοδομικές επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία, δηλαδή με πωλήσεις μικρότερες του 1.500.000€ κατά την προηγούμενη χρήση, δεν έχει και υποχρέωση κατάρτισης απογραφής έναρξης, δεδομένου ότι η υποχρέωση απογραφής για τις οικοδομικές επιχειρήσεις δεν προκύπτει από τον ισχύοντα ΚΦΑΣ. Αντίθετα, εξακολουθεί να ισχύει και για την 31η Δεκεμβρίου του 2013, η απαλλαγή της υποχρέωσης σύνταξης απογραφής (ΠΟΛ. 1134/14-12-2004)

Η απογραφή που κάνουν οι οικοδομικές επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία.

Οι εταιρείες αυτές καταρτίζουν απογραφής όλων των στοιχείων του ισολογισμού (απαιτήσεις και υποχρεώσεις και αποθέματα των οικοδομών της επιχείρησης). Η απογραφή αυτή θα πρέπει να γίνει βάση των γενικών κανόνων αποτίμησης αποθεμάτων που ορίζει το ΕΓΛΣ.

Όμως για τις οικοδομές, που υπάγονται στο καθεστώς ΦΠΑ από την 1/1/2006 και μετά, η αποτίμηση υπάρχει, είναι έτοιμη στο «Βιβλίο Κοστολογίου» οικοδομής, που υποχρεωτικά (με βάση τον νόμο 3427/27-12-2003) τηρούν οι επιχειρήσεις για κάθε μια οικοδομή χωριστά

Η φορολογία εισοδήματος στις οικοδομικές επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία-ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ

Για τη χρήση 2013 φορολογήθηκαν για τελευταία φορά με τεκμαρτό προσδιορισμό σύμφωνα με το άρθρο 34 του Ν.2238/94 (κέρδη 20%). Για πωλήσεις ημιτελών ιδιοκτησιών είχαν εφαρμογή οι διατάξεις, προϋπολογιστικής φορολόγησης (τεκμαρτός υπολογισμός αποτελέσματος με συντελεστή 20%). Εξακολουθούσαν δηλαδή, να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του Ν.2238/94 δηλαδή : «Όταν κατά τις διαχειριστικές περιόδους μέσα στις οποίες κτώνται έσοδα από την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών, δεν έχει ολοκληρωθεί η ανέγερση της οικοδομής, ο προσδιορισμός των φορολογητέων καθαρών κερδών των χρήσεων αυτών ενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 και στη συνέχεια, για τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών της χρήσης εντός της οποίας ολοκληρώνεται η ανέγερση της οικοδομής, εφαρμόζονται οι διατάξεις των τριών πρώτων εδαφίων της παραγράφου αυτής. Από τον αναλογούντα φόρο εισοδήματος της τελευταίας δήλωσης, εκπίπτει ο φόρος

που έχει καταβληθεί με βάση τις προηγούμενες δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος και ο οποίος προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 2 (20%).»

Για τη χρήση 2014

α) Οικοδομικές επιχειρήσεις με οικοδομική άδεια πριν την 1/1/2006 θα συνεχίσουν να υπολογίζουν τα κέρδη τους τεκμαρτά με συντελεστή καθαρού κέρδους 20% επί των ακαθαρίστων εσόδων.

β) Οικοδομικές επιχειρήσεις με οικοδομική άδεια μετά την 1/1/2006 με ΦΠΑ), τα κέρδη τους θα προκύψουν με λογιστικό προσδιορισμό και στην περίπτωση αυτή θα ισχύει ο προαναφερθείς περιορισμός πώλησης των ημιτελών ιδιοκτησιών. ΠΡΟΣΟΧΗ : Για να εξαχθεί το λογιστικό αποτέλεσμα για τη χρήση 2014 στις οικοδομικές επιχειρήσεις με απλογραφικά βιβλία, πρέπει να υπάρξει απογραφή έναρξης της χρήσης αυτής (01/01/2014).

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Δεδομένα - Εξέλιξη του κόστους κατασκευής διαχρονικά

- Άδεια οικοδομής 26/11/2011
- την 31/10//2014 έχει ολοκληρωθεί η οικοδομή
- τέσσερα διαμερίσματα
- την 10/11/2014 πουλήθηκε ένα διαμέρισμα
- που έχει 300%ο στο οικόπεδο
- κόστος οικοδομής το 2011 40.000€
- κόστος οικοδομής το 2012 100.000€
- κόστος οικοδομής το 2013 160.000€

ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ ΜΕΧΡΙ 31/12/2013 300.000€

- ΣΥΝ κόστος οικοδομής το 2014 70.000€

Σύνολο-τελικό κόστος οικοδομής **370.000€**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Το κόστος κατασκευής της =====

οικοδομής είναι εκείνο που αναγράφεται και υπάρχει στο βιβλίο κοστολόγιο της επιχείρησης

ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΟΣ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ

370.000 X300/1000 =	111.000€
ΜΕΙΟΝ :	
ΤΙΜΗΜΑ ΠΩΛΗΣΗΣ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ	201.000€
ΚΕΡΔΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2014	100.000€

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΕΝΑΡΞΗΣ ΚΑΙ ΛΗΞΗΣ

▪ απογραφή έναρξης της 31/12/2013	300.000€
▪ σύν κόστος 2014	70.000€
Σύνολο κόστους οικοδομής μέχρι 31/12/2014	370.000€
Κόστος πωληθέντος διαμερίσματος το 2014	-111.000€
Απογραφή λήξεως 31/12/2014	259.000€

Η φορολογία εισοδήματος στις οικοδομικές επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία

Για τη χρήση της 2013 οι οικοδομικές επιχειρήσεις που τηρούσαν διπλογραφικά βιβλία, (Α.Ε., ΕΠΕ, και εταιρείες ΟΕ, ΕΕ, κοινοπραξίες, ατομικές με τζίρο άνω του 1.500.000€) φορολογήθηκαν βάσει του λογιστικού αποτελέσματος που προέκυψε.

Για πωλήσεις ημιτελών ιδιοκτησιών εφαρμόστηκαν οι διατάξεις , προϋπολογιστικής φορολόγησης

(τεκμαρτός υπολογισμός αποτελέσματος με συντελεστή 20%). Εξακολούθησαν δηλαδή, να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του Ν.2238/94 δηλαδή : «Όταν κατά τις διαχειριστικές περιόδους μέσα στις οποίες κτώνται έσοδα από την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών, δεν έχει ολοκληρωθεί η ανέγερση της οικοδομής, ο προσδιορισμός των φορολογητέων καθαρών κερδών των χρήσεων αυτών ενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 και στη συνέχεια, για τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών της χρήσης εντός της οποίας ολοκληρώνεται η ανέγερση της οικοδομής, εφαρμόζονται οι διατάξεις των τριών πρώτων εδαφίων της παραγράφου αυτής.

Από τον αναλογούντα φόρο εισοδήματος της τελευταίας δήλωσης, εκπίπτει ο φόρος που έχει καταβληθεί με βάση τις προηγούμενες δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος και ο οποίος προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 2 (20%).»

Για τη χρήση 2014: θα φορολογηθούν με βάση το λογιστικό αποτέλεσμα

Η πώληση ημιτελών θα γίνει όπως παραπάνω αναφέρεται.
Αθεώρητο το βιβλίο κοστολογίου και το στοιχείο παράδοσης κτισμάτων

3.Εισόδημα τεχνικών επιχειρήσεων ν. 2238/1004 άρθρο 34³⁸

1. Ως ακαθάριστο έσοδο των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών λαμβάνεται η αξία των αυτοτελών οικοδομών, διαμερισμάτων πολυκατοικιών, καταστημάτων, γραφείων αποθηκών και λοιπών χώρων, όπως αυτή αναγράφεται στο συμβόλαιο μεταβίβασης και η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από αυτή που προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις περί φορολογίας μεταβίβασης ακινήτων και της περ. δ της παρ. 2 του άρθρου 19 του Κώδικα ΦΠΑ (Ν 2859/2000, ΦΕΚ Α' 248) όπως αναμορφώνεται μετά τον έλεγχο της ειδικής δήλωσης ΦΠΑ για τη μεταβίβαση ακινήτου σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας κάθε φορά Απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών για τον έλεγχο της δήλωσης αυτής.

Αν όμως η αξία που προκύπτει από άλλα επίσημα ή ανεπίσημα στοιχεία είναι μεγαλύτερη από την αξία που αναφέρεται παραπάνω, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται η μεγαλύτερη αυτή αξία.

Χρόνος απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου, ο οποίος λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους αυτού, θεωρείται η ημέρα σύνταξης του οριστικού συμβολαίου. Στην περίπτωση όμως που έχει συνταχθεί συμβολαιογραφικό προσύμφωνο και το οριστικό συμβόλαιο δεν έχει συνταχθεί μέσα σε διάστημα δύο (2) ετών από την ημέρα σύνταξης του συμβολαιογραφικού προσυμφώνου, ως χρόνος απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου θεωρείται η ημέρα κατά την οποία συμπληρώνονται δύο (2) έτη από την ημέρα σύνταξης του συμβολαιογραφικού προσυμφώνου. Ειδικά, όταν το προσύμφωνο υπογράφεται με τον όρο της αυτοσύμβασης, που προβλέπεται από το άρθρο 235 του Αστικού Κώδικα και εφόσον καταβάλλεται ολόκληρο το τίμημα και παραδίδεται η νομή του ακινήτου, χρόνος

³⁸ <http://epixeirisi.gr>

απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου θεωρείται η ημέρα υπογραφής του προσύμφωνου αυτού.

Ως πωλήσεις θεωρούνται και αυτές που έγιναν απευθείας από τον οικοπεδούχο για λογαριασμό του εργολήπτη.

Η αντικειμενική ή η πραγματική αξία, κατά περίπτωση, των αυτοτελών οικοδομών, διαμερισμάτων, καταστημάτων, γραφείων, αποθηκών και λοιπών χώρων που περιέρχονται κατά το χρόνο της διάλυσης στα μέλη των υπόχρεων, που αναφέρονται στην παρ. 4 του άρθρου 2, θεωρείται ως ακαθάριστο έσοδο των υπόχρεων αυτών κατά το χρόνο της διάλυσης τους. Το καθαρό κέρδος που προκύπτει με βάση τα έσοδα αυτά φορολογείται στο όνομα των υπόχρεων, που αναφέρονται στην παρ. 4 του άρθρου 2, με το συντελεστή που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 10 κατά το έτος που διαλύεται η εταιρεία, κοινωνία ή κοινοπραξία.

2. Τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών εξευρίσκονται με τη χρήση συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%) στα ακαθάριστα έσοδά τους [266].

Όταν δεν επιδεικνύονται στον έλεγχο ή δεν τηρούνται βιβλία και στοιχεία ή τηρούνται βιβλία κατώτερης κατηγορίας του ΚΒΣ ή τηρούνται ανεπαρκή ή ανακριβή βιβλία, εφαρμόζονται οι διατάξεις της περ. γ' της παρ. 2 του άρθρου 30 και ο συντελεστής καθαρού κέρδους του πρώτου εδαφίου διπλασιάζεται.

Επίσης, σε περίπτωση εξωλογιστικού προσδιορισμού των καθαρών κερδών, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των τριών τελευταίων εδαφίων της παρ. 2 του άρθρου 32.

Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής δεν εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων με λυόμενα ή προκατασκευασμένα στοιχεία.

3. Προκειμένου για τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών ατομικών επιχειρήσεων και προσώπων της παρ. 4 του άρθρου 2 στα οποία δεν συμμετέχει νομικό πρόσωπο της παρ. 1 του άρθρου 101 και τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας του ΚΒΣ, όταν τα καθαρά κέρδη τα οποία προκύπτουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 είναι μεγαλύτερα των τεκμαρτών, που προκύπτουν σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2, ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) της διαφοράς προστίθεται στα τεκμαρτά καθαρά κέρδη και το απομένον υπόλοιπο αυτής μεταφέρεται και εμφανίζεται στο λογαριασμό «Αφορολόγητα κέρδη οικοδομικών επιχειρήσεων». Κατά τη διανομή ή κεφαλαιοποίηση του αποθεματικού αυτού εφαρμόζονται ανάλογα

οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 106. Ειδικά, για ατομική επιχείρηση, το αφορολόγητο αποθεματικό που αναλαμβάνεται ή κεφαλαιοποιείται προστίθεται στα λοιπά εισοδήματα του φυσικού προσώπου του οικείου οικονομικού έτους και φορολογείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 9. Τυχόν επιπλέον κέρδη που προσδιορίζονται από το φορολογικό έλεγχο προστίθενται στα δηλωθέντα κέρδη και φορολογούνται στο σύνολο τους με τους ισχύοντες συντελεστές φορολογίας φυσικών ή νομικών προσώπων.

Όταν κατά τις διαχειριστικές περιόδους μέσα στις οποίες κτώνται έσοδα από την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών, δεν έχει ολοκληρωθεί η ανέγερση της οικοδομής, ο προσδιορισμός των φορολογητέων καθαρών κερδών των χρήσεων αυτών ενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 και στη συνέχεια, για τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών της χρήσης εντός της οποίας ολοκληρώνεται η ανέγερση της οικοδομής, εφαρμόζονται οι διατάξεις των τριών πρώτων εδαφίων της παραγράφου αυτής. Από τον αναλογούντα φόρο εισοδήματος της τελευταίας δήλωσης, εκπίπτει ο φόρος που έχει καταβληθεί με βάση τις προηγούμενες δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος και ο οποίος προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 2.

4. Τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων, των εργολάβων και υπεργολάβων που ασχολούνται με την εργοληπτική κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, γενικώς, καθώς και των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, εξευρίσκονται ως εξής:

α) Για τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εργολαβική κατασκευή τεχνικών έργων ή την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων του Δημοσίου, δήμων και κοινοτήτων, δημόσιων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, οργανισμών ή επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, καθώς και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, γενικώς, ως ακαθάριστα έσοδα λαμβάνονται τα εργολαβικά ανταλλάγματα που πιστοποιούνται με τους οικείους λογαριασμούς κατά τη διάρκεια της χρήσης, τα οποία μειώνονται με τα ποσά των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης που αντιστοιχούν σε αυτά και τα οποία θεωρούνται έσοδα της χρήσης μέσα στην οποία αποδίδονται.

β) Για επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εργολαβική κατασκευή ιδιωτικών τεχνικών έργων ή οικοδομών ή την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών

εγκαταστάσεων σε ιδιώτες, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται η αξία του έργου που εκτελέστηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης.

γ) Για την εκτέλεση έργου χωρίς τη χρησιμοποίηση ίδιων υλικών, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται η αξία του έργου που έχει εκτελεστεί κατά τη διάρκεια της χρήσης χωρίς να υπολογιστεί η αξία των υλικών.

5. Τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων, που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, προσδιορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31, εφόσον τηρούνται επαρκή και ακριβή βιβλία και στοιχεία δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ. Σε περίπτωση εξωλογιστικού προσδιορισμού των καθαρών κερδών ισχύουν οι πιο κάτω συντελεστές καθαρού κέρδους, οι οποίοι εφαρμόζονται στα αντίστοιχα, κατά περίπτωση, ακαθάριστα έσοδα:

α) Για τα δημόσια τεχνικά έργα των περ. α□ και γ□ της προηγούμενης παραγράφου, δέκα τοις εκατό (10%) στα ακαθάριστα έσοδα που ορίζονται στην παράγραφο αυτή.

β) Για τα ιδιωτικά τεχνικά έργα της περ. β□ της προηγούμενης παραγράφου, δώδεκα τοις εκατό (12%) στα ακαθάριστα έσοδα που προσδιορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30.

γ) Για τα ιδιωτικά έργα της περ. γ□ της προηγούμενης παραγράφου, είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) στα ακαθάριστα έσοδα που προσδιορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30.

Σε περίπτωση μη επίδειξης στον έλεγχο ή μη τήρησης βιβλίων και στοιχείων ή τήρησης βιβλίων κατώτερης κατηγορίας του ΚΒΣ ή ανακρίβειας των τηρούμενων βιβλίων, οι πιο πάνω συντελεστές καθαρού κέρδους διπλασιάζονται, ενώ σε περίπτωση ανεπάρκειας των βιβλίων προσ αυξάνονται κατά ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%).

Επίσης, όταν τα βιβλία κρίνονται ανεπαρκή ή ανακριβή, εφαρμόζονται οι διατάξεις των τριών τελευταίων εδαφίων της παρ. 2 του άρθρου 32.

Όπως το άρθρο 34 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 12 παρ. 1 του Ν 3522/2006 (ΦΕΚ Α' 276/22.12.2006). Με τις παρ. 2 και 3 του ίδιου άρθρου και νόμου ορίζεται ότι: «2. Οι διατάξεις των παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 34 του ΚΦΕ εφαρμόζονται για ακίνητα των οποίων η άδεια κατασκευής εκδίδεται από 1ης Ιανουαρίου 2007 και μετά και των παρ. 4 και 5 για δημόσια ή ιδιωτικά τεχνικά έργα που αναλαμβάνονται από την ίδια ημερομηνία και μετά. 3. Οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 34, καθώς και της περ. γ□ της παρ. 2 του άρθρου 30 του ΚΦΕ, εφαρμόζονται και για τα νομικά

πρόσωπα της παρ. 1 του άρθρου 101 και της παρ. 4 του άρθρου 2 στα οποία συμμετέχει ένα ή περισσότερα νομικά πρόσωπα της παρ. 1 του άρθρου 101, όταν δεν τηρούνται βιβλία του ΚΒΣ ή τηρούνται βιβλία κατώτερης της Γ^α κατηγορίας ή τηρούνται ανεπαρκή ή ανακριβή βιβλία, καθώς και στην περίπτωση που δεν επιδεικνύονται στο φορολογικό έλεγχο βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ. Επίσης, σε περίπτωση εξωλογιστικού προσδιορισμού των καθαρών κερδών, εφαρμόζονται οι διατάξεις των τριών τελευταίων εδαφίων της παρ. 2 του άρθρου 32». Το αντικατασταθέν άρθρο όριζε: «1. Ως ακαθάριστο έσοδο των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών λαμβάνεται η αξία των αυτοτελών οικοδομών, διαμερισμάτων πολυκατοικιών, καταστημάτων, γραφείων, αποθηκών και λοιπών χώρων, όπως αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41 του Ν 1249/1982. Αν όμως το τίμημα που καθορίζεται στα οικεία πωλητήρια συμβόλαια ή το πραγματικό τίμημα το οποίο προκύπτει από άλλα επίσημα ή ανεπίσημα στοιχεία είναι μεγαλύτερο από την πιο πάνω αξία, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται το μεγαλύτερο τίμημα. Ειδικά, για τις περιοχές που δεν ισχύει το αντικειμενικό σύστημα προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων, ως ακαθάριστα έσοδα λαμβάνονται: α) Το τίμημα από τις πωλήσεις των πιο πάνω ακινήτων που καθορίζεται στα οικεία πωλητήρια συμβόλαια. β) Η διαφορά μεταξύ του τιμήματος ή της αξίας, κατά περίπτωση, που φορολογήθηκε και της πραγματικής αξίας του ακινήτου, η οποία εξευρίσκεται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων. Χρόνος απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου, ο οποίος λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους αυτού, θεωρείται η ημέρα σύνταξης του οριστικού συμβολαίου. Στην περίπτωση όμως που έχει συνταχθεί συμβολαιογραφικό προσύμφωνο και το οριστικό συμβόλαιο δεν έχει συνταχθεί μέσα σε διάστημα δύο (2) ετών από την ημέρα σύνταξης του συμβολαιογραφικού προσυμφώνου, ως χρόνος απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου θεωρείται η ημέρα κατά την οποία συμπληρώνονται δύο (2) έτη από την ημέρα σύνταξης του συμβολαιογραφικού προσυμφώνου. Χρόνος απόκτησης του ακαθάριστου εσόδου, σε προσύμφωνα, τα οποία έχουν συνταχθεί και παρήλθε διετία χωρίς να έχει συνταχθεί το οριστικό συμβόλαιο, θεωρείται το οικονομικό έτος 1991. Ως πωλήσεις θεωρούνται και αυτές που έγιναν απευθείας από τον οικοπεδούχο για λογαριασμό του εργολήπτη. Η αντικειμενική ή η πραγματική αξία, κατά περίπτωση, των αυτοτελών οικοδομών, διαμερισμάτων, καταστημάτων, γραφείων, αποθηκών και λοιπών χώρων που

περιέρχονται κατά το χρόνο της διάλυσης στα μέλη των υποχρεών, που αναφέρονται στην παρ. 4 του άρθρου 2, θεωρείται ως ακαθάριστο έσοδο των υποχρεών αυτών κατά το χρόνο της διάλυσής τους. Το καθαρό κέρδος που προκύπτει με βάση τα έσοδα αυτά φορολογείται στο όνομα των υποχρεών, που αναφέρονται στην παρ. 4 του άρθρου 2, με το συντελεστή που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 10 κατά το έτος που διαλύεται η εταιρεία, κοινωνία ή κοινοπραξία. 2. Τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων που ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο εξευρίσκονται με τη χρήση συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%) στα ακαθάριστα έσοδά τους. Σε περίπτωση που η επιχείρηση δεν τηρεί τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται από τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων ή τηρεί βιβλία κατώτερης κατηγορίας από αυτά που ορίζονται από τον ίδιο Κώδικα, ο πιο πάνω συντελεστής προσαυξάνεται κατά εκατό τοις εκατό (100%). Επίσης, αν οι δαπάνες κατασκευής, που εμφανίζονται στα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης ότι πραγματοποιήθηκαν για τις ανεγειρόμενες οικοδομές, βρίσκονται σε προφανή δυσαναλογία σε σχέση με το πραγματικό κόστος κατασκευής, ο προϊστάμενος της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας δικαιούται να προσαυξήσει τον πιο πάνω συντελεστή καθαρού κέρδους μέχρι, εξήντα τοις εκατό (60%). Δεν θεωρείται ότι υπάρχει προφανής δυσαναλογία, όταν η διαφορά μεταξύ των δαπανών κατασκευής, που πραγματοποιήθηκαν και του πραγματικού κόστους κατασκευής είναι μέχρι είκοσι τοις εκατό (20%) του πραγματικού κόστους κατασκευής. 3. Τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων, των εργολάβων και υπεργολάβων που ασχολούνται με την εργοληπτική κατασκευή δημόσιων ή ιδιωτικών τεχνικών έργων, γενικώς, καθώς και των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, εξευρίσκονται ως εξής: α) Για επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εργολαβική κατασκευή τεχνικών έργων ή την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων του Δημοσίου, δήμων και κοινοτήτων, δημόσιων επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, οργανισμών ή επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας καθώς και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, γενικώς, ως ακαθάριστα έσοδα λαμβάνονται τα εργολαβικά ανταλλάγματα που πιστοποιούνται με τους οικείους λογαριασμούς κατά τη διάρκεια της χρήσης, τα οποία μειώνονται με τα ποσά των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης που αντιστοιχούν σε αυτά και τα οποία θεωρούνται έσοδα της χρήσης μέσα στην οποία αποδίδονται. Επί εισφοράς αναληφθέντος όλου ή μέρους του έργου σε εταιρία οποιασδήποτε μορφής ή κοινοπραξία που έχει την έδρα της στην ημεδαπή ή

αλλοδαπή, στην οποία μετέχει και ο εισφέρων ανάδοχος ή απευθείας συμβασιούχος, τα κατά τις διατάξεις της παρούσας περίπτωσης λαμβανόμενα ως ακαθάριστα έσοδα θεωρούνται κτώμενα από την εταιρία ή κοινοπραξία και η εισφορά αυτή δεν θεωρείται υπεργολαβία. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και σε περίπτωση που τμήμα του έργου ή εργασίας εκτελείται από κοινοπραξία ή εταιρία, στην οποία συμμετέχουν μόνο μέλη της αρχικής αναδόχου κοινοπραξίας ή εταιρίας. Επίσης, εφαρμόζεται και στην περίπτωση που τμήμα του έργου ή εργασίας εκτελείται από εταιρία μέλος της αρχικής αναδόχου κοινοπραξίας ή από κοινοπραξία επιχειρήσεων μέλους της αρχικής αναδόχου κοινοπραξίας. β) Για επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εργολαβική κατασκευή ιδιωτικών τεχνικών έργων ή οικοδομών ή την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων σε ιδιώτες, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται η αξία του έργου που εκτελέστηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης. γ) Για την εκτέλεση έργου χωρίς τη χρησιμοποίηση ίδιων υλικών, ως ακαθάριστο έσοδο λαμβάνεται η αξία του έργου που έχει εκτελεστεί κατά τη διάρκεια της χρήσης χωρίς να υπολογιστεί η αξία των υλικών. 4. Τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων, που ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, εξευρίσκονται με τη χρήση συντελεστή στα ακαθάριστα έσοδά τους, ως εξής: α) Δέκα τοις εκατό (10%) για τα δημόσια τεχνικά έργα των περ. α' και γ' της προηγούμενης παραγράφου. β) Δώδεκα τοις εκατό (12%) για τα έργα της περ. β' της προηγούμενης παραγράφου. γ) Είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) για τα ιδιωτικά έργα της περ. γ' της προηγούμενης παραγράφου. Σε περίπτωση που η επιχείρηση δεν τηρεί τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται από τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων ή τηρεί βιβλία κατώτερης κατηγορίας από αυτά που ορίζονται από τον ίδιο Κώδικα, οι συντελεστές καθαρού κέρδους που προβλέπονται στις πιο πάνω α', β' και γ' περιπτώσεις προσαυξάνονται κατά εκατό τοις εκατό (100%). Επίσης, αν οι δαπάνες κατασκευής που εμφανίζονται στα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης ότι πραγματοποιήθηκαν για την κατασκευή των τεχνικών έργων ή των οικοδομών βρίσκονται σε προφανή δυσαναλογία σε σχέση με το πραγματικό κόστος κατασκευής, ο προϊστάμενος της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας δικαιούται να προσαυξήσει τους συντελεστές καθαρού κέρδους που προβλέπονται στις πιο πάνω α', β' και γ' περιπτώσεις μέχρι εξήντα τοις εκατό (60%). Δεν θεωρείται ότι υπάρχει προφανής δυσαναλογία, όταν η διαφορά μεταξύ των δαπανών κατασκευής που πραγματοποιήθηκαν και του πραγματικού κόστους κατασκευής είναι μέχρι είκοσι τοις εκατό (20%) του πραγματικού κόστους κατασκευής. 5. Για τον προσδιορισμό

των φορολογητέων καθαρών κερδών των νομικών προσώπων της παρ. 4 του άρθρου 2 και των ατομικών επιχειρήσεων, που τηρούν βιβλία και στοιχεία τρίτης κατηγορίας του ΚΒΣ, σε περίπτωση που τα δηλούμενα ή κατ' έλεγχο προσδιοριζόμενα κέρδη, τα οποία προέρχονται από εργασίες που αναφέρονται στις διατάξεις του άρθρου αυτού, είναι μεγαλύτερα των τεκμαρτών προσδιοριζόμενων καθαρών κερδών, για τον υπολογισμό των φορολογητέων κερδών των υπόχρεων, προστίθεται στα τεκμαρτά κέρδη και το σαράντα τοις εκατό (40%) του ποσού της ως άνω διαφοράς καθαρών κερδών. Το υπόλοιπο κερδών που απομένει και δεν φορολογήθηκε μεταφέρεται και εμφανίζεται στα βιβλία στο λογαριασμό «Αφορολόγητα κέρδη τεχνικών και οικοδομικών επιχειρήσεων». Κατά τη διανομή ή κεφαλαιοποίηση του αποθεματικού αυτού εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 106, ενώ προκειμένου για ατομική επιχείρηση το αναλαμβανόμενο ή κεφαλαιοποιούμενο αφορολόγητο αποθεματικό προστίθεται στα λοιπά εισοδήματα του φυσικού προσώπου του οικείου οικονομικού έτους και φορολογείται με βάση την κλίμακα του άρθρου 9. 6. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται στα νομικά πρόσωπα της παρ. 4 του άρθρου 2 των οποίων μέλη είναι αποκλειστικά ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και εταιρίες περιορισμένης ευθύνης. Σε περίπτωση όμως κατά την οποία, εκτός από ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και εταιρίες περιορισμένης ευθύνης συμμετέχουν και άλλα νομικά πρόσωπα της παρ. 1 του άρθρου 101 και της παρ. 4 του άρθρου 2 ή ατομικές επιχειρήσεις, οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται μόνο για το τμήμα των κερδών που υπερβαίνουν τα προσδιοριζόμενα τεκμαρτά και κατά το μέρος που αντιστοιχεί στα ποσοστά συμμετοχής των νομικών αυτών προσώπων ή των ατομικών επιχειρήσεων, με εξαίρεση τις συμμετέχουσες ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και εταιρίες περιορισμένης ευθύνης. 7. Οι διατάξεις των παρ. 3 και 4 δεν εφαρμόζονται σε επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εκτέλεση μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων και τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, εφόσον υποβάλλουν στον αρμόδιο προϊστάμενο της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας για το σκοπό αυτόν ανέκκλητη δήλωση μέσα σε ένα (1) μήνα από την έναρξη της λειτουργίας τους. 8. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις που είναι ανάδοχοι προγραμμάτων ενεργού πολεοδομίας και η έναρξη της διαδικασίας κατάρτισης των προγραμμάτων έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ 1003/1971 (ΦΕΚ Α' 198) ή του Ν 947/1979 (ΦΕΚ Α' 169) ή του Ν 1337/1983

(ΦΕΚ Α' 33), καθώς και για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομίας και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ) που αφορούν πωλήσεις οικοδομών τις οποίες ανεγείρει για «Ομογενειακά Χωριά». Προηγουμένως, το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 είχε αντικατασταθεί από το άρθρο 26 παρ. 2 του Ν 3156/2003 (ΦΕΚ Α' 157/25.6.2003), ισχύς για οικοδομές των οποίων η έναρξη ανέγερσης πραγματοποιήθηκε από 1.1.2002, σύμφωνα με την ίδια παράγραφο του ίδιου άρθρου και νόμου. Επίσης, το τελευταίο εδάφιο της περ. α' της παρ. 3 είχε προστεθεί με το άρθρο 4 παρ. 7 του Ν 2390/1996 (ΦΕΚ Α' 54/21.3.1996), ισχύς για εισοδήματα που αποκτώνται από 1.1.1995 και μετά, σύμφωνα με το άρθρο 10 περ. α' του ίδιου νόμου. Ακόμη, οι παρ. 5 και 6 είχαν προστεθεί, με αναρίθμηση των λοιπών παραγράφων, με το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν 2579/1998 (ΦΕΚ Α' 31/17.2.1998), ισχύς για κέρδη από ισολογισμούς που κλείνουν οι επιχειρήσεις με 31.12.1997 συμπεριλαμβανομένης και μετά, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 του ίδιου νόμου. Τέλος, η πρώην παρ. 6 και έπειτα παρ. 8 είχε αντικατασταθεί από το άρθρο 7 παρ. 3 του Ν 2579/1998 (ΦΕΚ Α' 31/17.2.1998), ισχύς από 17.2.1998 και μετά, σύμφωνα με το άρθρο 32 περ. στ' του ίδιου νόμου.

Όπως το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 34 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 6 παρ. 2 του Ν 3842/2010 (ΦΕΚ Α' 58/23.4.2010), ισχύς από 1.1.2010 για τα εισοδήματα που αποκτώνται και τις δαπάνες που πραγματοποιούνται, κατά περίπτωση, από την ημερομηνία αυτή και μετά, σύμφωνα με το άρθρο 92 παρ. 1α του ίδιου νόμου. Το αντικατασταθέν εδάφιο όριζε: «Τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών εξευρίσκονται με τη χρήση συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%) στα ακαθάριστα έσοδα τους.»

4. Προσδιορισμός ελάχιστου κόστους κατασκευής οικοδομών ν.2238/1994 άρθρο 35³⁹

1. Για τις οικοδομές που ανεγείρονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα με εξαίρεση τις οικοδομές που κατασκευάζονται από πρόσωπα της παραγράφου 1 του άρθρου 34 και οι οποίες υπάγονται στο φόρο προστιθέμενης αξίας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Κώδικα Φ.Π.Α., που έχει κυρωθεί με το ν. 2859/2000 (ΦΕΚ 248 Α'), καθιερώνεται σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού του ελάχιστου συνολικού κόστους κατασκευής της οικοδομής και των ελάχιστων ποσοστών συμμετοχής των

³⁹ <http://www.taxheaven.gr>

επί μέρους εργασιών στο συνολικό κόστος αυτής. Ως «κόστος» λαμβάνεται το καθαρό κατασκευαστικό κόστος, το οποίο περιλαμβάνει την αξία αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών, με το φόρο προστιθέμενης αξίας που αναλογεί στην αξία αυτών. Οι ασφαλιστικές εισφορές δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του πιο πάνω κόστους. Εξαιρετικά, επί μέρους εργασίες που γίνονται χωρίς την ανάθεσή τους σε εργολάβο ή υπεργολάβο, αλλά με τη χρησιμοποίηση ημερομισθίων τεχνιτών και εργατών, ποσοστό μέχρι το είκοσι τοις εκατό (20%) του ελάχιστου συνολικού κόστους, μπορεί να καλύπτεται από τις αμοιβές των προσώπων αυτών.

2. Για τον προσδιορισμό του ελάχιστου κόστους των οικοδομών και των ποσοστών συμμετοχής των επί μέρους εργασιών λαμβάνονται υπόψη:

- α) οι τιμές εκκίνησης κόστους κατά τετραγωνικό μέτρο, οι οποίες αναπροσαρμόζονται με βάση τη μεταβολή του δείκτη κόστους κατασκευής κτιρίων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος,
- β) οι συντελεστές αναγωγής των βοηθητικών χώρων των διαφόρων κατηγοριών οικοδομών σε κύριους χώρους αυτών,
- γ) οι συντελεστές αυξομείωσης των τιμών εκκίνησης, για τον προσδιορισμό του συνολικού κόστους, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κτιρίου, όπως μέγεθος, ποιότητα, αριθμός όψεων και
- δ) οι πίνακες των ελάχιστων ποσοστών συμμετοχής των επί μέρους εργασιών στο συνολικό κόστος. Σε επί μέρους εργασίες ή σε κτίρια με ιδιαιτερότητες, όπου δεν ορίζονται ελάχιστα ποσοστά συμμετοχής, αυτά καθορίζονται από το μηχανικό μελετητή της οικοδομής πριν από την έκδοση της οικοδομικής άδειας. Μετά το πέρας των εργασιών, τα πρόσωπα της παραγράφου 1 υποχρεούνται να υποβάλλουν στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. τελικό πίνακα με τα τελικά ποσά κόστους των επί μέρους εργασιών, τα πλήρη στοιχεία των εργολάβων, υπεργολάβων και προμηθευτών, το συνολικό αριθμό των εκδοθέντων στοιχείων και τη συνολική αξία τους.

Εάν κατά την εκτέλεση των εργασιών υπάρξουν μεταβολές στα ποσοστά συμμετοχής του αρχικού πίνακα, ο υπόχρεος συμπληρώνει στον τελικό πίνακα τα αναθεωρημένα ποσοστά συμμετοχής με αιτιολόγηση των μεταβολών αυτών. Η προσκόμιση βεβαίωσης της αρμόδιας για τη φορολογία εισοδήματος δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας του ιδιοκτήτη ή της επιχείρησης κατασκευής και πώλησης οικοδομών, για τις οικοδομές που δεν υπάγονται σε φόρο προστιθέμενης αξίας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Κώδικα Φ.Π.Α., από την οποία προκύπτει η υποβολή των πινάκων που προβλέπονται από την παράγραφο αυτή, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την τελική ηλεκτροδότηση της οικοδομής.

3. Στην περίπτωση που υποβάλλεται τελικός πίνακα ο οποίος περιέχει ανακριβή στοιχεία ως προς τα μεγέθη του έργου, τα στοιχεία των εργολάβων, υπεργολάβων και προμηθευτών, καθώς και ως προς την αξία των δηλωθέντων φορολογικών στοιχείων, επιβάλλεται σε βάρος του υπόχρεου πρόστιμο ίσο με το πενήντα τοις εκατό (50%)

της διαφοράς φόρου προστιθέμενης αξίας που προκύπτει από την ανακρίβεια. Ειδικώς για ανακρίβεια που αναφέρεται στα στοιχεία των εργολάβων, υπεργολάβων και προμηθευτών, από την οποία δεν προκύπτει διαφορά φόρου, επιβάλλεται πρόστιμο μέχρι τριακόσια (300) Ευρώ. Για τη διαδικασία επιβολής, βεβαίωσης και είσπραξης του προστίμου αυτού, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις αυτού του νόμου.

4. Τα οριζόμενα από τις διατάξεις της παραγράφου 2 στοιχεία, για τον προσδιορισμό του ελάχιστου κόστους, καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και του κατά περίπτωση καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού, μετά από εισήγηση της επιτροπής που θα αποτελείται από: τρεις (3) οικονομικούς υπαλλήλους, τον προϊστάμενο του τμήματος αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων της Διεύθυνσης Φορολογίας Κεφαλαίου του Υπουργείου Οικονομικών, ένα (1) μηχανικό, μόνιμο υπάλληλο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, έναν (1) εκπρόσωπο του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας, έναν (1) εκπρόσωπο της Ελληνικής Ομοσπονδίας Κατασκευαστών και Οικοδομικών Επιχειρήσεων (Ε.Ο.Κ.Ο.Ε.) και μέχρι δύο (2) ακόμη πρόσωπα που διαθέτουν ειδικές γνώσεις ή ιδιάζουσα εμπειρία.

5. Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται:

- α) Οι λεπτομέρειες και η διαδικασία εφαρμογής των διατάξεων αυτού του άρθρου.
- β) Η συγκρότηση της επιτροπής που προβλέπουν οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και κάθε αναγκαία δαπάνη για την εφαρμογή των διατάξεων αυτού του άρθρου.
- γ) Ο τύπος, το περιεχόμενο, η διαδικασία και ο χρόνος υποβολής των δηλώσεων, που απαιτούνται για την εφαρμογή των διατάξεων αυτού του άρθρου.
- δ) Οι υποχρεώσεις των προσώπων της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου.

6. Για υποθέσεις που εμπίπτουν στις διατάξεις αυτού του άρθρου, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 8 του ν. 1882/1990 (ΦΕΚ 43 Α').

5. Προσδιορισμός ακαθάριστων εσόδων των εργολάβων, υπεργολάβων και γενικά επιτηδευματιών, που εκτελούν οποιαδήποτε επί μέρους εργασία σε ανεγειρόμενες οικοδομές ν.2238/1994 άρθρο 36⁴⁰

1. Τα ακαθάριστα έσοδα που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του εισοδήματος των εργολάβων, υπεργολάβων και γενικά επιτηδευματιών που ανεγείρουν οικοδομές ή εκτελούν οποιαδήποτε επί μέρους εργασία σε ανεγειρόμενη οικοδομή των προσώπων της παραγράφου 1 του άρθρου 35, δεν μπορεί να είναι κατώτερα από εκείνα που προκύπτουν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού. Τυχόν προκύπτοντα επιπλέον ακαθάριστα έσοδα, με βάση τις διατάξεις του παρόντος, θεωρούνται ως ακαθάριστα έσοδα της χρήσης μέσα στην οποία υποβλήθηκε ο τελικός πίνακας της παραγράφου 2 του άρθρου 35.

⁴⁰ <http://www.taxheaven.gr>

2. Στην περίπτωση κατά την οποία το συνολικό κόστος, όπως προσδιορίζεται στον τελικό πίνακα, είναι κατώτερο του ελάχιστου συνολικού κατασκευαστικού κόστους, όπως προκύπτει κατ' εφαρμογή του άρθρου 35, οι υπόχρεοι καταβάλλουν αυτοτελές πρόστιμο ισόποσο με τη διαπιστούμενη διαφορά του φόρου προστιθέμενης αξίας.

3.Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται:

- α) Οι λεπτομέρειες και η διαδικασία εφαρμογής των διατάξεων αυτού του άρθρου.
- β) Ο τύπος, το περιεχόμενο, η διαδικασία και ο χρόνος υποβολής των δηλώσεων που απαιτούνται για την υλοποίηση της εφαρμογής των διατάξεων αυτού του άρθρου.
- γ) Οι υποχρεώσεις των προσώπων των παραγράφων 1, 2 και 3 αυτού του άρθρου.

4.Για υποθέσεις που εμπίπτουν στις διατάξεις του παρόντος δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 2065/1992 (ΦΕΚ 113 Α').

6. Ερωτηματολόγιο

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Εμπιστευτικό Ερωτηματολόγιο Έρευνας στα Πλαίσια Εκπόνησης της Διπλωματικής Εργασίας με θέμα:

«Η συμβολή του Εσωτερικού Ελέγχου στη Διοίκηση των επιχειρήσεων: Η περίπτωση δύο κατασκευαστικών εταιρειών»

Αξιότιμοι/ες Κύριοι/ Κυρίες,

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποστέλλεται στο πλαίσιο Διπλωματικής Εργασίας που εκπονείται στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Ελπίζουμε ότι θα βρείτε το ερωτηματολόγιο ενδιαφέρον. Η συμπλήρωση όλων των ερωτημάτων δεν είναι απαραίτητη, ωστόσο καθίσταται απαραίτητη για την επιτυχία της έρευνας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας. Τα αποτελέσματα δεν θα παρουσιαστούν ξεχωριστά ανά επιχείρηση, αλλά συνολικά τηρώντας πάντα την αρχή της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών.

Εσωτερικό Έλεγχο (Internal Audit) ορίζουμε την διαδικασία με προσανατολισμό την διαχείριση του τρόπου λειτουργίας της οικονομικής μονάδας και εκτελεί μια σειρά από συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες διασφάλισης της ποιότητας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Βοηθάει έναν οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του προσφέροντας μια συστηματική και πειθαρχημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης των κινδύνων, του ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης.

Επιβλέπων: κ. Ιωάννης Φίλος – Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου.

Για οποιαδήποτε ερώτηση ή διευκρίνιση παρακαλώ επικοινωνήστε με την Μπαγουρδή Ιωάννα

E-mail: ioannab87@yahoo.gr

Τηλ. επικοινωνίας: 6982 525353

Θα σας ήμουν ευγνώμων αν διαθέτατε μερικά λεπτά για τη συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου.

Τέλος, θα σας παρακαλούσα να μου αποστείλετε το ερωτηματολόγιο σας έως την 31/5/2015 συμπληρωμένο προκειμένου να αξιολογηθούν και να ερμηνευτούν τα αποτελέσματα.

Αναμένοντας, την ανταπόκρισή σας στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου,

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Μπαγουρδή Ιωάννα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του Τμήματος

Δημόσιας Διοίκησης « Φορολογία & Ελεγκτική »

Οδηγίες συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Προκειμένου το παρόν ερωτηματολόγιο να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της έρευνας καθώς επίσης και να είναι σύντομο και ενδιαφέρον στον ερωτώμενο, επιλέχθηκε οι περισσότερες εκ των ερωτήσεων να μπορούν να απαντηθεί με τη ένδειξη **X** σε κάθε κουτί που θεωρείτε σωστό.

Στην περίπτωση που ο ερωτώμενος δεν θεωρεί πως μπορεί να επιλέξει μία από τις επιλογές που του δίνονται, μπορεί να συμπληρώσει στο πεδίο: « Άλλο» , την απάντηση που θεωρεί σωστή.

Τέλος, υπάρχει ένας μικρός αριθμός ερωτήσεων στο οποίο καλείται ο ερωτώμενος να αναπτύξει την απάντηση του με βάση τα πιστεύω του για το ερώτημα που του τίθεται.

**Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών**

Αριθμός Ερωτηματολογίου (δε συμπληρώνεται από εσάς):	
Ημερομηνία:	
Επωνυμία επιχείρησης:	
Τμήμα Εργασίας Ερωτούμενου (π.χ. Διοίκηση , Εσωτερικός Ελεγχος)	

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. Γενικές ερωτήσεις:

- **Επιλέξτε τον αριθμό των υπαλλήλων στην οικονομική μονάδα.**

Λιγότερο από 50 υπαλλήλους	50 έως 100 υπαλλήλους	100 έως 200 υπαλλήλους	Περισσότερο από 200 υπαλλήλους

- **Επιλέξτε τον αριθμό των εσωτερικών ελεγκτών στην επιχείρηση.**

Ένας (1) Εσωτερικός Ελεγκτής	Δύο έως πέντε (2-5) Εσωτερικοί Ελεγκτές	Περισσότεροι από πέντε (5) εσωτερικοί ελεγκτές

- **Από πότε η οικονομική μονάδα διαθέτει σύστημα εσωτερικού ελέγχου;**

Από την ίδρυση της	Τον τελευταίο χρόνο	Τα τελευταία πέντε (5) έτη	Άλλο: ... (παρακαλώ συμπληρώστε)

- **Από πόσα πρόσωπα ασκείται η διοίκηση της οικονομικής μονάδας;**

Ένα (1) άτομο	Δύο έως πέντε (2-5) άτομα	Περισσότεροι από πέντε (5) άτομα

- **Πόσα πρόσωπα της διοίκησης ζουν στο εξωτερικό;**

Όλα τα άτομα της διοίκησης	Κανένα από τα άτομα της διοίκησης	Παρακαλώ αναφέρεται
		Ελλάδα:
		Εξωτερικό:

- **Υπάρχει καταστατικό το οποίο να περιλαμβάνει τη λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου;**

Ναι	Όχι

Αν ναι παρακαλώ συμπληρώστε

Ορίζει το σκοπό του τμήματος	Ορίζει τη δικαιοδοσία του τμήματος	Ορίζει τις ευθύνες του τμήματος	Είναι εγκεκριμένο από το Διοικητικό Συμβούλιο

B. Εσωτερικός έλεγχος:

- 1. Πόσο σημαντική θεωρείτε την ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου στην οικονομική μονάδα;**

Πολύ σημαντική	Σημαντική	Καθόλου Σημαντική

- 2. Θεωρείτε ότι ο εσωτερικός έλεγχος προσθέτει αξία, βελτιώνει τις λειτουργίες της επιχείρησης και κρίνεται απαραίτητος στην επίτευξη των στόχων και διαχείρισης των κινδύνων της;**

Ναι	Μερικώς	Όχι
-----	---------	-----

<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 3)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 3)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 4)</i>

3. Με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι συμβάλλει ο εσωτερικός έλεγχος στη λειτουργία της οικονομικής μονάδας;

Προτείνει λύσεις	Παίζει συμβουλευτικό ρόλο	Άλλο: ... (παρακαλώ συμπληρώστε)

4. Έχουν οριστεί με σαφήνεια από τη διοίκηση οι αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου;

Ναι	Μερικώς	Όχι
<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 5)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 5)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 6)</i>

5. Από ποίο όργανο της διοίκησης ορίζονται οι αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου;

Πρόεδρο Διοικητικού Συμβουλίου	Επιτροπή Ελέγχου	Οικονομικό Διευθυντή	Άλλο: ... (παρακαλώ συμπληρώστε)

6. Σε ποία όργανο μέσα στην οικονομική μονάδα μπορούν οι εσωτερικοί ελεγκτές να υποβάλλουν τις εκθέσεις τους;

Πρόεδρο Διοικητικού Συμβουλίου	Επιτροπή Ελέγχου	Οικονομικό Διευθυντή	Άλλο: ... (παρακαλώ συμπληρώστε)

7. Πως κρίνεται την ποιότητα (επάρκεια & αποτελεσματικότητα) του εσωτερικού ελέγχου μέσα στην οικονομική μονάδα;

Άριστη	Πολύ καλή	Μέτρια	Καθόλου καλή
<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 9)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 8)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 8)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 8)</i>

--	--	--	--

8. Ποιά από τα ακόλουθα θεωρείτε ότι χρειάζεται για να βελτιωθεί η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου:

Εμπειρία	Επιμορφωτικά σεμινάρια	Πιστοποιήσεις	Μεταπτυχιακοί τίτλοι	Άλλο: ... (παρακαλώ συμπληρώστε)

9. Πόσα χρόνια εμπειρίας έχει κατά μέσο όρο η ομάδα εσωτερικού ελέγχου;

Λιγότερο από δύο (2) έτη	Δύο έως Πέντε (2-5) έτη	Πέντε έως Δέκα (5-10) έτη	Περισσότερο από Δέκα (10) έτη

10. Υπήρξε κατά το παρελθόν, διαφωνία μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης σχετικά με την κοινοποίηση ενός θέματος που αφορούσε την οικονομική μονάδα;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω
<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 11)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 12)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 12)</i>

11. Το ανωτέρω θέμα υπήρξε η αφορμή για αντικατάσταση από τη διοίκηση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

12. Έχει πέσει στην αντίληψη σας ενδεχόμενη καταστρατήγηση των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου από μέλος ή μέλη της διοίκησης;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

13. Χαρακτηρίστε από άποψη αποτελεσματικότητας της δικλίδες ασφαλείας για τον εντοπισμό τυχόν λαθών στις οικονομικές καταστάσεις;

Πολύ καλές	Καλές	Καθόλου Καλές	Δεν υπάρχουν δικλίδες ασφαλείας

14. Συμβάλλει ο εσωτερικός έλεγχος στην εξαγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

15. Έχει υπάρξει διόρθωση σε τυχόν διαφορές που εντοπίστηκαν από τους εσωτερικούς ελεγκτές κατά τους προηγούμενους ελέγχους;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

16. Συμβουλευέται η διοίκηση τους εσωτερικούς ελεγκτές για τους τρόπους με τους οποίους θα επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

17. Υπάρχουν συγκεκριμένες φιλοσοφίες οι οποίες επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω
(μεταβείτε στην ερώτηση 18)		

18. Υπάρχουν φιλοσοφίες και πολιτικές που αφορούν:

Ηθικές Αξίες	Ανθρώπινο Δυναμικό	Κοινωνική Ευθύνη απέναντι στο Περιβάλλον	Άλλο (Παρακαλώ Συμπληρώστε)
--------------	--------------------	--	-----------------------------

--	--	--	--

Γ. Οικονομική Κρίση & Εσωτερικός Έλεγχος:

19. Ποιοι κίνδυνοι συνθέτουν το περιβάλλον της επιχείρησης;

--

20. Ποιες μεθόδους αντιμετώπισης των κινδύνων λαμβάνει η επιχείρηση;

Αποφυγή Κινδύνων	Μείωση Κινδύνων	Αντιστάθμιση Κινδύνων	Αποδοχή Κινδύνων	Άλλο (Παρακαλώ Συμπληρώστε)

21. Λαμβάνει βοήθεια η ομάδα εσωτερικού ελέγχου από εμπειρογνώμονες;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

22. Περιλαμβάνει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου κάποιο πρόσωπο από:

Τμήμα Λογιστηρίου	
Τεχνικό Τμήμα	
Οικονομική Διεύθυνση	
Άλλο:	

23. Το προσωπικό που απασχολείται στην οικονομική μονάδα, είναι επαρκές προκειμένου να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των κινδύνων που συνδέονται με την οικονομική δραστηριότητα της;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

--	--	--

24. Αντιμετωπίζει η οικονομική μονάδα προβλήματα ρευστότητας και γενικά ταμειακών ροών;

Πολλά	Αρκετά	Λίγα	Καθόλου

25. Συνέβαλλε ο εσωτερικός ο εσωτερικός έλεγχος στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης;

Ναι	Ίσως	Όχι	Δε γνωρίζω

Αν ναι παρακαλώ συμπληρώστε με ποιο τρόπο συνέβαλλε

--

26. Τα αποτελέσματα της οικονομικής μονάδας είναι ζημιογόνα την τρέχουσα χρήση ή υπήρξαν ζημιογόνα κατά τις προηγούμενες πέντε χρήσεις;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

27. Υπάρχει μείωση των πωλήσεων της οικονομικής μονάδας την τρέχουσα χρήση ή τις προηγούμενες πέντε χρήσεις;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

28. Έχει εξοικονομήσει η διοίκηση χρηματικά διαθέσιμα εξαιτίας των συμβουλών που παρέχει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου;

Πολλά	Αρκετά	Λίγα	Καθόλου

29. Έχει διαπιστωθεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές κάποιο στοιχείο απάτης από τη διοίκηση ή από το προσωπικό της οικονομικής μονάδας;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

30. Έχει ο εσωτερικός έλεγχος προλάβει περιπτώσεις απάτης;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω

31. Υπήρξε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου την τρέχουσα χρήση ή στις προηγούμενες πέντε χρήσεις;

Ναι	Όχι	Δε γνωρίζω
<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 32)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 33)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 33)</i>

32. Από την αύξηση αυτή διατέθηκαν πόροι για τον εσωτερικό έλεγχο την τρέχουσα χρήση ή στις προηγούμενες πέντε χρήσεις;

Αρκετοί	Λίγοι	Καθόλου

33. Μείωσε η οικονομική μονάδα τα κόστη της την τρέχουσα χρήση ή στις προηγούμενες πέντε χρήσεις;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 34)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 34)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 34)</i>	<i>(μεταβείτε στην ερώτηση 35)</i>

34. Θεωρείτε ότι μειώθηκαν οι σχετικοί πόροι για τον εσωτερικό έλεγχο την τελευταία πενταετία.

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
------	--------	------	---------

(μεταβείτε στην ερώτηση 35)	(μεταβείτε στην ερώτηση 35)	(μεταβείτε στην ερώτηση 35)	(μεταβείτε στην ερώτηση 36)

35. Σχετικά με άλλα εταιρικά κόστη θεωρείτε ότι μειώθηκαν οι σχετικοί πόροι για τον εσωτερικό έλεγχο:

Ισόποσα	
Περισσότερο	
Λιγότερο	
Άλλο:	

36. Χρησιμοποιεί η διοίκηση τους διαθέσιμους πόρους για εσωτερικό έλεγχο στο να επιτύχει βραχυπρόθεσμους στόχους ή να επιχορηγήσει ειδικά έργα;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου

37. Στην περίοδο οικονομικής ύφεσης που διανύουμε, θεωρείτε ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων της επιχείρησης;

Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
(μεταβείτε στην ερώτηση 38)	(μεταβείτε στην ερώτηση 38)	(μεταβείτε στην ερώτηση 38)	(μεταβείτε στην ερώτηση 39)

38. Με ποίον τρόπο θεωρείται ότι συμβάλλει ο εσωτερικός έλεγχος στην επίλυση των προβλημάτων της επιχείρησης; (Παρακαλώ συμπληρώστε)

--

39. Αναφέρεται ένα γεγονός το οποίο επέφερε θετικά αποτελέσματα στην επιχείρηση έπειτα από αντιμετώπιση του από τον εσωτερικό έλεγχο:

--

40. Ποια ήταν τα αποτελέσματα που επέφερε;

--

- **Πως αξιολογείτε το παρόν ερωτηματολόγιο (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα).**

Μεγάλο σε έκταση	
Σύντομο	
Ενδιαφέρον	
Αδιάφορο	
Επικοινωνιακό	

Σας ευχαριστώ θερμά για τη συμμετοχή σας!